

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY BUKOWSKO NA LATA 2017-2023

Projekt

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
I. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	5
I.1. STREFA SPOŁECZNA	5
1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy	5
1.2. Stan i struktura bezrobocia	11
1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń	15
1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców	23
1.5. Edukacja i poziom oświaty.....	24
1.6. Działalność organizacji pozarządowych	25
1.7. Frekwencja wyborcza	28
1.8. Kapitał społeczny	28
I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA	30
2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy.....	30
2.2. Struktura użytkowania gruntów.....	31
2.3. Infrastruktura techniczna.....	33
2.4. Stan dróg w gminie Bukowsko.....	34
2.5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	34
I.3. STREFA GOSPODARCZA	35
3.1. Podmioty REGON.....	35
I.4. SFERA ŚRODOWISKOWA.....	37
4.1. Azbest	37
4.2. Ochrona przyrody.....	37
I.5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	41
5.1. Metodyka badania.....	41
5.2. Próba.....	41
5.3. Wyniki badania	43
I.6. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO	49
I.7. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI	51
I.8. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.....	59
II. Opis powiązań Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych	60
III. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	63
IV. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	65
V. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	71
V.1. Opis planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	71
V.2. Opis planowanych uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	79

VI. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	81
VII. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE	84
VIII. MECHANIZMY WŁĄCZANIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW ORAZ GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI	87
VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI	87
VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE	88
VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	91
IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI.....	92
IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	92
IX.2. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE.....	93
X. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU.....	95
XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	98
Spis tabel	99
Spis Wykresów.....	100
Spis Schematów	100
Spis rysunków	100

WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023 (LPR) to dokument operacyjny wskazujący na potrzebę realizacji działań głównie w sferze społecznej oraz dodatkowo w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej. Realizacja działań pozwoli na niwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjałów na obszarze rewitalizacji. W konsekwencji pozwoli to na wyprowadzenie obszaru ze stanów kryzysowych, co pobudzi ich rozwój społeczno-gospodarczy, oddziaływający w konsekwencji na całą gminę.

Proces przygotowania LPR poprzedziła diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Zarówno diagnoza gminy, jak i Lokalny Program Rewitalizacji zostały opracowane zgodnie z:

- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art.18,ust. 2 pkt. 6 (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),
- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Założeńmi Narodowego Planu Rewitalizacji 2022,
- Instrukcją Przygotowania Programów Rewitalizacji w Zakresie Wsparcia w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Jest on prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny, który posłuży właścicielowi – władzom gminy, na uruchamianie mechanizmów oraz realizację przedsięwzięć mających na celu szczególnie rodzaj interwencji.

Opracowanie LPR objęte zostało dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 zgodnie z umową nr RR-II.052.48.52016 z Województwem Podkarpackim z dnia 01.06.2017r.

I. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.

I.1. STREFA SPOŁECZNA

1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy

Pod koniec 2016 roku gminę Bukowsko na stałe zamieszkiwały 5586 osoby. Z czego ok. 34% w sołectwie Bukowsko. Wśród mieszkańców gminy 50,1% stanowili mężczyźni. W sołectwie Bukowsko odsetek mężczyzn wynosił 49,78%. Historycznie gminę tworzyły jeszcze inne, nieistniejące już miejscowości: Przybyszów, Bełchatówka, Kamienne, Płonno i Ratnawica. Mimo, iż formalnie nie funkcjonują w rejestrze GUS.

Tabela 1. Liczba ludności w gminie Bukowsko w podziale na miejscowości (stan na 31.12.2016)

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców	%	K	M	K%	M%
1	Bukowsko	1901	33,99%	935	966	49%	51%
2	Dudyńce	184	3,29%	81	103	44%	56%
3	Karlików	117	2,09%	56	59	48%	50%
4	Nagórzany	330	5,90%	179	151	54%	46%
5	Nadolany	681	12,18%	348	333	51%	49%
6	Nowotaniec	432	7,72%	229	203	53%	47%
7	Pobiedno	590	10,55%	293	297	50%	50%
8	Tokarnia	233	4,17%	99	134	42%	58%
9	Wola Piotrowa	332	5,94%	176	156	53%	47%
10	Wola Sękowa	221	3,95%	106	115	48%	52%
11	Wolica	321	5,74%	168	153	52%	48%
12	Zboiska	244	4,36%	111	133	45%	55%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Bukowsko

Na nadwyżkę mężczyzn wobec kobiet wskazuje współczynnik feminizacji wynoszący 99 dla całej gminy. Jest to tendencja utrzymująca się na przestrzeni lat. Na 100 mężczyzn przypadało 99 kobiet. Jest to tendencja odwrotna niż w powiecie i całej Polsce. Najwyższy wskaźnik feminizacji jest w sołectwie Nagórzany, a najniższy w Tokarni. W Sołectwie Bukowsko wskaźnik jest niższy od przeciętnego.

Tabela 2. Współczynnik feminizacji

	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	107	107	107	107	107
Powiat sanocki	104	104	104	104	104
Gmina Bukowsko	100	99	99	99	99

Źródło: BDL - GUS

Tabela 3. Współczynnik feminizacji wg sołectw 2016

Nazwa sołectwa	Wskaźnik feminizacji
Bukowsko	96,79
Dudyńce	78,64
Karlików	94,92
Nadolany	104,50
Nagórzany	118,54
Nowotaniec	112,81
Pobiedno	98,65

Tokarnia	73,88
Wola Piotrowa	112,82
Wola Sękowa	92,17
Wolica	109,80
Zboiska	83,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

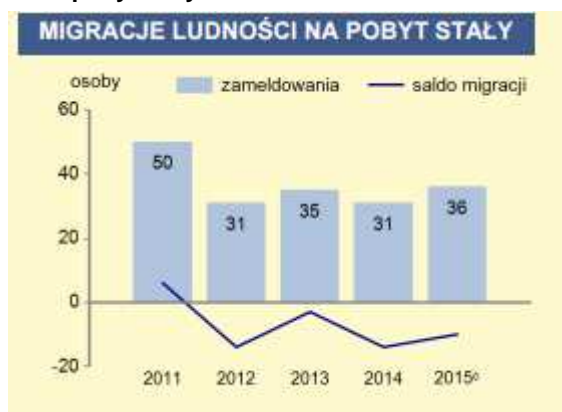
Saldo migracji w gminie jest ujemne. Z analizowanych lat tylko w 2011 roku było dodatnie. Jednak należy zaznaczyć, że był to rok z największą liczbą zameldowań i wymeldowań na przestrzeni badanych lat, a przyrost liczby ludności w wyniku migracji wyniósł jedynie 6 osób. Warto zwrócić uwagę, iż najczęściej ludzie migrowali wewnątrz kraju (a nie za granicę). W 2014 roku jedynie -0,36 przy ogólnym saldzie migracji na 1000 mieszkańców -2,5. Oznacza to, że mieszkańcy gminy szukali lepszego miejsca do życia w ramach państwa. Również saldo migracji wewnętrznych jest ujemne i w 2014 roku wynosiło -2,2.

Tabela 4. Saldo migracji

		2010	2011	2012	2013	2014
Migracje zewnętrzne	Zameldowania	32	50	31	35	31
	Wymeldowania	34	44	45	38	45
	Saldo ogółem	-2	6	-14	-3	-14
	Saldo migracji	-0,4	1,1	-2,5	-0,5	-2,5
	Saldo migracji zagranicznych	0,18	0,00	0,00	-0,18	-0,36
Migracje wewnętrzne	Zameldowania	31	50	31	35	35
	Wymeldowania	43	44	45	37	42
	Saldo migracji	-0,6	1,1	-2,5	-0,4	-2,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL-GUS.

Schemat 1. Migracje ludności na pobyt stały

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządów

Migracje poza obszar gminy nie miały jednego dominującego kierunku. W 2011 przeważały migracje do miasta (22 w stosunku do 13 na wieś). Jednak już od 2012 roku mieszkańcy z gminy Bukowsko przenosili się częściej do innych wsi: w 2012 - 7 osób, w 2013 - 21, w 2014 - 4, a w 2015 - 11¹.

¹ BDL GUS

Oznacza to, że kierunki migracji nie są „oczywistymi” migracjami do miast, czy za granicę, ale przede wszystkim do innych wsi oferujących lepsze warunki życia. Najczęściej gminę opuszczają kobiety. W 2010 wymeldowania kobiet stanowiły 62% wszystkich, w 2011 – 68%, 2012 – 62%, 2013 – 58% oraz 2014 – 64%². Saldo migracji może być przyczyną, dla której wskaźnik feminizacji dla Bukowiska był inny niż w przypadku powiatu, czy polski (99 kobiet na 100 mężczyzn).

Liczba urodzeń w gminie Bukowsko na przestrzeni ostatnich 5 lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Wskaźnik na 1000 mieszkańców pomiędzy 2011 rokiem a 2015 różnił się o jedynie 0,3. Należy jednak zaznaczyć wzrost liczby urodzeń w latach 2012 – 2013 w stosunku do lat wcześniejszych. Współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców wynosił odpowiednio 12,7 w 2012 oraz 12,9 w 2013. W 2014 nastąpił wyraźny spadek liczby urodzeń i wyniósł 11,0. Mimo to w przeciągu 5 badanych lat współczynnik urodzeń był wyższy niż w przypadku powiatu sanockiego. W badanych latach wzrosła liczba zgonów. Wskaźnik urosł od 7,14 do 10,9. Były to zarazem wartości wyższe niż w przypadku całego powiatu. Wzrost liczby zgonów może być związany ze starzeniem się społeczeństwa w gminie, które obrazuje piramida wieku i płci (schemat 1.1) Mimo to przyrost naturalny wciąż jest dodatni, jego wartość jednak wciąż spada z poziomu 4,6 (w 2011) do jedynie 1,3 (w 2015) roku. Tendencja spadkowa jest widoczna zarówno w gminie, ja i całym powiecie.

Należy jednak zestawić dodatni przyrost naturalny z saldem migracji, które jest ujemne. W dłuższej perspektywie utrzymywanie się obu tendencji może sprawić, że liczba mieszkańców gminy będzie spadać. Można to zauważyć obserwując dane BDL GUS, które wskazują, że pomiędzy 2014 a 2015 liczba mieszkańców gminy spadła o 11 osób. Był to pierwszy rok, kiedy liczba ludności zmalała, jednak utrzymywanie się tendencji nie będzie dobrym prognostą na przyszłość. Jest to szczególnie istotne z uwagi, że przyrost naturalny w gminie maleje (a w przypadku powiatu jest ujemny).

Tabela 5. Wskaźnik urodzin w stosunku do zgonów, przyrost naturalny

	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia	64	70	71	61	63
Urodzenia na 1000 mieszkańców	11,7	12,7	12,9	11,0	11,4
Urodzenia na 1000 mieszkańców powiat	9,2	9,2	9,5	9,0	8,3
Zgony	39	48	51	40	56
Zgony na 1000 mieszkańców	7,14	8,73	9,25	7,21	10,09
Zgony na 1000 mieszkańców powiat	8,00	7,77	8,26	8,52	9,02
Przyrost naturalny ogółem	25	22	20	21	8
Przyrost naturalny na 1000 ludności	4,6	4,0	3,6	3,8	1,3
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców powiat	1,2	1,5	1,3	0,4	-0,7.

Źródło: BDL - GUS

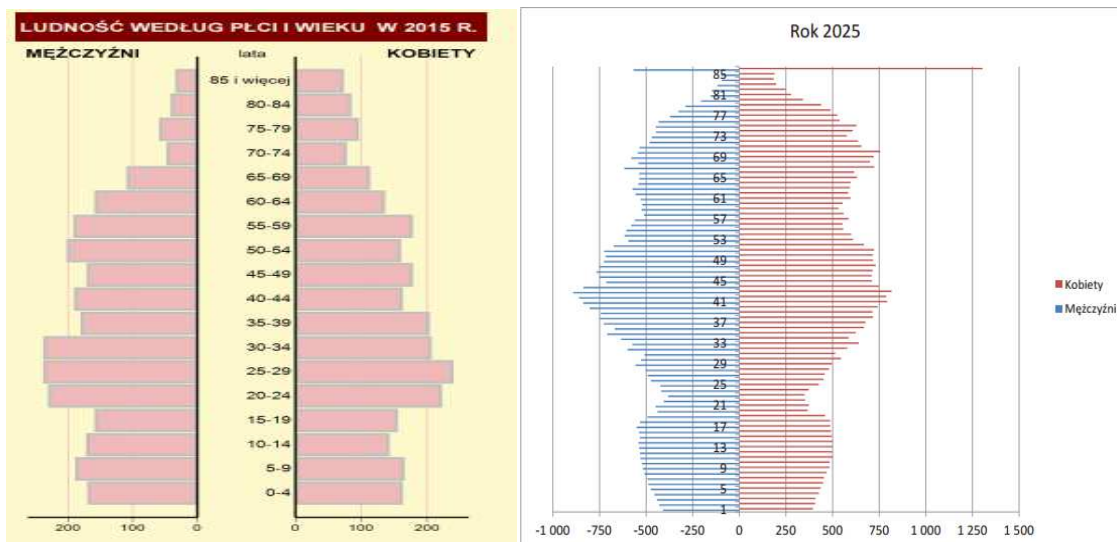
Szczegółowe dane obrazujące wiek mieszkańców gminy Bukowsko przedstawia piramida wieku i płci (schemat 1.1.). Dane zawierają piramidę wieku dla 2015 roku w gminie Bukowsko oraz prognozę dla całego powiatu sanockiego. Wygląd piramidy w Bukowisku jest podobny jak i w przypadku całej Polski. Pozytywny jest fakt, że najliczniejszą grupę stanowią ludzie pomiędzy 20, a 39 rokiem życia. Z uwagi na tendencje ogólnopolskie zachęcenie tej grupy do pozostania w gminie i zakładania rodziny w gminie jest szansą na rozwój. Stanowi żywotny interes gminy. Dlatego w tym kontekście musi niepokoić ujemne saldo migracji. Jednak zauważalny jest również spadek ludności przedprodukcyjnej (która prawdopodobnie jest wynikiem niżu demograficznego wśród osób pomiędzy 40 a 49 rokiem życia). Grupa ta jest słabością, gdyż by móc się rozwijać w dłuższej perspektywie gmina będzie musiała postawić na przyciągnięcie mieszkańców z poza powiatu.

² Ibidem.

Prognoza piramidy dla 2025 roku wyraźnie pokazuje, że ludność w gminie będzie się starzeć. Widoczna jest równowaga ludzi w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Jest to bardzo pesymistyczna prognoza, jednak odpowiada ogólnym tendencjom. W 2014 roku **średni wiek** mieszkańca gminy wynosił 37,7 lat i był nieco niższy niż średni dla województwa (38) lat.

Schemat 2. Piramida wieku dla gminy Bukowsko w 2015 oraz prognoza w 2025 (powiat Sanok)

Źródło: *Vademecum Samorządowca, Uchwała rady Powiatu Sanok*

W 2014 najwyższy wskaźnik migracji w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano w sołectwie Dudyńce. Wynosił on -4,63 na 100 mieszkańców. Średnia gminna wynosiła -0,3. Najwyższy dodatni wskaźnik migracji odnotowano w sołectwie Pobiedno. Ujemny przyrost naturalny w 2014 odnotowano w Nadolanach oraz Woli sękowej. Najwyższy dodatni przyrost naturalny zanotowano w Wolnicy 1,81 na 100 mieszkańców.

Tabela 6. Przyrost naturalny i saldo migracji w 2014 roku

Miejscowość	urodzenia	zgony	Zameldowania	wymeldowania	Saldo migracji na 100 mieszkańców	przyrost naturalny na 100 mieszkańców
Bukowsko	28	10	15	13	0,10	0,94
Dudyńce,	1	1	0	5	-4,63	0,00
Karlików,	1	1	0	0	0,00	0,00
Nadolany,	5	10	5	6	-0,31	-1,56
Nagórzany,	4	3	2	2	0,00	0,17
Nowotaniec,	5	0	3	7	-1,64	2,05
Pobiedno,	10	5	4	1	1,63	2,72
Tokarnia	3	3	0	4	-1,21	0,00
Wola Piotrowa,	8	2	0	6	-1,39	1,39
Wola Sękowa	1	4	1	2	-0,15	-0,44
Wolica,	4	0	2	2	0,00	1,81
Zboiska	3	0	2	3	-0,43	1,29
Gmina	71	39	34	51	-0,30	0,61

Źródło: *opracowanie własne na podstawie BIP*

W całej gminie ludność produkcyjna stanowi ok. 62% ludności. W sołectwie Bukowsko ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 64,91% i była jedną z wyższych w całej gminie. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 15% populacji. W Bukowsku wynik 13,05% był średnim wynikiem w stosunku do innych sołectw. Najwyższy wskaźnik ludzi w wieku poprodukcyjnym zauważały jest w Woli Sękowej i wynosi on 22,6%. Jest to szczególnie istotne, gdyż w miejscowości było więcej ludzi starszych niż osób do 18 roku życia. Podobnie jest w sołectwie Nowotaniec. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi ok. 22% populacji. Najwięcej ludzi do 18 roku życia mieszka w Tokarni (29%), a najmniej w Woli Sękowej. Wskaźniki te są pozytywne i nie odbiegają znacząco od średniej w całym kraju. Jednak należy zwrócić uwagę na szybko rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego. Na 100 pracujących osób w 2011 osób przypadało 23,9 osoby, natomiast w 2015 już 25. Tabela 1.5 Ludność w wieku produkcyjnym stan na 31.12.2016r.

Tabela 7. Ludność w przedziałach wiekowych. Stan na 31.12.2016

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców	Wiek produkcyjny		Wiek przedprodukcyjnym		Wiek poprodukcyjny	
			liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
1	Bukowsko	1901	1234	64,91%	419	22,04%	248	13,05%
2	Dudyńce	184	121	65,76%	35	19,02%	28	15,22%
3	Karlików	117	81	69,23%	20	17,09%	16	13,06%
4	Nagórzany	330	199	60,30%	70	21,21%	61	18,48%
5	Nadolany	681	413	60,65%	163	23,94%	106	15,57%
6	Nowotaniec	432	271	62,73%	75	17,36%	86	19,91%
7	Pobiedno	590	368	62,37%	135	22,88%	87	14,75%
8	Tokarnia	233	142	60,94%	68	29,18%	23	9,87%
9	Wola Piotrowa	332	212	63,86%	74	22,29%	46	13,86%
10	Wola Sękowa	221	135	61,09%	36	16,29%	50	22,62%
11	Wolica	321	194	60,44%	79	24,61%	48	14,95%
12	Zboiska	244	154	63,11%	50	20,49%	40	16,39%
Suma		5586	3469	62,1%	1278	22,87%	839	15,01%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacji Publicznej

Tabela 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach	2011	2012	2013	2014	2015
	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,8	58,4	57,9	57,7
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	66,7	67,8	68,8	72,3	73,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	23,9	23,6	23,6	24,2	25

Źródło: BDL - GUS

Najwyższy wskaźnik obciążenia demograficznego odnotowano w sołectwie Wolica oraz Nagórzany (ponad 69). W badanych latach również w sołectwie Nadolany wskaźnik był stale wysoki. Najniższy w Karlikowie 44,44. W sołectwie Bukowsko wskaźnik mieści się w średniej wartości.

Tabela 9. Wskaźnik obciążenia demograficznego wg sołectw

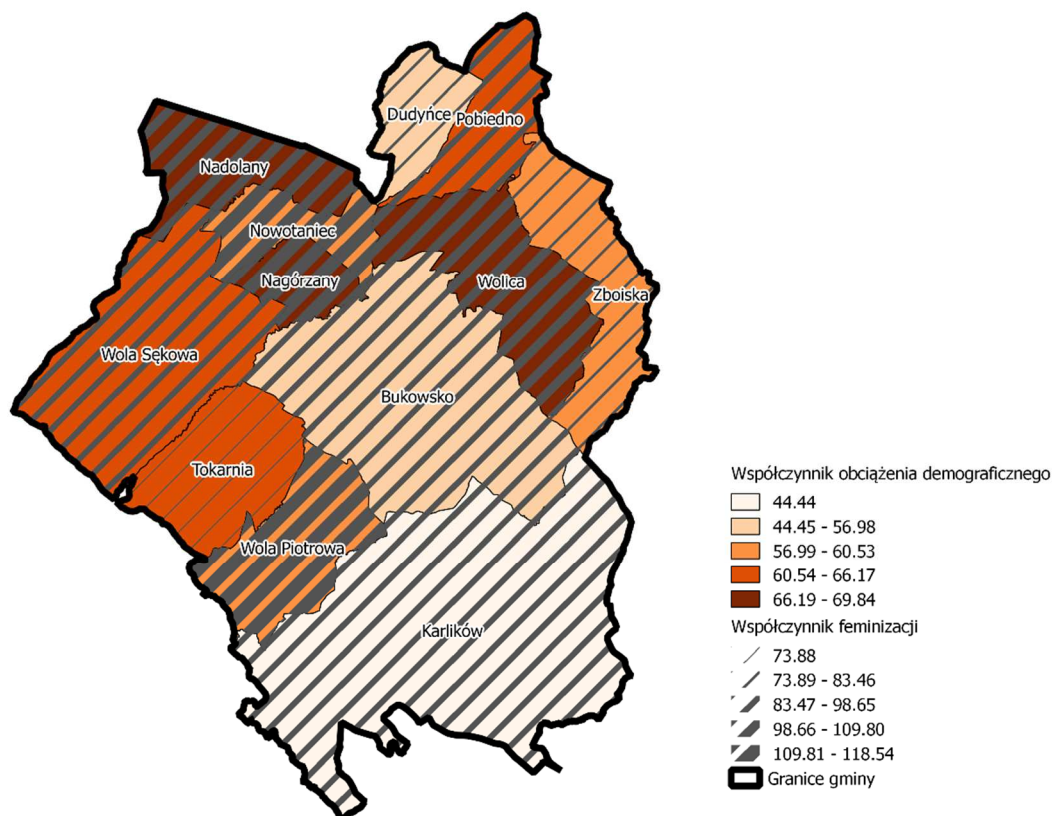
Lp.	Nazwa sołectwa	Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach wg. Sołectw					
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Bukowsko	57,9	57,77	56,95	56,14	56,35	56,83
2	Dudyńce	62,10	50,38	46,21	45,38	48,82	53,72
3	Karlików	51,22	51,22	51,19	43,18	49,37	45,33
4	Nagórzany	70,56	69,54	67,33	67,66	66,18	67,16
5	Nadolany	68,9	71,14	71,11	68,40	65,43	67,97

6	Nowotaniec	46,85	46,74	47,1	49,65	64,01	54,01
7	Pobiedno	64,07	62,6	60,82	60,87	62,26	63,86
8	Tokarnia	70,42	71,33	72,66	65,47	64,54	64,79
9	Wola Piotrowa	60,68	61,06	57,34	59,91	57,48	57,55
10	Wola Sękowa	62,67	64,67	61,18	62,84	67,61	68,15
11	Wolica	66,85	67,04	69,73	69,31	73,26	70,53
12	Zboiska	60,67	61,33	55,77	55,06	56,69	60,00
	Gmina	59,8	58,4	57,9	57,7	58,9	61,09

Źródło: opracowanie własne wg BIP

Mapa 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego i feminizacji w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne wg BIP

Najwyższy wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym zanotowano w Nagórzanach raz Nowotańcu. W obu sołectwach przekraczają one 30%. Natomiast najniższe wartości odnotowano w Tokarni oraz Karlikowie.

Tabela 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w latach wg sołectw

L.p.	Nazwa sołectwa Lata	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania					
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Bukowsko	19,21%	19,40%	19,65%	19,64%	20,23%	20,36%
2	Dudyńce	23,39%	20,61%	18,94%	20,77%	21,26%	23,14%
3	Karlików	12,2%	11,9%	11,36%	10,11%	15,19%	17,33%
4	Nagórzany	31,47%	30,46%	29,7%	30,35%	29,41%	30,35%
5	Nadolany	25,12%	26,62%	25,43%	25,43%	25,43%	25,92%
6	Nowotaniec	21,68%	21,65%	21,84%	25%	25,44%	31,73%

7	Pobiedno	23,12%	23,27%	22,74%	22,28%	21,83%	23,64%
8	Tokarnia	18,31%	17,48%	17,27%	16,55%	16,31%	16,2%
9	Wola Piotrowa	19,42%	20,67%	19,27%	20,28%	20,56%	21,7%
10	Wola Sękowa	37,33%	37,33%	36,18%	36,49%	38,52%	18,31%
11	Wolica	23,2%	23,46%	23,78%	24,34%	27,27%	25,26%
12	Zboiska	22%	21,33%	20,51%	22,15%	24,20%	25,81%
	Gmina	23,9%	23,6%	23,6%	24,2%	25%	24,19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

1.2. Stan i struktura bezrobocia

W gminie Bukowsko stopa bezrobocia jest relatywnie niska i proporcjonalna do wskaźników w regionie oraz w całej Polsce. Zdecydowanie częściej bez pracy są kobiety nieposiadające średniego wykształcenia. W całej gminie to właśnie osoby bez kwalifikacji są najczęściej bezrobotne. Najwyższe bezrobocie w gminie na przestrzeni lat odnotowano w sołectwie Karlików. Najniższe w Pobiednie i Nowotańcu. Odsetek ludzi trwale bezrobotnych w 2014 dla całej gminy wynosił tylko 37,9%, ale już w następnym roku wynosił ponad 64%, by w 2016 obniżyć się do poziomu 49%. Na tym tle pozostałych sołectw najwyższą stopą bezrobocia charakteryzuje się Bukowsko. Zwłaszcza biorąc pod uwagę osoby trwale bezrobotne, gdyż aż 61,8% wszystkich bezrobotnych to były osoby długotrwale pozostające bez pracy. W 2015 roku poziom ten wynosił tylko 43,84%, ale tendencja spadkowa nie utrzymała się, gdyż w 2016 trwale bezrobotnych było już 65,15% osób (czyli najwięcej ze wszystkich badanych lat). W sołectwie Bukowsko na 66 aż, 53 (czyli aż 80%) to osoby nielegitymujące się wykształceniem średnim.

W 2015 74 bezrobotnych na 20 otrzymywało zasiłek dla bezrobotnych 7, natomiast w 2016 33 na 174. Oznacza to, że liczba osób pobierających zasiłek spada. Rośnie liczba osób trwale bezrobotnych. W sołectwie Bukowsko w 2016 roku był najniższy wskaźnik osób z prawem do zasiłku. Większość bezrobotnych to osoby trwale bezrobotne. Najwyższy wskaźnik bezrobotnych na 100 mieszkańców odnotowano w Karlikowie. W sołectwie Bukowsko wskaźnik być wyższy niż przeciętny dla całej gminy.

Tabela 11. Bezrobocie na 100 mieszkańców w 2016

Lp.	Nazwa sołectwa	Ogółem bezrobotni 2016 na 100 mieszkańców	Trwale bezrobotni 2016 na 100 mieszkańców	Bezrobotni bez wykształcenia średniego 2016 na 100 mieszkańców	Bezrobotni z prawem do zasiłku na 100
1.	Bukowsko	3,5	2,3	2,8	0,32
2.	Dudyńce	4,9	2,2	3,8	0,54
3.	Karlików	6,0	1,7	3,4	3,42
4.	Nagórzany	3,0	1,8	2,7	0,00
5.	Nadolany	3,4	1,8	2,9	0,59
6.	Nowotaniec	1,6	0,7	1,4	0,00
7.	Pobiedno	2,2	1,4	1,9	0,17
8.	Tokarnia	4,3	2,6	2,6	1,72
9.	Wola Piotrowa	1,8	0,6	1,8	0,90
10.	Wola Sękowa	2,3	0,5	1,8	0,00
11.	Wolnica	2,5	1,2	1,9	1,87
12.	Zboiska	4,1	2,9	4,1	1,64
Suma		3,1	1,8	2,5	0,59

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

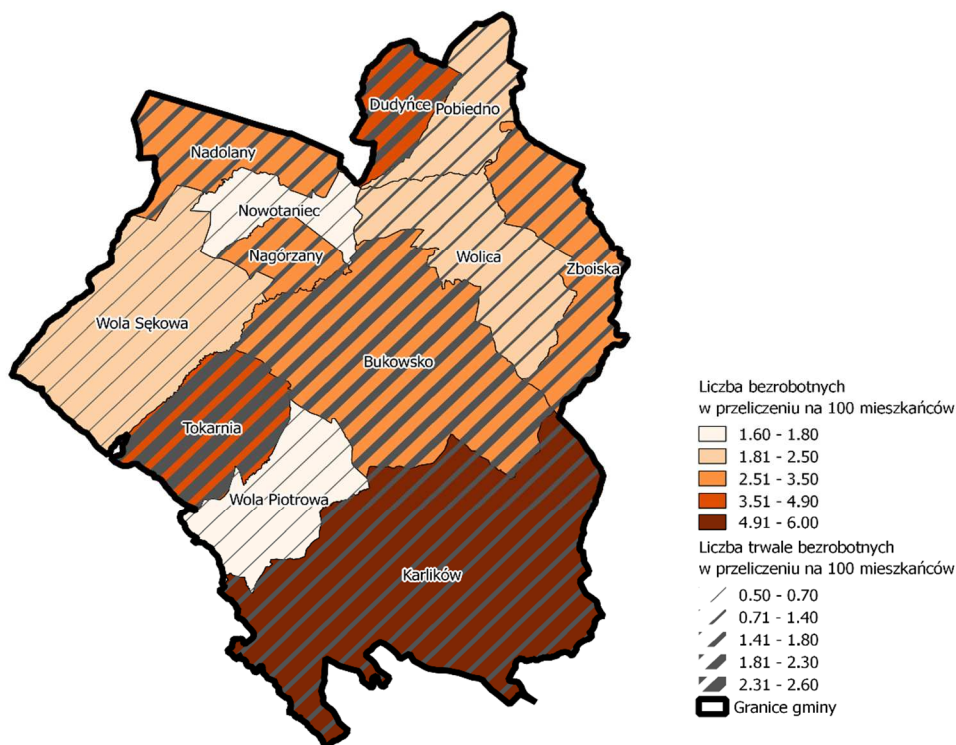
Tabela 12. Bezrobocie w gminie

Lp.	Nazwa sołectwa	2015						2016					
		Ogółem		Trwale bezrobotni		Zasiłek	Bez wyksz. średniego	Ogółem		Trwale bezrobotnych		Zasiłek	Bez wyksz. średniego
1.	Bukowsko*	73	5,9%	32	43,84%	17	58	66	5,3%	43	65,15%	6	53
2.	Dudyńce	9	7,4%	6	66,67%	0	9	9	7,4%	4	44,44%	1	7
3.	Karlików	14	18,7%	6	42,86%	9	5	7	9,3%	2	28,57%	4	4
4.	Nagórzany	16	8,0%	10	62,50%	7	15	10	5,0%	6	60,00%	0	9
5.	Nadolany	29	7,0%	16	55,17%	7	25	23	5,6%	12	52,17%	4	20
6.	Nowotaniec	14	5,2%	3	21,43%	0	13	7	2,6%	3	42,86%	0	6
7.	Pobiedno	14	3,8%	10	71,43%	5	11	13	3,5%	8	61,54%	1	11
8.	Tokarnia	9	6,3%	8	88,89%	4	6	10	7,0%	6	60,00%	4	6
9.	Wola Piotrowa	10	4,7%	8	80,00%	3	7	6	2,8%	2	33,33%	3	6
10.	Wola Sękowa	4	3,0%	2	50,00%	3	2	5	3,7%	1	20,00%	0	4
11.	Wolica	7	3,6%	6	85,71%	6	5	8	4,1%	4	50,00%	6	6
12.	Zboiska	8	5,2%	8	100,00%	13	8	10	6,5%	7	70,00%	4	10
SUMA		207	6,0%	115	64,04%	74	164	174	5,0%	98	49,01%	33	142

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

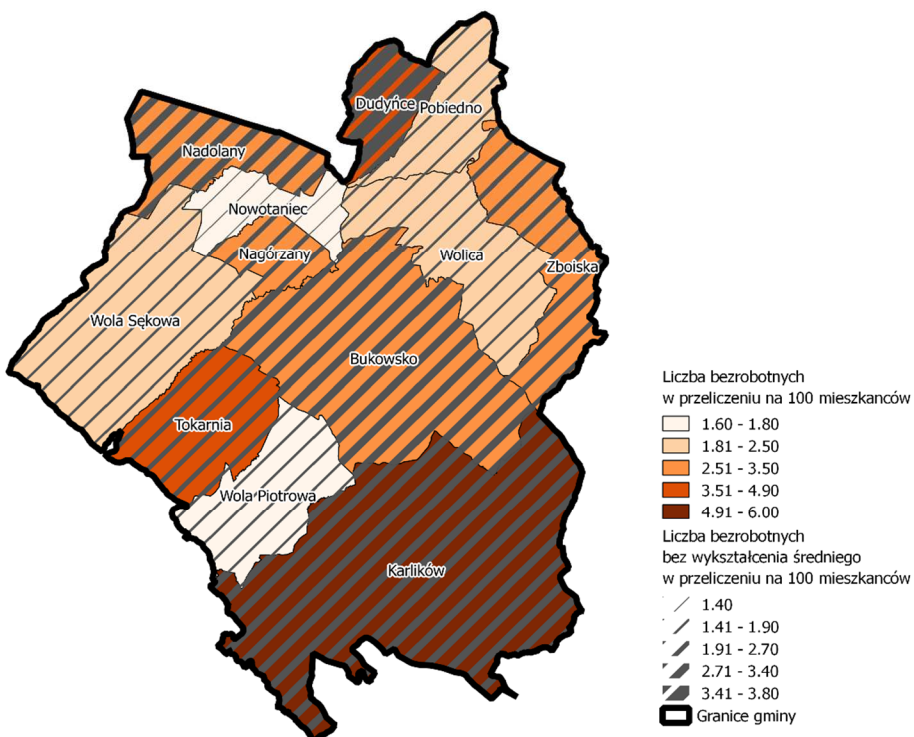

Mapa 2. Udział bezrobotnych i trwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

Mapa 3. Udział bezrobotnych i bezrobotnych bez średniego wykształcenia na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

Tabela 13. Udział osób zarejestrowanych w liczbie ludzi w wieku produkcyjnym

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobocie w procentach	8,7%	8,7%	8,9%	9,4%	8,7%	6,1%
Mężczyźni	7,6%	7,7%	8,2%	8,2%	7,5%	5,3
Kobiety	10%	9,9%	9,6%	10,7%	10,2%	7,0%
Polska	9,3	8,0	8,7	8,8	7,5	6,5
Powiat sanocki	8,7	8,2	8,8	9,4	8,6	6,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Stopa bezrobocia w gminie maleje. Najwyższy poziom bezrobocia w 2014 roku odnotowano w Karlikowie – ponad 20% mieszkańców pozostawało bez pracy. W przeciągu 2 lat w sołectwie stopa bezrobocia spadła o połowę. Najniższe bezrobocie zanotowano w 2016 roku w Nowotańcu oraz Woli Piotrowej.

Tabela 14. Stopa bezrobocia w sołectwach

Lp.	Nazwa sołectwa	2014	2015	2016
1	Bukowsko	7,28%	5,98%	5,40%
2	Dudyńce	12,31%	7,09%	7,44%
3	Karlików	20,22%	17,72%	9,33%
4	Nagórzany	9,95%	7,84%	4,98%
5	Nadolany	7,16%	7,16%	5,62%
6	Nowotaniec	8,68%	4,88%	2,58%
7	Pobiedno	5,71%	3,77%	3,53%
8	Tokarnia	11,51%	6,38%	7,04%
9	Wola Piotrowa	9,91%	4,67%	2,83%
10	Wola Sękowa	6,76%	2,82%	3,70%
11	Wolica	6,88%	3,74%	4,21%
12	Zboiska	7,59%	5,10%	6,45%
SUMA		8,17%	5,86%	4,97%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie w 2014 roku wynosi 12,8%, natomiast w 2015 – 9,1%. W całym badanym okresie stopa bezrobocia rejestrowanego jest znacznie niższy niż w całym województwie.

Tabela 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie

	2012	2013	2014	2015
Gmina	13,4%	13,8%	12,8%	9,1%
Województwo	15,5%	16,3%	14,6%	13,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

W 2013 roku z pomocy społecznej korzystało 60 rodzin, w 2014 – 61, natomiast w 2015 – 66. Oznacza to, że liczba ludności korzystająca z pomocy społecznej w gminie rośnie. Odsetek korzystających z pomocy środowiskowej jest wyższy niż w województwie czy powiecie. Pomiędzy 2011 a 2014 wynosił ok. 12%, natomiast w 2015 spadł on do poziomu 10,7%.

Schemat 3. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016

http://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/sanocki/bukowsko.pdf

Łącznie w całej gminie pomocą środowiskową objętych jest 160 gospodarstw domowych w 2015 roku. Jest to zdecydowanie mniej niż w 2014 roku, kiedy to pomocą objętych było 176 rodzin (czyli najwięcej w badanych 5 latach). Z uwagi na to, że pomiędzy 2012 – 2014 tendencja wskazywała na wzrost liczby świadczeniobiorców trudno określić, iż spadek oznacza stałą lepszą sytuację materialną rodzin, czy jest jedynie krótkoterminową zmianą. Warto odnotować fakt, że pomiędzy 2010 a 2015 rokiem liczba osób objętych świadczeniem spadła o 100 osób.

Tabela 16. Liczba gospodarstw, osób oraz procent objętych pomocą środowiskową

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba gospodarstw	169	169	170	171	176	160
Liczba osób	694	677	681	670	677	595
Zasięg procentowy	12,7%	12,4%	12,4%	12,1%	12,2%	10,7%

Źródło: BDL - GUS

W gminie spada również liczba osób otrzymujących dodatki mieszkaniowe. W 2010 – 32 rodziny (na kwotę 2292 zł), w 2011 – 33 (2894 zł), w 2012 – 12 (1443), w 2013 – 3 (281zł). W 2014 oraz 2015 nikt nie korzystał z takiego dodatku³.

W przeciągu 5 badanych lat liczba dzieci objętych świadczeniami spada. Jednak liczba dzieci, którym przysługują świadczenia wciąż oscyluje wokół połowy. W 2010 aż 62,2% dzieci w gminie było objętych

³ BDL GUS

świadczeniami społecznymi. W 2015 odsetek ten wynosił 46%. Oznacza to, że niemal połowa dzieci jest beneficjentem pomocy środowiskowej.

Tabela 17. Liczba rodzin i dzieci, na które rodzice otrzymują świadczenia

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rodziny	412	384	349	327	295	277
Dzieci	881	821	747	704	645	609
% dzieci	62,2%	59,2%	54%	51,2%	47,2%	46%

Źródło: BDL GUS

W 2015 współczynnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania w gminie wynosił 10,2. Największa liczba ww. osób była w miejscowości Karlików. Najmniejsza w Woli Sękowej. W 2016 wartość wskaźnika spadła o 2,7 osoby. Najwyższa wartość wskaźnika została utrzymana w Karlikowie, najniższa z kolei odnotowana została w miejscowości Dudyńce.

Tabela 18. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania

Nazwa sołectwa		2015	2016
1.	Bukowsko	9,84	7,42
2.	Dudyńce	8,70	2,17
3.	Karlików	28,21	18,80
4.	Nagórzany	5,76	2,73
5.	Nadolany	11,60	11,31
6.	Nowotaniec	5,32	3,47
7.	Pobiedno	7,12	4,24
8.	Tokarnia	22,32	10,73
9.	Wola Piotrowa	9,64	5,72
10.	Wola Sękowa	5,43	2,71
11.	Wolica	14,02	17,76
12.	Zboiska	13,1	8,2
Suma		10,2	7,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

Mimo spadających wskaźników to wciąż ubóstwo jest najczęstszą przyczyną otrzymywania pomocy społecznej. Drugim najczęstszym powodem była wielodzietność/ ochronę macierzyństwa. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwięcej osób korzysta z pomocy w sołectwie Karlików (prawie 6 osób). W sołectwie Bukowsko osób cierpiących z powodu ubóstwa jest statystycznie mniej. Na tle całej gminy Bukowsko sołectwo ma średni wynik. Aczkolwiek liczba osób ubogich wynosi 49 (na 137 w całej gminie). Oznacza to, że co trzecia uboga osoba w gminie mieszka właśnie w Bukowsku. W 2015 odsetek był jeszcze wyższy na 203 ubogich ludzi aż 77 mieszkało w największym sołectwie. W sołectwie dość sporo osób korzysta z pomocy z powodu ochrony macierzyństwa/wielodzietności. Wskaźnik 3,47 jest jednym z najwyższych w całej gminie.

Tabela 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Lp.	Nazwa sołectwa	Ubóstwo		2016 na 100 mieszkańców	Wielodzietność/ochrona macierzyństwa		2016 na 100 mieszkańców
		2015	2016		2015	2016	
1.	Bukowsko	77	49	2,58	67	66	3,47
2.	Dudyńce	8	0	0,00	0	0	0,00
3.	Karlików	12	7	5,98	5	5	4,27
4.	Nagórzany	4	4	1,21	5	5	1,52
5.	Nadolany	20	21	3,08	38	38	5,58

6.	Nowotaniec	12	8	1,85	5	5	1,16
7.	Pobiedno	11	6	1,02	11	11	1,86
8.	Tokarnia	24	12	5,15	16	7	3,00
9.	Wola Piotrowa	15	9	2,71	0	0	0,00
10.	Wola Sękowa	7	5	2,26	0	0	0,00
11.	Wolnica	12	15	4,67	22	22	6,85
12.	Zboiska	1	1	0,41	9	9	3,69
Suma		203	137	2,45	178	168	3,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

Duża liczba osób ok. 100 każdego roku pobiera świadczenia z powodu niepełnosprawności. W 2016 roku liczba spadła i wynosi 74 osoby. Najwięcej niepełnosprawnych zamieszkuje Bukowsko – 15 osób.

Tabela 20. Niepełnosprawni w gminie wg sołectw (korzystający z pomocy społecznej)

Lp.	Nazwa sołectwa	Niepełnosprawność		Na 100 mieszkańców		
		2015	2016	2014	2015	2016
	lata					
1.	Bukowsko	22	15	1,37	1,16	0,79
2.	Dudyńce	8	3	5,43	4,35	1,63
3.	Karlików	6	5	4,27	5,13	4,27
4.	Nagórzany	3	0	0	0,91	0,00
5.	Nadolany	14	13	1,62	2,06	1,91
6.	Nowotaniec	6	2	1,16	1,39	0,46
7.	Pobiedno	15	7	2,54	2,54	1,19
8.	Tokarnia	3	2	3,0	1,29	0,86
9.	Wola Piotrowa	7	6	2,41	2,11	1,81
10.	Wola Sękowa	2	1	2,26	0,9	0,45
11.	Wolnica	5	14	1,56	1,56	4,36
12.	Zboiska	9	6	3,28	3,69	2,46
Suma		100	74	1,88	1,79	1,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

W gminie występuje również problem alkoholizmu. Liczba osób korzystających z pomocy tego tytułu jest niewielka (17 w 2014 i 2015) oraz 6 w 2016. Jednak należy zaznaczyć, że są to dane osób korzystających z pomocy. Liczba alkoholików może być wyższa zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że najczęściej popełnianym przestępstwem jest jazda pod wpływem alkoholu.

W gminie złożono 510 wniosków o przyznanie świadczenia 500+. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najczęściej w Nadolanach (27) oraz Woli Piotrowej (20). W sołectwie Bukowsko złożono 182 wniosków, co stanowi 9,57 wniosku na osobę. Oznacza to, że ok. 41% dzieci w sołectwie otrzymuje świadczenie. Jeszcze większy procent świadczeń na dziecko otrzymują mieszkańcy Dudyńców.

Tabela 21. Wnioski 500 plus

Miejscowość	Wnioski	Na 100 mieszkańców	Mieszkańcy do 18 roku życia	% pobierających
Bukowsko	182	9,57	442	41%
Dudyńce	21	3,56	37	57%
Karlików	9	4,89	20	45%
Nadolany	60	27,15	170	35%
Nagórzany	31	13,30	74	42%
Nowotaniec	34	10,24	76	45%

Pobiedno	54	7,93	140	39%
Tokarnia	23	9,43	69	33%
Wola Piotrowa	24	20,51	76	32%
Wola Sękowa	18	5,61	38	47%
Wolnica	35	10,61	84	42%
Zboiska	19	4,40	52	37%
Suma	510	9,13	1278	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie

W 2013 roku z pomocy społecznej korzystało 60 rodzin, w 2014 – 61, natomiast w 2015 – 66. Oznacza to, że liczba ludności korzystająca z pomocy społecznej w gminie rośnie. Odsetek korzystających z pomocy środowiskowej jest wyższy niż w województwie czy powiecie. Pomiędzy 2011 a 2014 wynosił ok. 12%, natomiast w 2015 spadł on do poziomu 10,7%.

Schemat 4. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016

http://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_gmin/sanocki/bukowsko.pdf

Łącznie w całej gminie pomocą środowiskową objętych jest 160 gospodarstw domowych w 2015 roku. Jest to zdecydowanie mniej niż w 2014 roku, kiedy to pomocą objętych było 176 rodzin (czyli najwięcej w badanych 5 latach). Z uwagi na to, że pomiędzy 2012 – 2014 tendencja wskazywała na wzrost liczby świadczeniobiorców trudno określić, iż spadek oznacza stałą lepszą sytuację materialną rodzin, czy jest jedynie krótkoterminową zmianą. Warto odnotować fakt, że pomiędzy 2010 a 2015 rokiem liczba osób objętych świadczeniem spadła o 100 osób.

Tabela 22. Liczba gospodarstw, osób oraz procent objętych pomocą środowiskową

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba gospodarstw	169	169	170	171	176	160
Liczba osób	694	677	681	670	677	595
Zasięg procentowy	12,7%	12,4%	12,4%	12,1%	12,2%	10,7%

Źródło: BTL - GUS

W gminie spada również liczba osób otrzymujących dodatki mieszkaniowe. W 2010 – 32 rodziny (na kwotę 2292 zł), w 2011 – 33 (2894 zł), w 2012 – 12 (1443), w 2013 – 3 (281zł). W 2014 oraz 2015 nikt nie korzystał z takiego dodatku⁴.

W przeciągu 5 badanych lat liczba dzieci objętych świadczeniami spada. Jednak liczba dzieci, którym przysługują świadczenia wciąż oscyluje wokół połowy. W 2010 aż 62,2% dzieci w gminie było objętych świadczeniami społecznymi. W 2015 odsetek ten wynosił 46%. Oznacza to, że niemal połowa dzieci jest beneficjentem pomocy środowiskowej.

Tabela 23. Liczba rodzin i dzieci, na które rodzice otrzymują świadczenia

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rodziny	412	384	349	327	295	277
Dzieci	881	821	747	704	645	609
% dzieci	62,2%	59,2%	54%	51,2%	47,2%	46%

Źródło: BTL GUS

W 2014 roku na 100 mieszkańców aż 12 korzystało z pomocy społecznej. W 2013 współczynnik ten wzrósł do 13. W 2016 spadł do 8 osób. Można przypuszczać, że jest to ściśle powiązane ze świadczeniami 500+, które w gminie pobiera łącznie 9 na 100 mieszkańców. Pomiędzy 2015 a 2016 o 66 spadła liczba osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa w skali całej gminy. Należy, zatem zaznaczyć pozytywny wpływ programu 500+ na poziom ubóstwa w gminie. Największy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej zanotowano w Karlikowie (z 10,33 do 2,17 w przeliczeniu na 100 mieszkańców) oraz Wolnicy (z 8,6 do 2,71) oraz Woli Piotrowej (z 30,47 do 10,73). Należy zauważyć, że wskaźnik w ostatnim sołectwie wciąż jest wysoki. Również liczba osób korzystających z pomocy społecznej spadła w sołectwie Bukowsko. Spadek jednak nie był duży – łącznie 60 osób, co oznacza, że pomiędzy 2014, a 2016 liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na jednego mieszkańca zmalała o 3 osoby.

Tabela 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców

L.p.	Nazwa sołectwa	Pomoc społeczna na 100 mieszkańców		
		2014	2015	2016
1.	Bukowsko	10,84	9,84	7,42
2.	Dudyńce	10,33	8,70	2,17
3.	Karlików	29,06	28,21	18,80
4.	Nagórzany	3,94	5,76	2,73
5.	Nadolany	12,48	11,60	11,31
6.	Nowotaniec	5,32	5,32	3,47
7.	Pobiedno	8,98	7,12	4,24
8.	Tokarnia	30,47	22,32	10,73
9.	Wola Piotrowa	9,64	9,64	5,72
10.	Wola Sękowa	8,60	5,43	2,71
11.	Wolica	15,58	14,02	17,76
12.	Zboiska	12,7	13,1	8,2
Suma		11,4	10,2	7,52

⁴ BLT GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

Mimo spadających wskaźników to wciąż ubóstwo jest najczęstszą przyczyną otrzymywania pomocy społecznej. Drugim najczęstszym powodem była wielodzietność/ ochronę macierzyństwa. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwięcej osób korzysta z pomocy w sołectwie Karlików (prawie 6 osób). W sołectwie Bukowsko osób cierpiących z powodu ubóstwa jest statystycznie mniej. Na tle całej gminy Bukowsko sołectwo ma średni wynik. Aczkolwiek liczba osób ubogich wynosi 49 (na 137 w całej gminie). Oznacza to, że co trzecia uboga osoba w gminie mieszka właśnie w Bukowsku. W 2015 odsetek był jeszcze wyższy na 203 ubogich ludzi aż 77 mieszkało w największym sołectwie. W sołectwie dość sporo osób korzysta z pomocy z powodu ochrony macierzyństwa/wielodzietności. Wskaźnik 3,47 jest jednym z najwyższych w całej gminie.

Tabela 25. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Lp.	Nazwa sołectwa	Ubóstwo			2016 na 100 mieszkańców	Wielodzietność/ochrona macierzyństwa			2016 na 100 mieszkańców	Niepełnosprawność		
		2014	2015	2016		2014	2015	2016		2014	2015	2016
1.	Bukowsko	75	77	49	2,58	66	67	66	3,47	26	22	15
2.	Dudyńce	9	8	0	0,00	0	0	0	0,00	10	8	3
3.	Karlików	14	12	7	5,98	5	5	5	4,27	5	6	5
4.	Nagórzany	8	4	4	1,21	5	5	5	1,52	0	3	0
5.	Nadolany	25	20	21	3,08	42	38	38	5,58	11	14	13
6.	Nowotaniec	13	12	8	1,85	5	5	5	1,16	5	6	2
7.	Pobiedno	17	11	6	1,02	11	11	11	1,86	15	15	7
8.	Tokarnia	34	24	12	5,15	16	16	7	3,00	7	3	2
9.	Wola Piotrowa	12	15	9	2,71	0	0	0	0,00	8	7	6
10.	Wola Sękowa	11	7	5	2,26	0	0	0	0,00	5	2	1
11.	Wolnica	15	12	15	4,67	22	22	22	6,85	5	5	14
12.	Zboiska	1	1	1	0,41	9	9	9	3,69	8	9	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

Duża liczba osób ok. 100 każdego roku pobiera świadczenia z powodu niepełnosprawności. W 2016 roku liczba spadła i wynosi 74 osoby. Najwięcej niepełnosprawnych zamieszkuje Bukowsko – 15 osób.

Tabela 26. Niepełnosprawni w gminie wg sołectw (korzystający z pomocy społecznej)

Lp.	Nazwa sołectwa	Niepełnosprawność			Na 100 mieszkańców		
		2014	2015	2016	2016	2015	2014
1.	Bukowsko	26	22	15	0,79	1,16	1,37
2.	Dudyńce	10	8	3	1,63	4,35	5,43
3.	Karlików	5	6	5	4,27	5,13	4,27
4.	Nagórzany	0	3	0	0,00	0,91	0
5.	Nadolany	11	14	13	1,91	2,06	1,62
6.	Nowotaniec	5	6	2	0,46	1,39	1,16
7.	Pobiedno	15	15	7	1,19	2,54	2,54
8.	Tokarnia	7	3	2	0,86	1,29	3,0
9.	Wola Piotrowa	8	7	6	1,81	2,11	2,41
10.	Wola Sękowa	5	2	1	0,45	0,9	2,26
11.	Wolnica	5	5	14	4,36	1,56	1,56
12.	Zboiska	8	9	6	2,46	3,69	3,28
Suma		105	100	74	1,32	1,79	1,88

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

W gminie występuje również problem alkoholizmu. Liczba osób korzystających z pomocy tego tytułu jest niewielka (17 w 2014 i 2015) oraz 6 w 2016. Jednak należy zaznaczyć, że są to dane osób korzystających z pomocy. Liczba alkoholików może być wyższa zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że najczęściej popełnianym przestępstwem jest jazda pod wpływem alkoholu.

W gminie złożono 510 wniosków o przyznanie świadczenia 500+. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najczęściej w Nadolanach (27) oraz Woli Piotrowej (20). W sołectwie Bukowsko złożono 182 wniosków, co stanowi 9,57 wniosku na osobę. Oznacza to, że ok. 41% dzieci w sołectwie otrzymuje świadczenie. Jeszcze większy procent świadczeń na dziecko otrzymują mieszkańcy Dudyńców.

Tabela 27. Wnioski 500 plus

Miejscowość	Wnioski	na 100 mieszkańców	Mieszkańcy do 18 roku życia	% pobierających
Bukowsko	182	9,57	442	41%
Dudyńce	21	3,56	37	57%
Karlików	9	4,89	20	45%
Nadolany	60	27,15	170	35%
Nagórzany	31	13,30	74	42%
Nowotaniec	34	10,24	76	45%
Pobiedno	54	7,93	140	39%
Tokarnia	23	9,43	69	33%
Wola Piotrowa	24	20,51	76	32%
Wola Sękowa	18	5,61	38	47%
Wolnica	35	10,61	84	42%
Zboiska	19	4,40	52	37%
Suma	510	9,13	1278	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP

1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców

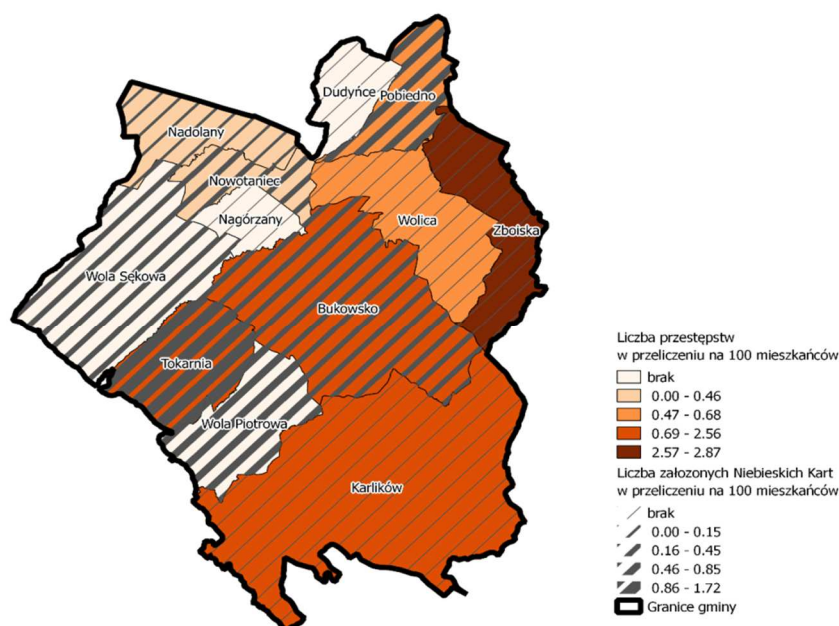
W gminie Bukowsko stwierdzono w 2016 roku 45 przestępstw, w 2015 – 59. Zdecydowana większość z nich została popełniona w sołectwie 39% w 2015 oraz 47 w 2016. Na 100 mieszkańców odnotowywano 0,8 przestępstwa. Na 100 mieszkańców najczęściej przestępstw odnotowano w Karlikowie, Zboiskach, Tokarni i Bukowskich. W całej w 2015 r. gminie założono 7 Niebieskich kart, natomiast w 2016 19. Najwięcej na 100 mieszkańców w Pobiednie i Tokarni. Najczęściej popełnianym przestępstwem w gminie było prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu. W latach 2014 – 2016 złapano na tym 31 kierowców. Prócz przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym (łącznie 40) taka sama liczba przewinień dotyczyła mienia. Na terenie gminy nie odnotowano przestępstw związanych z przeciwdziałaniem narkomanii.

Tabela 28. Przestępczość w Gminie Bukowsko

Nazwa sołectwa	2015			2016			Niebieska karta na 100 osób w 2016
	Ogółem	%	Na 100 osób	Ogółem	%	Na 100 osób	
Bukowsko	23	39%	1,21	21	47%	1,10	0,263
Dudyńce	6	10%	3,26	0	0%	0,00	0,000
Karlików	2	3%	1,71	3	7%	2,78	0,000
Nagórzany	3	5%	0,91	Bd	Bd		0,000
Nadolany	6	10%	0,88	3	7%	0,44	0,147
Nowotaniec	3	5%	0,69	2	4%	0,46	0,231
Pobiedno	4	7%	0,68	4	9%	0,68	0,847
Tokarnia	4	7%	1,72	3	7%	1,29	1,717
Wola Piotrowa	1	2%	0,3	0	0%	0,00	0,602
Wola Sękowa	0	0%	0	0	0%	0,00	0,452
Wolnica	5	8%	1,56	2	4%	0,62	0,000
Zboiska	2	3%	0,82	7	16%	2,87	0,000
Suma	59	-	1,06	45		0,80	0,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji

Mapa 4. Przestępczość oraz niebieskie karty w 2016 według sołectw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji

Tabela 29. Rodzaje popełnianych przestępstw.

Przestępstwo	Łącznie w latach 2014 – 2016
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	17
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	1
Przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	40
Przeciwko wolności	20
Przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości	2
Przeciwko rodzinie i opiece	10
Przeciwko osobom wykonującym pracę zarobkową	4
Przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego	2
Przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	6
Przeciwko ochronie informacji	3
Przeciwko wiarygodności dokumentów	1
Przeciwko mieniu	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji

1.5. Edukacja i poziom oświaty

Średni wynik sprawdzianu 6 klasisty w gminie w 2015 roku 69,07%. Należy zaznaczyć, że był to jeden z najwyższych wyników uzyskanych przez uczniów w gminie. W 2014 średni wynik wyniósł ok.66%. Średni wynik wyników 6-klasistów w Szkole Podstawowej w Bukowcu wynosi 67,33%, 65% w szkole w Pobiednie oraz 67,16% w Nowotyńcu. Najniższy wynik uczniowie w Bukowcu osiągnęli w 2012 roku i wyniósł on 54,40%. Porównywalne wyniki do szkoły w Bukowcu osiągnęli uczniowie w Nowotyńcu. Są to jednocześnie wyniki niższe, niż te, które uzyskiwali uczniowie Gimnazjum. Należy zaznaczyć, że klasy zarówno w Gimnazjum, jak i w szkole podstawowej są niewielkie. Dla Bukowca jest to ok. 20 – 25 dzieci. W innych miejscowościach nawet mniej. W roku szkolnym 2015/2016 do Szkoły Podstawowej w Bukowcu uczęszczało 189 uczniów. Przypadało na nich 22 komputery z dostępem do Internetu. Szkoła w Nowotyńcu liczyła 115 uczniów i posiadała 7 komputerów z dostępem do internetu. Natomiast w Pobiednie na 155 uczniów przypadało 16 komputerów.

Tabela 30. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów

Rok	Szkoła podstawowa im. Prof. Krzyżanowskiego w Bukowsku	%	Szkoła podstawowa Pobiedno	%	Szkoła podstawowa w Nowotyńcu	%
2015	29,56	73,90%	27,20	68%	26,10	65,30%
2014	25,83	64,58%	26,67	66,68%	27,12	67,80%
2013	28,91	72,28%	21,78	54,45%	23,86	59,65%
2012	21,76	54,40%	20,38	50,95%	21,59	53,98%
2011	23,35	58,38%	27,38	68,45%	25,50	63,75%
2010	24,87	62,18%	20,78	51,95%	19,55	48,88%
2009	23,00	57,50%	22,38	55,95%	21,63	54,08%
2008	25,03	62,58%	23,00	57,50%	26,19	65,48%
2007	26,68	66,70%	25,70	64,25%	27,32	68,30%
2006	23,41	58,53%	20,67	51,68%	26,63	66,58%
2005	23,77	59,43%	26,63	66,58%	25,91	64,78%
2004	22,80	57,00%	25,46	63,65%	21,00	52,50%
2003	26,56	66,40%	26,29	65,73%	27,71	69,28%
2002	24,60	61,50%	25,00	62,50%	29,11	72,78%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE

Tabela 31. Wyniki sprawdzianu po gimnazjum

Rok	Przedmiot	Publiczne gimnazjum w Bukowcu	Publiczne gimnazjum w Pobiednie	Zespół Szkół w Nowotańcu	Sanok	Województwo
2016	Piszący	23	16	16	-	-
	J.polski	75%	73%	73%	72%	72%
	his/wos	63%	57%	62%	59%	59%
	Matematyka	71%	48%	63%	50%	53%
	Przyroda	65%	52%	65%	53%	55%
2015	Piszący	34	15	10	-	-
	j. polski	63%	63%	58%	64%	63%
	his/wos	67%	71%	64%	67%	65%
	Matematyka	59%	52%	48%	51%	50%
	Przyroda	58%	52%	49%	52%	51%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE

1.6. Działalność organizacji pozarządowych

W gminie Bukowsko działa łącznie 46 organizacji pozarządowych. Niemal w każdym sołectwie powołano Ochotniczą Straż Pożarną (nie ma jej jedynie w Woli Piotrowej) oraz Kółko Rolnicze (brak w Karlikowie). W całej gminie są 4 fundacje w tym 2 w sołectwie Bukowsko. W części sołectw powołano kluby sportowe. Najwięcej w Pobiednie (3). Tylko 2 kluby sportowe przeznaczone są dla uczniów (jedno w Bukowsku, drugie w Pobiednie). Stowarzyszenia w Bukowni koncentrują się najczęściej wokół tematyki rolniczej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców w całej gminie jest średni 0,82 organizacje pozarządowe. W sołectwie Bukowsko na 100 mieszkańców przypada 0,63 organizacje, co jest jednym z najgorszych wyników na tle całej gminy. Pomiędzy 2013 a 2017 powstało 5 nowych stowarzyszeń – wszystkie na terenie Bukowska. Dlatego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2013 roku liczba organizacji wynosi nieco mniej niż w poniżej tabeli – 0,74 organizacje. W Bukowsku w 2013 roku było 0,36 organizacji na 100 mieszkańców.

Tabela 32. Organizacje

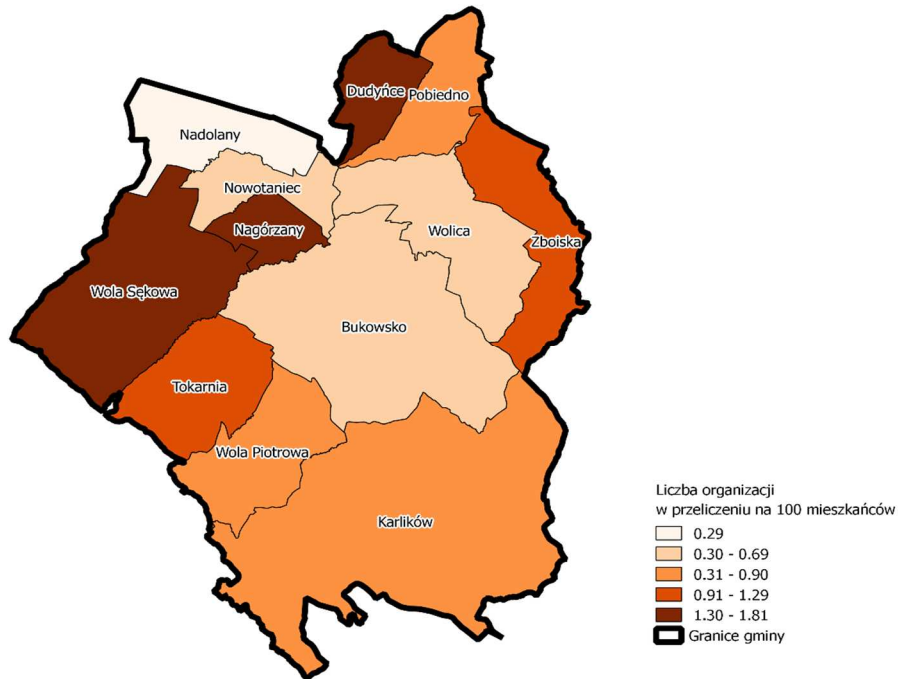
Lp.	Nazwa sołectwa	Organizacje	Na 100 mieszkańców w	OSP	Fundacja	Stowarzyszenie	Klub sportowy	Kółko Rolnicze
1.	Bukowsko	12	0,63	1	2	6	2	1
2.	Dudyńce	3	1,63	1	1	0	0	1
3.	Karlików	1	0,92	1	0	0	0	0
4.	Nagórzany	5	1,51	1	0	1	2	1
5.	Nadolany	2	0,29	1	0	0	0	1
6.	Nowotaniec	3	0,69	1	0	0	1	1
7.	Pobiedno	5	0,85	1	0	0	3	1
8.	Tokarnia	3	1,28	1	0	1	0	1
9.	Wola Piotrowa	3	0,9	0	1	1		1
10.	Wola Sękowa	4	1,81	1	0	2	0	1
11.	Wolnica	2	0,63	1	0	0	0	1
12.	Zboiska	3	1,23	1	0	1	0	1
	Gmina	46	0,82	11	4	12	8	11

Źródło: opracowanie własne na danych UG

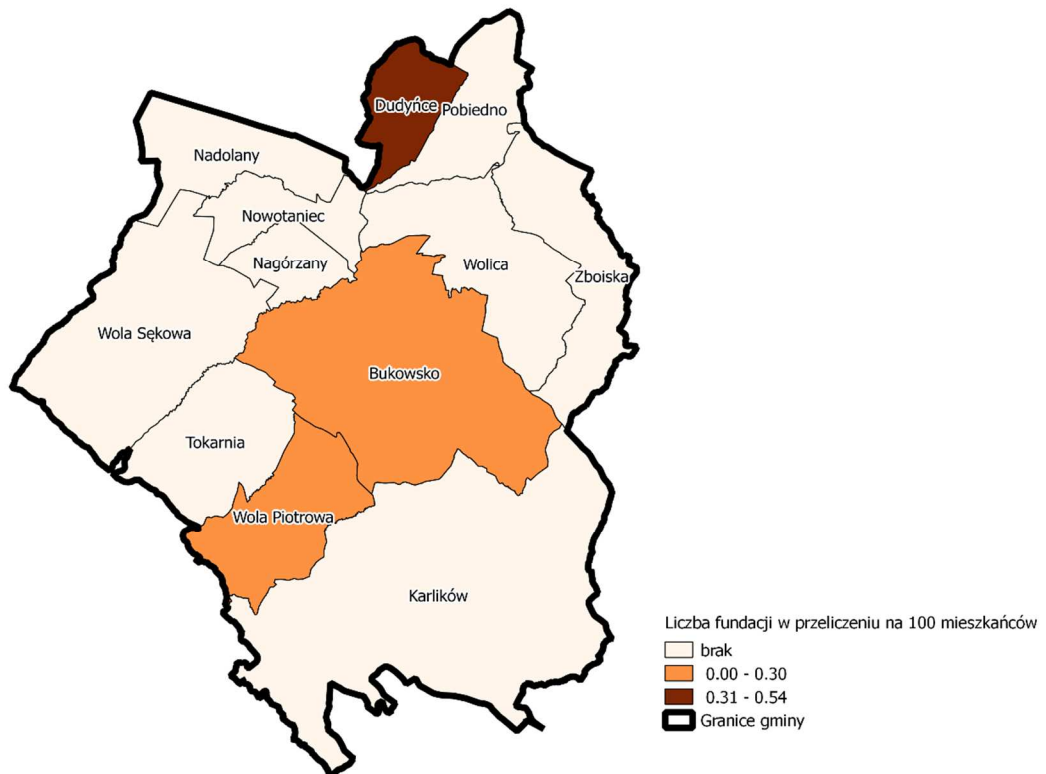

Mapa 5. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na danych UG

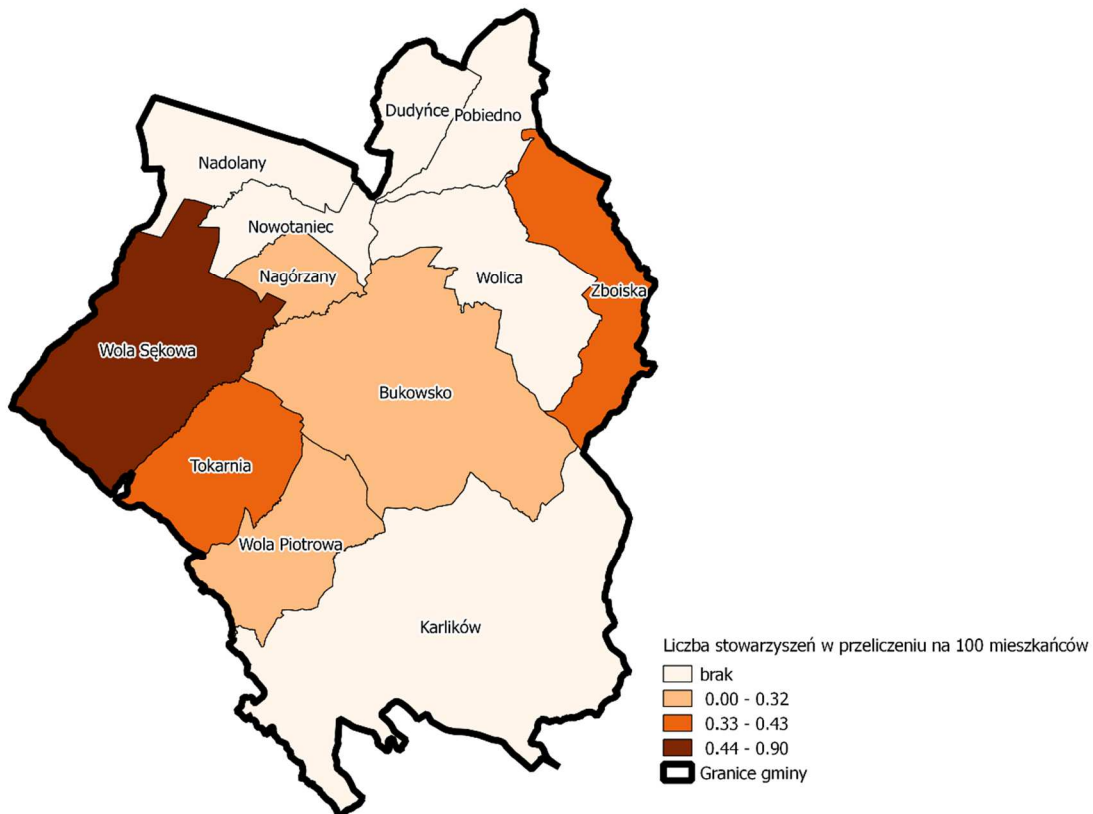
Mapa 6. Liczba fundacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na danych UG

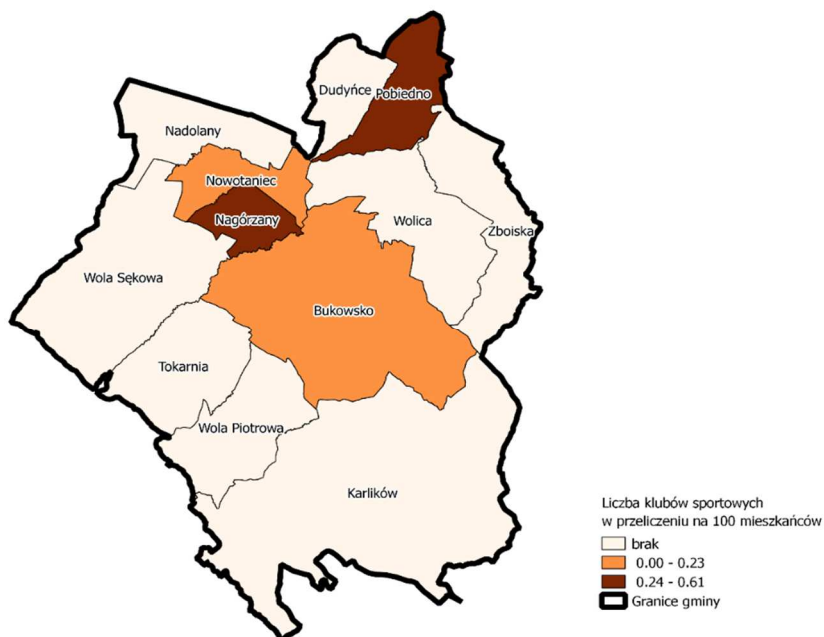

Mapa 7. Liczba stowarzyszeń w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na danych UG

Mapa 8. Liczba klubów sportowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na danych UG

1.7. Frekwencja wyborcza

Frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach samorządowych była wysoka i wynosiła ponad 59% w skali całej gminy. W 2010 roku frekwencja wynosiła 58,29%. Najwyższa w obwodzie w Nowotańcu (sołectwa Nadolany, Nadgórzany, Nowotaniec, Wola Sękowa) i wynosiła 64,45%. Należy zaznaczyć, że frekwencja w wyborach samorządowych pozytywnie odbiegała od pozostałych wyborów. Zarówno w skali powiatu, czy kraju. Nawet porównując wyniki wyborów prezydenckich, parlamentarnych czy do Parlamentu Europejskiego wynik w wyborach samorządowych był nadszpodziewanie wysoki. W wyborach do Parlamentu Europejskiego wynosiła ok. 18%. Biorąc pod uwagę frekwencję w wyborach samorządowych w 2014 i 2010 roku (59% i 58%) należy przypuszczać, że mieszkańcy gminy głosują w wyborach, które są im bliskie, lub uważają, że ich głos ma znaczenie. Im władza znajduje się „dalej” od obywatela tym mniej chętnie ludzie chodzą na wybory. Różnica pomiędzy wyborami samorządowymi, a do Parlamentu Europejskiego jest diametralna.

Tabela 33. Frekwencja wyborcza

Lokal wyborczy	Granice obwodu	Prezydenckie	Parlamentarne	EP 2014	Samorządowe
Bukowsko	Bukowsko, Wola Piotrowa, Tokarnia, Kamienne, Karlików, Płonna, Przybyszów	51,08%	43,16%	17,75%	56,11%
Nowotaniec	Nadolany, Nagórzany, Nowotaniec, Wola Sękowa	52,70%	47,79%	19,74%	64,45%
Pobiedno	Bełchówka, Dudyńce, Pobiedno, Wolica, Zboiska, Ratnawica	55,12%	46,27%	17,44%	56,88%
Powiat Sanok		50,55%	45,02%	21,04%	46,58%
Podkarpackie		55,56%	50,43%	24%	50,62%

Źródło: opracowanie własne na podstawie PKW

1.8. Kapitał społeczny

W gminie Bukowsko czytelnictwo nie jest upowszechnione. W 3 czytelniach rozmieszczonych na terenie gminy wypożycza się ok. 620 książek w każdym roku. Najwięcej książek wypożyczono w sołectwie Bukowsko. Jednak należy zaznaczyć, że jest to największe sołectwo w gminie, dlatego wynik wypożyczeni nie odbiega pozytywnie od reszty sołectw w gminie. W 2015 liczba czytelników wynosiła 714. Na 1 czytelnika przypadało 14 książek. Na 100 mieszkańców w 2016 roku najwięcej książek wypożyczono w Pobiednie, Nadolanach i Zboiskach. Wynik w Bukowsku był niski, jednak nie najgorszy.

Tabela 34. Czytelnictwo

Miejscowość	2014		2015		2016		
	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Na 100
Bukowsko*	260	41%	246	40%	250	40%	0,13
Dudyńce	8	1%	7	1%	5	1%	0,3
Karlików	9	1%	10	2%	7	1%	0,06
Nadolany	82	13%	83	13%	84	14%	0,25
Nagórzany	40	6%	38	6%	39	6%	0,06
Nowotaniec	60	10%	66	11%	60	10%	0,14
Pobiedno	98	16%	96	15%	105	17%	0,45
Tokarnia	12	2%	15	2%	10	2%	0,03
Wola Piotrowa	20	3%	22	4%	18	3%	0,08
Wola Sękowa	15	2%	17	3%	22	4%	0,07

Wolica	10	2%	8	1%	6	1%	0,04
Zboiska	13	2%	13	2%	15	2%	1,67
Gmina	627	x	621	x	621	x	0,11

* (z wyłączeniem numerów nr:94-102; 176; 253-259; 261-261a; 263);

Źródło: BIP

Na terenie gminy nie ma domu kultury. Jedyne wydarzenia kulturalne organizowane są dla dzieci i młodzieży przez szkołę oraz biblioteki. Prym wiodzie szkoła w Nowotańcu, która organizuje 3 cykliczne imprezy: comiesięczne spotkania z bajką dla uczniów klas 1, Międzynarodowy Dzień Kota i Dzień Pluszowego Misia. Jediną imprezą dla starszych dzieci jest konkurs fotograficzny organizowany również przez szkołę w Nowotańcu. W Bukowcu nie odbywają się żadne imprezy kulturalne.

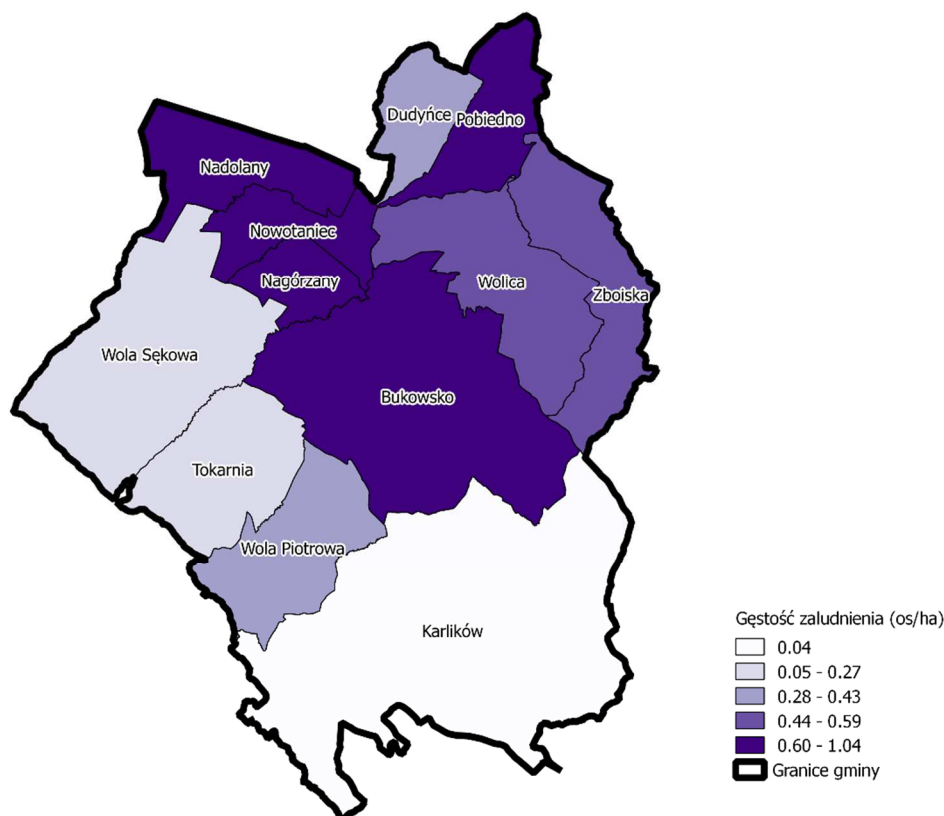
I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Bukowsko to gmina wiejska położona w województwie podkarpackim w powiecie sanockim. Gminę tworzy 13 miejscowości oraz 3 już nieistniejące wsie. Gmina zajmuje obszar ok. 14 tysięcy hektarów. Siedzibą gminy jest Bukowsko znajdujące się przy drodze wojewódzkiej nr 889. Najbliższe przejście graniczne ze Słowacją znajduje się 21 km od Bukowska.

Dwie największe miejscowości (pod względem zajmowanej powierzchni) w gminie to Bukowsko oraz Karlików. Gęstość zaludnienia wynosi ok. 40 os/km². Jednak należy zaznaczyć, że z uwagi na dużą lesistość gminy nie jest to równomierne. Najrzadziej zaludnioną miejscowością jest Tokarnia (27 os/km²), najbardziej Nadgórzany 103,52 (os/km²).

Mapa 9. Gęstość zaludnienia wg sołectw

Źródło: opracowanie własne za BIP

Tabela 35. Powierzchnia i gęstość zaludnienia wg sołectw

Lp.	Nazwa sołectwa	Powierzchnia [ha]	Gęstość zaludnienia (os/ha)
1.	Bukowsko	1958,6904	0,97
2.	Dudyńce	426,1692	0,43
3.	Karlików	2786,8951	0,04
4.	Nagórzany	318,7723	1,04
5.	Nadolany	686,0784	0,99
6.	Nowotaniec	433,0667	1,00
7.	Pobiedno	591,2638	1,00

8.	Tokarnia	873,5566	0,27
9.	Wola Piotrowa	841,9979	0,39
10.	Wola Sękowa	1710,3558	0,13
11.	Wolnica	577,8671	0,56
12.	Zboiska	411,9454	0,59
Suma			0,48

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

2.2. Struktura użytkowania gruntów

Większość terenów gminy to grunty orne, które łącznie zajmują prawie 43% wszystkich gruntów. Większość ziem to ziemie brunatne. Łącznie z pastwiskami, porośniętymi drzewami na terenach rolniczych to ponad połowa wszystkich gruntów. 26% wszystkich terenów to lasy. Oznacza to, że łącznie $\frac{3}{4}$ terenów gminy to tereny rolnicze. Tereny przemysłowe oraz mieszkaniowe zajmują jedynie nieznaczny procent wszystkich gruntów w gminie. W sołectwie Bukowsko zwraca uwagę jeden z wyższych odsetków nieużytków. Gmina jest niemal pozbawiona terenów rekreacyjnych.

W gminie nie ma sołectwa, które strukturą gruntów znacząco odbiegałoby od pozostały. Wyróżniają się sołectwa takie jak Tokarnia, Dudyńce, Wola Sękowa, Wola Piotrowa, czy Płonna, gdyż większość ich terytorium to lasy. Należy jednak zaznaczyć, że gmina Bukowsko jest bardzo zalesiona. Nie ma sołectwa pozbawionego terenów leśnych. Tylko w nielicznych sołectwach są tereny przemysłowe (Bukowsko, Dudyńce, Karlików, Wola Sękowa, Wola Piotrowa). W Woli Piotrowej 25% wszystkich gruntów to pastwiska. W gminie brakuje terenów rekreacyjnych. Na utrzymaniu gminy nie ma np. parków.

Tabela 36. Struktura użytkowania gruntów

Lp.	Nazwa sołectwa	Powierzchnia [ha]	Lasy	Łąki	Nieżytki	Pastwiska	Grunty orne	zabudowane grunty orne	G. zadrzewione na użytkach rolnych	Mieszkania	przemysłowe	tereny zabudowane inne	komunikacyjne	rekreacyjne	wody śródlądowe	grunty pod rowami, tereny w trakcie budowy
1	Bukowsko	1958,6904	15,30%	4,35%	0,074%	11,68%	55,59%	2,07%	4,15%	0,261%	0,038%	0,32%	5,06%	0,168%	0,821%	0,11%
2	Dudyńce	426,1692	20,91%	1,85%	0,024%	8,24%	57,02%	2,257%	5,40%	0,047%	0,068%	0,105%	2,87%	0,23%	0,62%	0,37%
3	Karlików	2786,8683	13,35%	0,98%	0,02%	9,74%	2,89%	0,23%	1,13%	0,029%	0,049%	0,076%	0,33%	0,27%	0,21%	0,21%
4	Nagórzany	318,7723	0,00%	4,41%	0,03%	12,45%	70,95%	4,50%	0,40%	0,39%	0,00%	0,14%	4,09%	0,00%	1,57%	1,07%
5	Nadolany	686,0784	1,27%	6,34%	0,10%	5,61%	74,99%	3,85%	0,76%	0,30%	0,00%	0,21%	3,25%	0,00%	0,01%	3,30%
6	Nowotaniec	433,0667	3,15%	2,39%	0,23%	7,52%	70,54%	3,30%	3,98%	0,38%	0,00%	0,73%	4,13%	0,52%	0,34%	2,78%
7	Pobiedno	591,2638	10,82%	3,85%	0,00%	9,88%	63,28%	3,67%	2,82%	0,30%	0,00%	0,33%	3,38%	0,00%	0,67%	0,99%
8	Tokarnia	873,5566	57,05%	0,92%	0,00%	12,38%	17,59%	0,93%	8,63%	0,06%	0,00%	0,03%	2,02%	0,02%	0,38%	0,01%
9	Wola Piotrowa	841,9979	47,15%	1,72%	0,01%	25,19%	18,50%	1,31%	2,73%	0,08%	0,04%	0,07%	2,49%	0,05%	0,31%	0,32%
10	Wola Sękowa	1710,3558	71,10%	2,06%	0,0009%	9,20%	13,49%	0,56%	0,45%	0,05%	0,02%	0,07%	1,09%	0,02%	0,38%	1,51%
11	Wolnica	577,8671	27,79%	1,33%	0,00%	6,08%	43,19%	1,92%	14,02%	0,18%	0,10%	0,21%	3,87%	0,00%	1,21%	0,11%
12	Zboiska	411,9454	9,15%	3,31%	0,06%	20,40%	48,39%	2,72%	7,99%	0,10%	0,00%	0,24%	4,73%	0,00%	1,39%	2,72%
		11616,6319	20,13%	2,58%	0,042%	10,64%	41,26%	2,10%	4,04%	0,168%	0,024%	0,19%	2,87%	0,098%	0,609%	1,04%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

2.3. Infrastruktura techniczna

W gminie Bukowsko tylko niewielki procent społeczności ma dostęp do kanalizacji. Na rok 2015 jest to zaledwie 6,3% czyli 348 osób zamieszkujących gminę. W 2012 rozbudowano sieć kanalizacyjną z 1,4 km do 2,5, a następnie w 2015 do 3,5 km długości. Dzięki niewielkiej rozbudowie sieci o 20 zwiększyła się liczba gospodarstw domowych mających dostęp do kanalizacji. Jest to zdecydowanie mniej niż w powiecie, gdzie w 2015 aż 73,5% ludności korzystało z kanalizacji. Należy zwrócić uwagę na tempo wzrostu. W powiecie w przeciągu badanych 5 lat do sieci przyłączono dodatkowe 10% ludności. W Bukowsku pomiędzy 2010 a 2015 przyłączono dodatkowe 2,1% ludności. Pod względem dostępu do kanalizacji gmina wypada najgorzej w powiecie i zajmuje jedno z ostatnich miejsc w województwie.

Z uwagi na brak centralnej kanalizacji. Zespoły mieszkaniowe posiadające kanalizację sanitarną wyposażone są w szamba. Ścieki wywożone są okresowo do zbiorczej oczyszczalni ścieków. Z uwagi na to, iż wywożenie nieczystości może stanowić poważne obciążenie budżetów domowych zachodzi obawa, że część ścieków odprowadzana jest nielegalnie. Stanowi to poważne zagrożenie.

Tabela 37. Dostęp do kanalizacji

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	1,4	1,4	1,4	2,5	2,5	3,5
Gospodarstw domowych	34	34	54	55	55	54
Ludność	231	232	320	329	357	348
% ludności	4,2	4,2	5,8	5,9	6,4	6,3
Powiat % ludności	63,1%	66,6%	69,0	69,8	73,9	73,5

Źródło: BTL GUS

Większość mieszkańców gminy ma dostęp do gazu. Jednak zarówno długość przyłączy, jak i liczba osób i budynków przyłączonych do sieci spada. Jest to tendencja odwrotna niż w przypadku powiatu. Mimo to pod względem dostępu do gazu odsetek ludzi korzystających z przyłączy jest wyższy niż w przypadku powiatu. Tylko niewielka liczba gospodarstw domowych ogrzewa się gazem, jednak liczba ta stale rośnie (od 57 w 2010 do 200 w 2015).

Tabela 38. Dostęp do gazu

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	31,9	31,9	21,9	22	22	22
Przyłącza do budynków	999	999	1001	619	619	630
Ludność	3745	3766	3787	3105	4206	4214
% ludności w powiecie	75,1%	74,7	71,8	71,2	71,1	70,6
% ludności w powiecie	60,1	60,2	60,2	60,4	65	66,2
Ogrzewanie gaz	57	171	178	191	198	200

Źródło: BTL GUS

Gmina gwarantuje przyłącze wodociągowe do ok. 96% budynków. Jednak część gospodarstw domowych nie korzysta z przyłączy. Jest to odpowiednio 68,6% w 2010 i 76% w 2015. Różnica pomiędzy powiatem a gminą wynosiła ok. 10%, natomiast w 2015 jest to 4%.

Tabela 39. Dostęp do wodociągów

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	1045	1048	1055	1060	1062	1065
Ludność	4099	4099	3962	3946	3947	3912
% ludności	68,6	68,6	68,7	56,1	75,7	76
% ludności w powiecie	79,8	79,7	80,8	80,6	80,4	80,1

Źródło: BTL GUS

2.4. Stan dróg w gminie Bukowsko

Na terenie gminy nie ma ani jednego kilometra ścieżek rowerowych.

Długość dróg gminnych wynosi 87 km (w tym 63 km to drogi utwardzone). W tym 60 km dróg wymaga remontu.

Długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 15,9 km.

Długość dróg wojewódzkich przebiegających przez gminę: 18,85 km.

Najważniejsze drogi to:

- 1) Bukowsko – „Nędzne Łazy” – 5 km,
- 2) Wola Sękowa – Wola Jaworska – Nadgórzany – 7 km,
- 3) Zboiska – Bełchatówka – 6 km,
- 4) Bukowska – Kamienna – 6 km.

Przez gminę nie przejeżdża kolei.

2.5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Na terenie gminy znajduje się 13 budynków zabytkowych. Najwięcej w sołectwie Bukowsko – 4 oraz Nowotaniec również 4. Większość zabytków to obiekty sakralne – kościoły, cmentarze czy dzwonnice.

Tabela 40. Zabytki nieruchomości w gminie

Obiekt	Miejscowość	Numer w wojewódzkim rej. zabytków	Datowanie
Kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża	Bukowsko	A-367/96 z 24.12.1996	1881-86
Dzwonnica			
Cmentarz kościelny			
Ogrodzenie			
Kościół par. p.w. Wszystkich Świętych	Dudyńce	A-189 z 5.02.1990	1871-76
Cerkiew greko-kat. p.w. św. Piotra i Pawła (ruina)	Nagórzany	A-56 z 30.01.1985	1848
Kościół par. p.w. św. Mikołaja	Nowotaniec	A-94 z 16.12.1935	poł. XVIII
Dzwonnica			
Mur ogrodzeniowy			
Park			
Cmentarz cerkiewny	Wola Sękowa	A-43 z 19.10.2001	XIX
Dzwonnica cerkiewna			1864
Cerkiew greko-kat. p.w. św. Piotra i Pawła, ob. kościół rzym.-kat.	Wolica	A-183 z 30.11.1989	1826
Dzwonnica			

Źródło: <http://bip.wuozprzemysl.pl/index.php?id=230>

I.3. STREFA GOSPODARCZA

3.1. Podmioty REGON

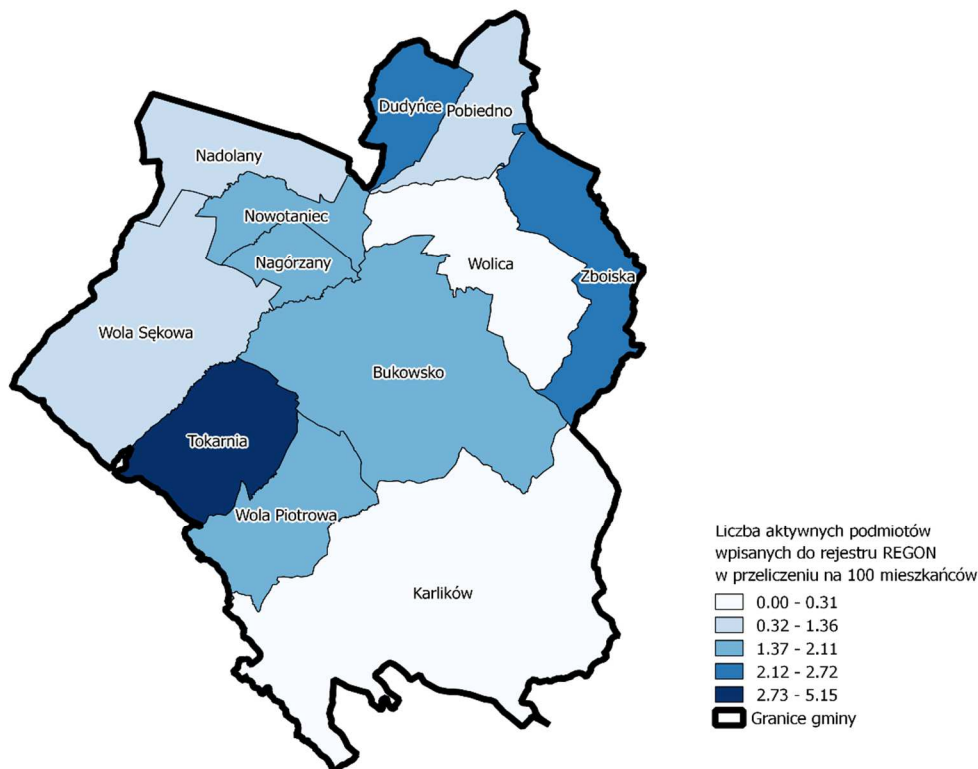
Najwięcej przedsiębiorstw jest zarejestrowanych i aktywnych w Bukowsku. Jednak w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w sołectwach Nadolany, Nowotaniec, Tokarnia, Wola Piotrowa oraz Zboiska liczba przedsiębiorstw jest większa. W skali całej gminy należy zwrócić uwagę na dużą liczbę wykreślonych i zawieszonych działalności gospodarczych. Na 100 aktywnych 69 jest zamkniętych. Odsetek zawieszonych i wykreślonych do przedsiębiorstw w Bukowcu jest porównywalna (34 aktywne do 31 nieaktywnych). W Wolnicy na 1 aktywne przedsiębiorstwo aż 10 jest nieaktywnych.

Tabela 41. Podmioty gospodarcze w gminie

Lp.	Nazwa sołectwa	Aktywne	Zawieszone	Wykreślone	Przedsiębiorstw na 1000
1.	Bukowsko	34	8	23	17,89
2.	Dudyńce	5	0	0	27,17
3.	Karlików	0	1	0	0,00
4.	Nagórzany	3	0	3	9,09
5.	Nadolany	13	0	1	19,09
6.	Nowotaniec	9	0	3	20,83
7.	Pobiedno	8	3	6	13,56
8.	Tokarnia	12	2	1	51,50
9.	Wola Piotrowa	7	2	2	21,08
10.	Wola Sękowa	2	1	2	9,05
11.	Wolnica	1	1	9	3,12
12.	Zboiska	6	1	0	24,59
Razem:		100	19	50	17,90

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

Tabela 42. Liczba aktywnych podmiotów wpisanych do Rejestru REGON na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnej Ewidencji o Działalności Gospodarczej

W całej gminie na 1000 mieszkańców przypada 77 podmiotów gospodarczych (2015r.), z czego na 6,5 to podmioty nowo zarejestrowane. Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że w badanym okresie od 2012 do 2014 liczba podmiotów oraz liczba nowo zarejestrowanych działalności spadała. Pomiędzy 2014 a 2015 nastąpiła poprawa sytuacji i wzrost liczby zarejestrowanych firm. Jest to tendencja inna niż w przypadku powiatu i całej Polski, gdzie zauważalna była stały wzrost liczby przedsiębiorstw.

Tabela 43. Wskaźniki w podmiotach gospodarczych

Podmiot	2012	2013	2014	2015
Podmioty na 1000 mieszkańców	74	73	72	77
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	117,2	114,9	114,1	122,9
Sanok – podmioty na 1000 mieszkańców	71	72	72	73
Polska – podmioty na 1000 mieszkańców	103	106	107	109
Podmioty nowo zarejestrowane na 1000	6,4	4,2	5,8	6,5
Podmioty nowo zarejestrowane na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	10,1	6,6	9,1	10,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnej Ewidencji o Działalności Gospodarczej

Większość zarejestrowanych firm to małe podmioty zatrudniające od 0 do 9 pracowników - aż 97%. Pozostałe 3 % to podmioty zatrudniające od 10 o 49 pracowników. Na terenie gminy nie ma zakładów pracy zatrudniających powyżej 50 pracowników.

Na terenie gminy Bukowsko istnieje 29 gospodarstw agroturystycznych. Z czego tylko 2 w Bukowsku.

I.4. SFERA ŚRODOWISKOWA

4.1. Azbest

Od 2011 roku w gminie Bukowsko trwa program usuwania azbestu. 96% azbestu znajduje się na prywatnych posesjach. W większości stanowią pokrywy dachowe z płyty falistej (88,67%), którym pokryte są budynki mieszkalne jednorodzinne, lub (i) budynki gospodarcze. Program usuwania azbestu w gminie ma obowiązywać do 2032 roku.

Tabela 44. Azbest w gminie

Rodzaj budynku	Ogólna ilość azbestu w m ²	Udział procentowy
Obiekty użyteczności publicznej	1199	4
Obiekty osób fizycznych	28445	96
Budynek mieszkalny jednorodzinny	28445	22,16
Budynek mieszkalny wielorodzinny	1325	1,03
Budynek gospodarczy	79155,5	61,66
Budynek użyteczności publicznej	1199	0,93
Garaż	5366	4,18
Inne (stodoła, chelw, spichlerz)	9013,5	7,02
Złożone na przymie	3875	3,02

Źródło: BIP

W 2016 roku usunięto łącznie 139,925 ton azbestu z terenu gminy. Najwięcej w sołectwie Dudyńce. Na 3 zgłoszenia usunięto ponad 46 ton wyrobów azbestowych. Najwięcej zgłoszeń odnotowano w sołectwie Bukowsko -7 oraz Wola Sękowa – 6.

Tabela 45. Liczba zgłoszeń i ton usuniętego azbestu w 2016

Lp.	Sołectwo	Liczba zgłoszeń	Tony usuniętego azbestu w 2016
1.	Bukowsko	7	20,375
2.	Dudyńce	3	46,98
3.	Karlików	3	13,85
4.	Nadolany	0	0
5.	Nagórzany	1	3,8
6.	Nowotaniec	1	4,95
7.	Pobiedno	0	0
8.	Tokarnia	3	5,9
9.	Wola Piotrowa	4	10,6
10.	Wola Sękowa	6	22,97
11.	Wolnica	3	10,5
12.	Zboiska	0	0
Suma		24	139,925

Źródło: opracowanie własne, na podstawie BIP

4.2. Ochrona przyrody

Lasy Bukowska znajdują się w 14 kompleksach leśnych. Większość z nich (84,82%) w zasięgu Nadleśnictwa Rumanów. Natomiast część znajdująca się Bukowski, Wolnicy, Dudyńcach i Zboiskach na terenie Nadleśnictwa Lesko. Na terenie gminy znajduje się 398,24 ha Parku Krajobrazowego Beskidu Niskiego oraz 347,55 ha Natura 2000. Najwięcej terenów chronionych znajduje się w sołectwie Karlików oraz Bukowsko.

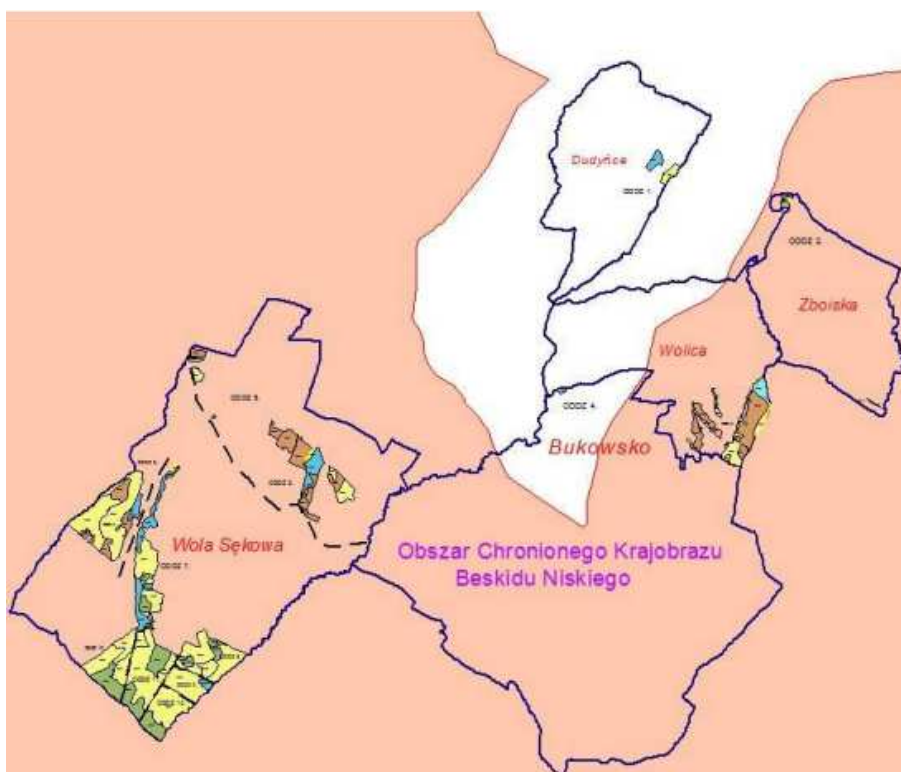
Tabela 46. Obszary chronione w sołectwach

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w ha
1	Bukowsko	1800
2	Karlików	2680
3	Wola Piotrowa	866
4	Wolica	430
5	Pobiedno	249
6	Zboiska	412
7	Dudyńce	0
8	Nagórzany	223
9	Nowotaniec	230
10	Nadolany	526
11	Wola Sękowa	1712
12	Tokarnia	903
Suma		10031

Źródło: BIP

- 1) Obszar chroniony – fragment Parku Krajobrazowego Beskid Niski Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski. W granicy gminy znajduje się obszar zajmujący 0,22% całego obszaru. Celem obszaru jest zachowanie naturalnych siedlisk ptaków dziko żyjących. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej takich gatunków jak: bocian czarny, dzięcioł białoszy, orlik krzykliwy, orzeł przedni, puszczyk uralski, sóweczka, trzmielojad, włośchatka.

Mapa 10. Usytuowanie lasów Gminy Bukowsko na obszarze chronionym

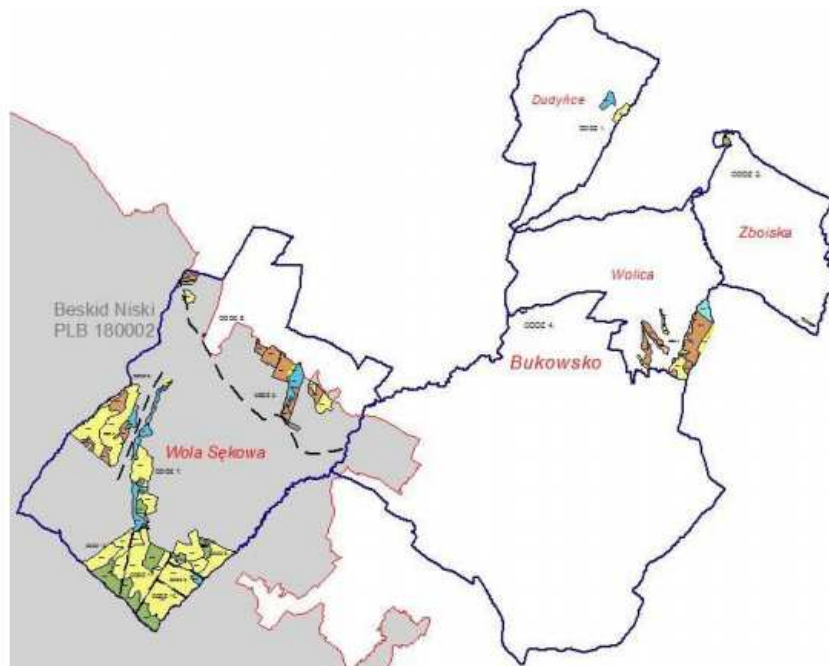

Źródło:

http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

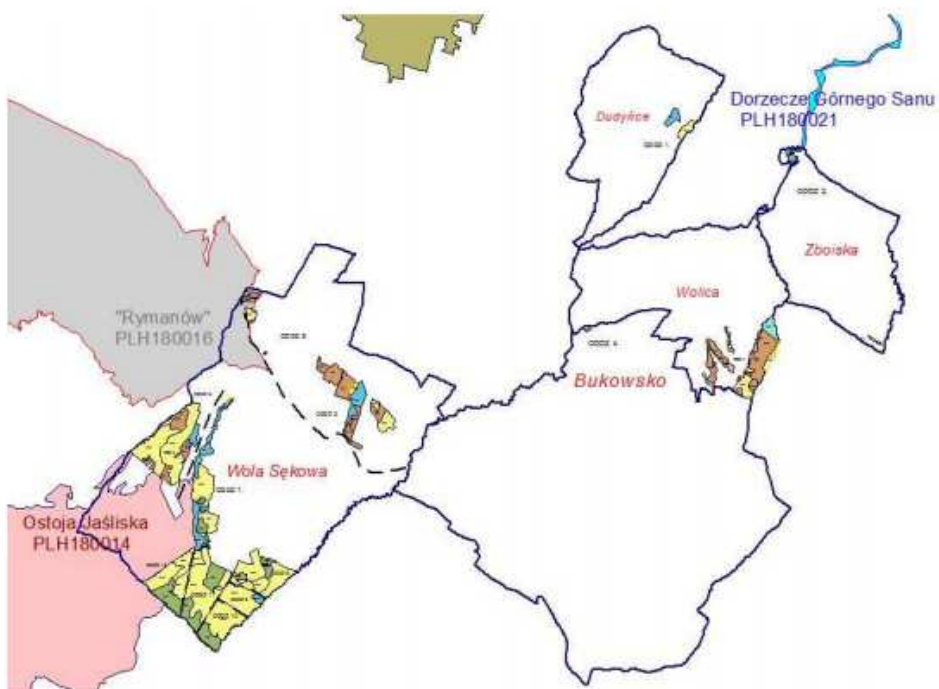

Mapa 11. Obszary Natura 2000:

Źródło: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

- 2) OZW Rymanów. W granicach gminy znajduje się 0,1% całości obszaru (5,51 ha) w Woli Sękowej. Celem obszaru jest ochrona nietoperzy (nocka dużego oraz podkowca małego), których miejscem bytowania jest kościół w Rymanowie.
- 3) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) „Ostoja Jaślicka”. Chronione są buczyny, jaworzyny, łęgi i olszyny górskie. Obszar zamieszkiwany jest przez duże drapieżniki: niedźwiedzie, wilki i rysie.

Źródło: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

Podsumowanie:

Gmina wiejska Buskowsko na tle innych gmin w powiecie (8 w powiecie) oraz w województwie (160 w województwie) zajmuje z reguły dalekie miejsce. Jedynie przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca sytuuje gminę na 1 miejscu w powiecie oraz na 7 w województwie. Biorąc pod uwagę podmioty gospodarki narodowej na 10 tys ludności gmina zajmuje 2 miejsce w powiecie oraz 32 w województwie. Pozostałe wskaźniki nie są tak optymistyczne. Pod względem dostępu do kanalizacji gmina zajmuje 8 miejsce w powiecie, 154 w województwie. Pod względem wodociągów 3 w powiecie, 100 w województwie.

GMINA WIEJSKA BUKOWSKO NA TLE GMIN POWIATU I WOJEWÓDZTWA W 2015 R.																								
Lokata gminy w powiecie		1		10		Lokata gminy w województwie																		
WYSZCZEGÓLNIENIE /GMINY	Ludność na 1 km ²		Kobiety na 100 mężczyzn ^a		Saldo migracji na 1000 ludności ^b		Dochody własne budżetu gminy		Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych		Wydatki budżetu gminy		Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc ^c		Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w zasobach mieszkaniowych		Odssetek ludności korzystającej z instalacji			Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności				
	na 1 mieszkańca														wodociągowej	kanalizacyjnej	gazowej							
BUKOWSKO (GM.WIEJSKA)	6	140	2	25	5	88	6	92	8	158	2	31	4	65	1	7	3	100	8	154	5	66	2	32
BESKO (GM.WIEJSKA)	2	34	6	113	3	74	8	129	3	55	6	80	5	94	5	93	2	88	2	15	2	15	5	87
KOMAŃCZA (GM.WIEJSKA)	8	157	3	31	6	141	2	38	5	76	7	84	1	33	7	153	5	128	6	122	8	157	3	47
SANOK (GM.WIEJSKA)	1	7	8	155	8	151	1	17	6	99	8	86	6	109	8	157	1	47	1	1	1	8	1	17
SANOK (GM.WIEJSKA)	5	107	5	47	1	9	5	67	4	61	5	74	1	33	2	23	7	142	5	95	3	36	6	105
TYRAWA WOŁOSKA (GM.WIEJSKA)	7	148	1	15	7	143	7	128	7	133	1	12	-	-	3	73	8	158	7	149	7	114	8	143
ZAGÓRZ (GM.MIEJSKO-WIEJSKA)	4	104	4	45	4	76	3	50	1	14	3	32	3	58	4	92	4	118	4	83	6	84	4	73
ZARSZYN (GM.WIEJSKA)	3	95	7	144	2	13	4	58	2	35	4	70	7	117	6	108	6	132	3	49	4	38	7	121

Odnawialne źródła energii

Na terenie gminy Buskowsko znajduje się farma wiatrowa Bukowsko – Nowotaniec. Elektrownia ma 9 turbin i jest usytuowana na terenie 2 wsi: Bukowsko (5 km od centrum wsi: Wzgórze Wyszyłas) oraz Nowotaniec (wzgórze Przyłasek).

I.5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

5.1. Metodyka badania

W dniach 01.02.2017-20.03.2017 roku przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach projektu „Opracowanie i przyjęcie do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023”. Badanie było realizowane za pomocą dwóch technik:

- a. ankiety internetowej za pomocą metody CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview);
- b. papierowych kwestionariuszy do samodzielnego wypełniania PAPI (ang. Paper and Pencil Interview).

Ankietę wypełniło 83 osoby⁵.

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Gminy Bukowsko na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.

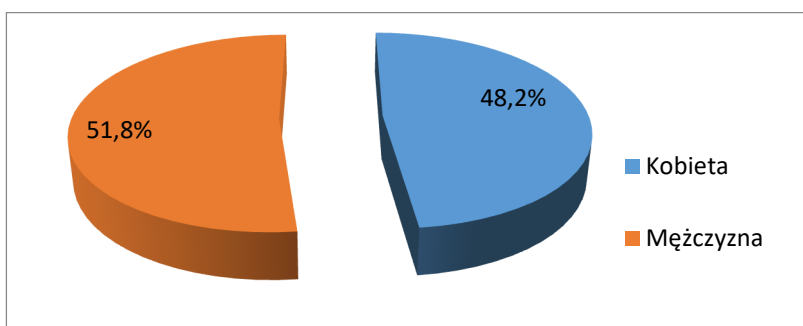
Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie lokalnego programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany to obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Jest to obszar charakteryzujący się ponadto: problemami gospodarczymi (np. niski poziom przedsiębiorczości), środowiskowymi (np. zanieczyszczenie środowiska), przestrzenno-funkcjonalnymi (np. niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną) i technicznymi (np. zły stan techniczny budynków).

5.2. Próba

W badaniu wzięły udział łącznie 83 osoby, wśród których nieznacznie przeważali mężczyźni (51,8%). Jeśli chodzi o wiek, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale od 25-44 lat (49,4%). Na kolejnych miejscach znalazły się osoby w przedziale wiekowym 45-64 lat (31,3%), 65 i więcej lat (9,6%) - 20-24 lata (9,5%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 20-24 lata (8,4%). Pełna informacja o cechach demograficznych respondentów została zaprezentowana na wykresach poniżej.

Wykres 1. Płeć respondentów

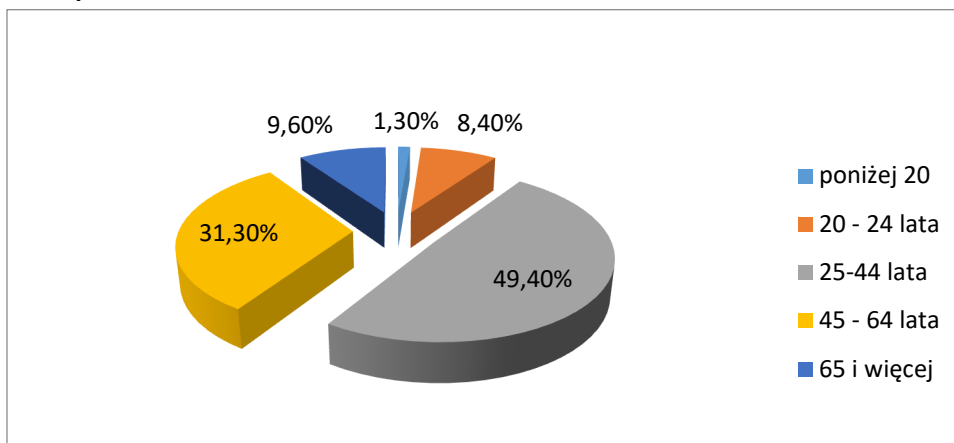

Źródło: Badanie ankietowe

⁵ Badanie to należy traktować jako materiał uzupełniający do analiz statystycznych prowadzonych dla obszaru gminy i obszarów/obszaru, który zostanie wyznaczony jako zdegradowany i rewitalizacji.

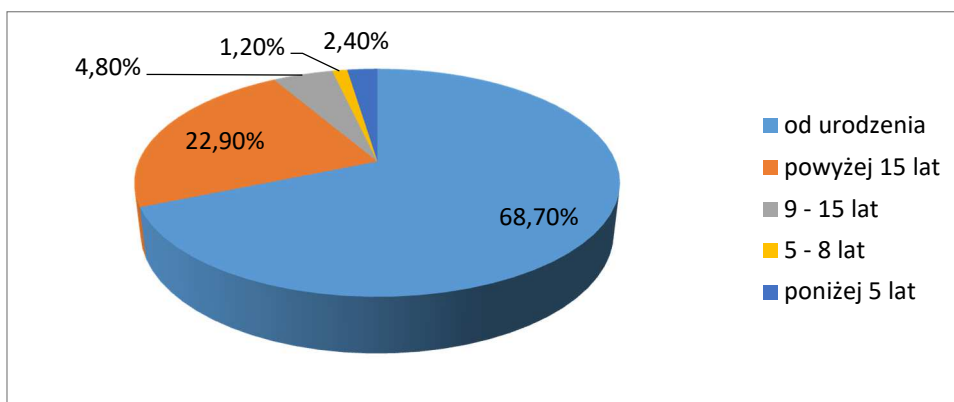
Wykres 2. Wiek respondentów

Źródło: Badanie ankietowe

Zdecydowana większość mieszka w Gminie Bukowsko od urodzenia (68,7%) lub ponad 15 lat (22,9%).

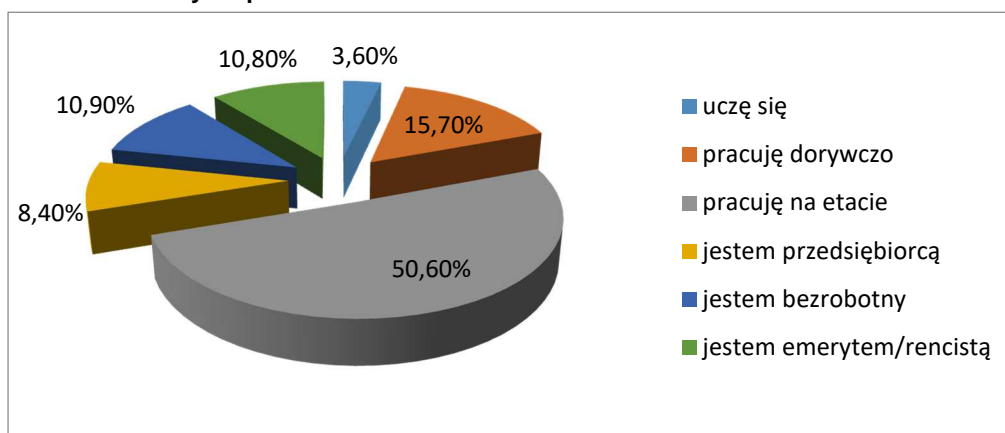
Wykres 3. Liczba lat zamieszkiwania w Gminie

Źródło: Badanie ankietowe

Jeśli chodzi o sytuację na rynku pracy, najliczniejszą grupę stanowili pracujący – w tym na etacie lub jako przedsiębiorcy (łącznie 59,0%). Natomiast najmniej osób, które wzięły w badaniu ankietowym to osoby uczące się (3,6%).

Wykres 4. Status zawodowy respondentów

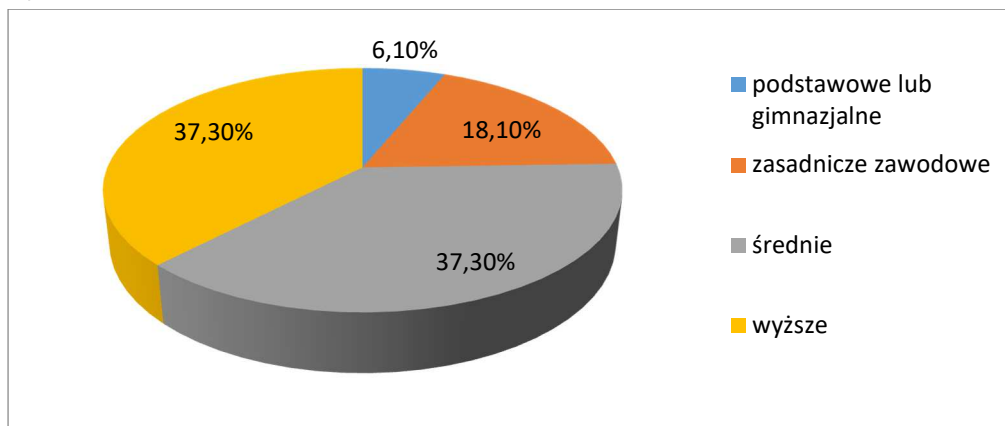

Źródło: Badanie ankietowe

Jeżeli chodzi o wykształcenie ankietowanych to najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wyższym wykształceniem i średnim (po 37,3%). Osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym stanowiły 6,1%, a z zasadniczym zawodowym 18,10%.

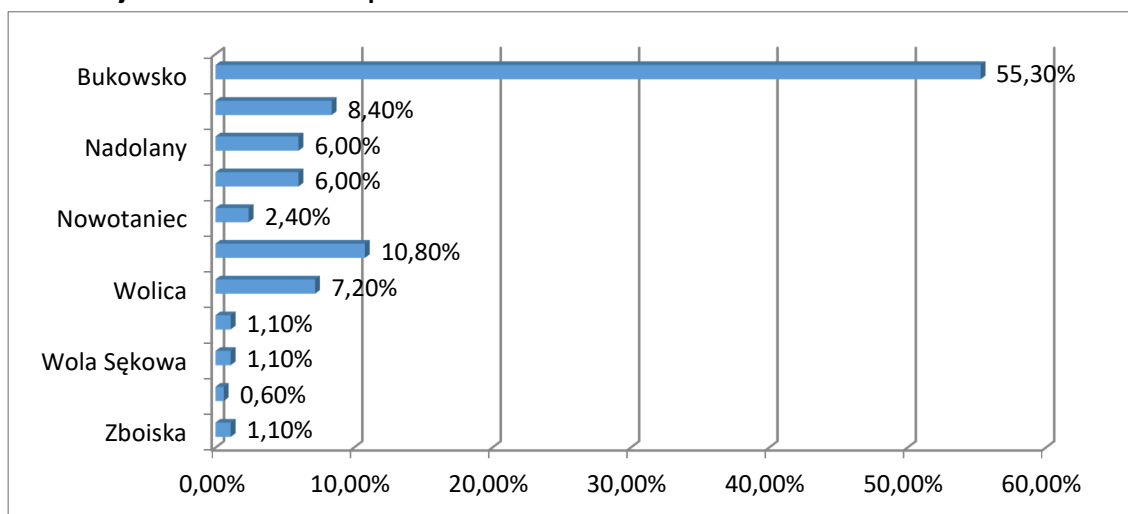
Wykres 5. Wykształcenie mieszkańców

Źródło: Badanie ankietowe

Najliczniejszą grupę ankietowanych stanowili mieszkańcy Bukowska (55,3%), Pobiedna (10,8%) oraz miejscowości Dudyńce (8,4%).

Wykres 6. Miejsce zamieszkania respondentów

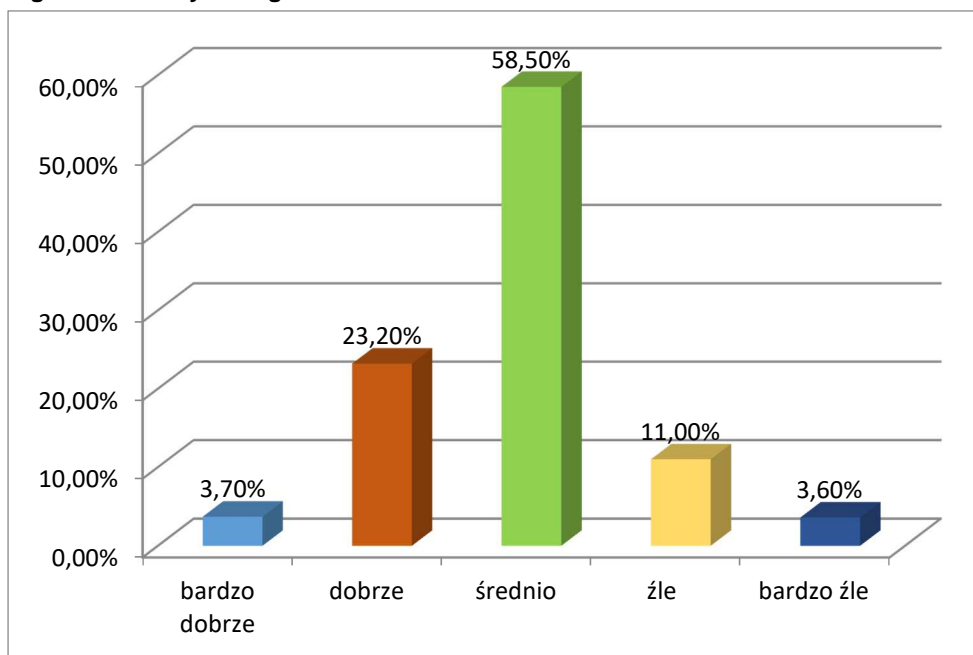
Źródło: Badanie ankietowe

5.3. Wyniki badania

Pierwsze pytanie w ankiecie dotyczyło ogólnej opinii mieszkańców na temat życia w gminie. Z odpowiedzi wyłania się następujący obraz – łącznie odpowiedzi „bardzo dobrze”, i „dobrze” udzieliło prawie 27% ankietowanych (26,9%). 58,5% ankietowanych stwierdziło, że w Gminie Bukowsko mieszka się „średnio”. Z kolei odpowiedź „źle” lub „bardzo źle” zaznaczyło łącznie 14,6% badanych (odpowiednio: „źle” – 11,0%, „bardzo źle” 3,6%).

Wykres 7. Ogólna ocena życia w gminie

Źródło: Badanie ankietowe

Następnie kwestia ta została pogłębiona o wskazanie najważniejszych problemów społecznych, gospodarczych oraz problemów związanych ze środowiskiem naturalnym, zagospodarowaniem przestrzennym i stanem infrastruktury technicznej w Gminie Bukowsko. Respondenci odpowiadali na poniższe pytania, mając możliwość zaznaczenia maksymalnie po 3 odpowiedzi na każde pytanie:

- Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy społeczne Gminy?
- Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy?
- Jakie są Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie?
- Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy?
- Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy dotyczące budynków i budowli w Gminie?

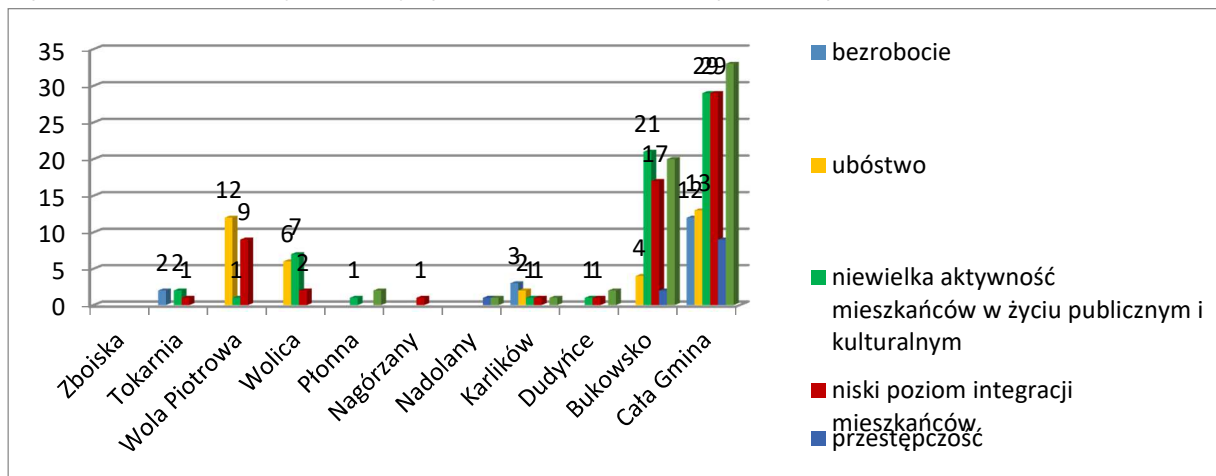
Ankietowani najczęściej wskazywali miejscowość Bukowsko jako miejsce o największym natężeniu problemów społecznych, środowiskowych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.

W zakresie problemów społecznych Gminy Bukowsko na pytanie „Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy społeczne Gminy?” respondenci wskazali, że w skali całej Gminy największym problemem była emigracja ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi (33 wskazania). Następnie na podobnym poziomie wskazano niewielką aktywność mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym oraz niski poziom integracji mieszkańców (po 29 wskazań).

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

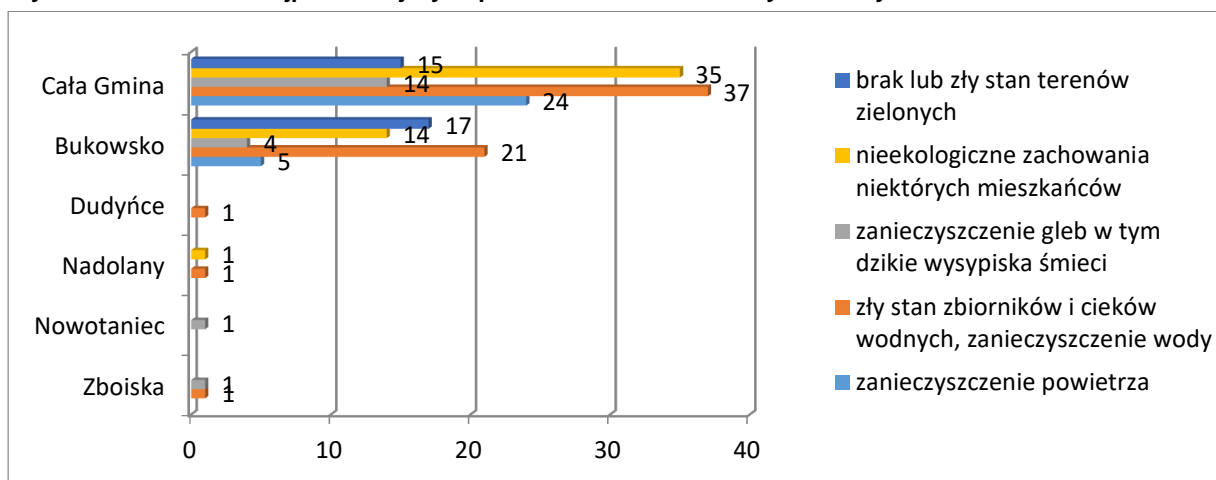
Wykres 8. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

Kolejne pytanie to „Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy?” Z odpowiedzi na nie wynika, że najważniejsze problemy w skali całej gminy to: zły stan zbiorników i cieków wodnych i nieekologiczne zachowania niektórych mieszkańców oraz zanieczyszczenie powietrza. Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 9. Wskazanie najpoważniejszych problemów środowiskowych Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

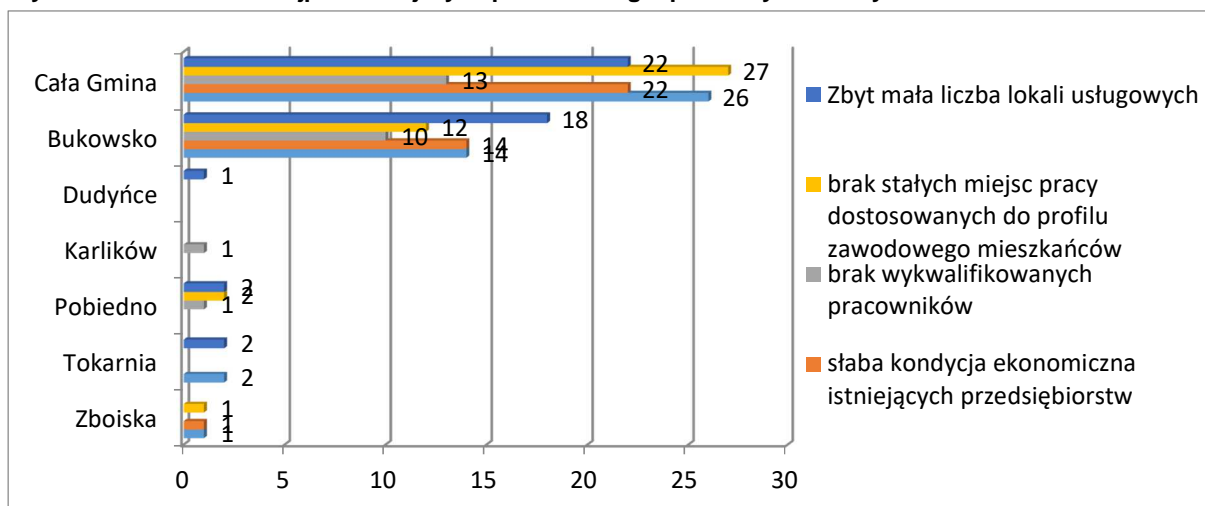
Najczęściej wskazywanymi lokalizacjami dotyczącymi zanieczyszczenia powietrza, nieekologicznych zachowań, złego stanu cieków wodnych, była cała Gmina ze szczególnym wskazaniem na Bukowsko.

Następne pytanie w ankiecie brzmiało „Jakie są Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie?”. Z odpowiedzi na nie wynika, że najważniejsze problemy w skali całej gminy to: mała przedsiębiorczość mieszkańców, brak stałych miejsc pracy dostosowanych do profilu zawodowego mieszkańców. Dalsze wskazania dotyczyły słabej kondycji ekonomicznej miejscowych przedsiębiorstw oraz niewystarczającej liczby lokali usługowych na terenie gminy. Na pytanie gdzie występują problemy gospodarcze ankietowani najczęściej odpowiadali, że problemy dotyczą całej gminy, ale tu też w odpowiedziach najczęściej wśród miejscowości wymieniano Bukowsko.

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 10. Wskazanie najpoważniejszych problemów gospodarczych Gminy Bukowsko

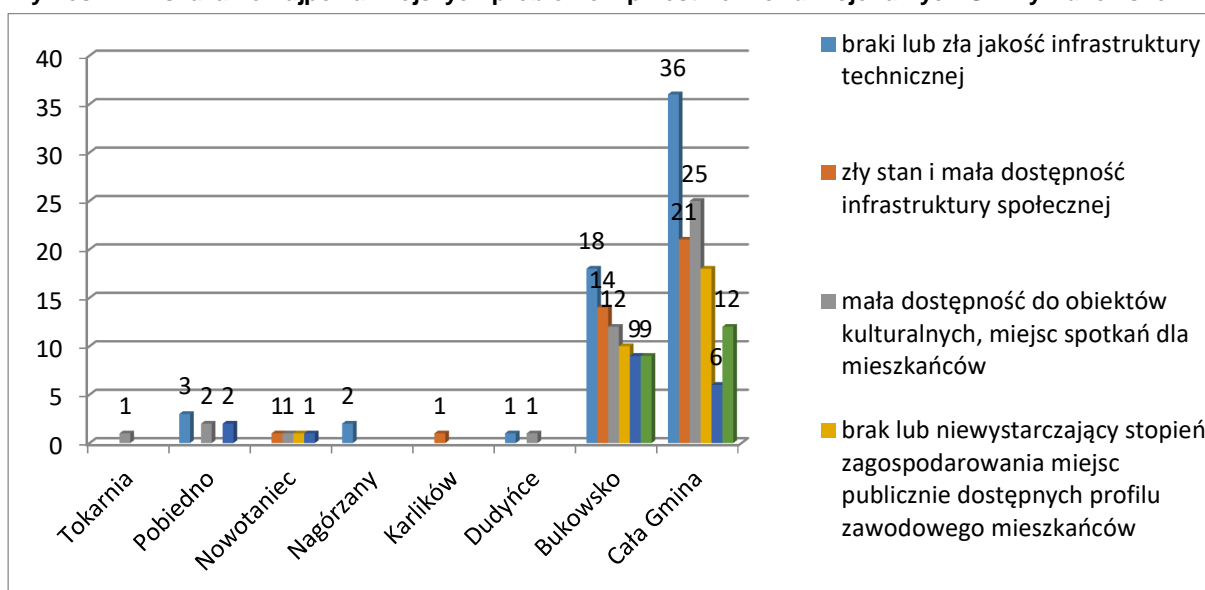
Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie „Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy?” respondenci odpowiadali, że w skali całej gminy problemem najbardziej uciążliwym są braki lub zła jakość infrastruktury technicznej: drogowej, wodno-kanalizacyjnej i internetowej. Kolejnym problemem najbardziej uciążliwym zdaniem ankietowanych to zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców (np. organizacji pozarządowych, seniorów, młodzieży, kółek zainteresowań innych), a dalej zły stan, brak lub mała dostępność do infrastruktury społecznej: placówki edukacyjne - szkoły, placówki opiekuńcze - żłobki, domy opieki dla osób starszych, niepełnosprawnych.

Na pytanie gdzie najczęściej występują te problemy wskazywano Bukowsko, co można było przewidzieć, biorąc pod uwagę funkcje, jakie wobec otoczenia spełnia Bukowsko. Respondenci wskazywali w polach opisowych ankiety m.in. na: brak systemu kanalizacji sanitarnej, niewystarczająco rozwinięty system sieci wodociągowej, niską estetykę przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, ograniczoną ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych, chaos przestrzenny (postępujące rozproszenie zabudowy) i architektoniczny.

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 11. Wskazanie najpoważniejszych problemów przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

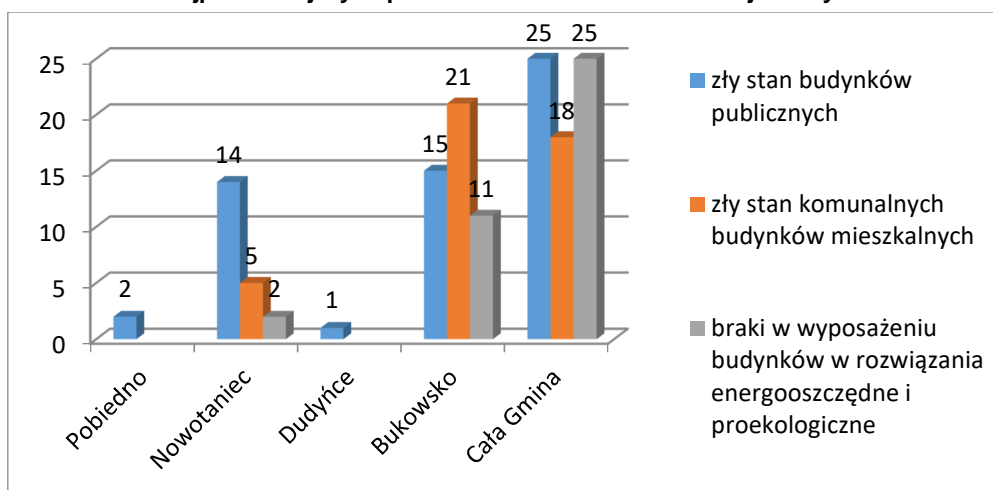

Kolejne pytanie dotyczyło najważniejszych problemów dotyczących budynków i budowli w Gminie. Zdaniem respondentów najważniejsze problemy w tej sferze to w skali gminy zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej i braki w wyposażeniu budynków w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne. Dalej wskazano, że problemem jest zły stan techniczny komunalnych budynków mieszkalnych. Wskazywano tu najczęściej Bukowsko i Nowotaniec. Respondenci wskazywali w polach opisowych ankiety m.in. na:

- niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ;
- zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole w Bukowsku, domy ludowe i inne);
- niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy;
- bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;
- niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;
- niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadiony itp.).

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

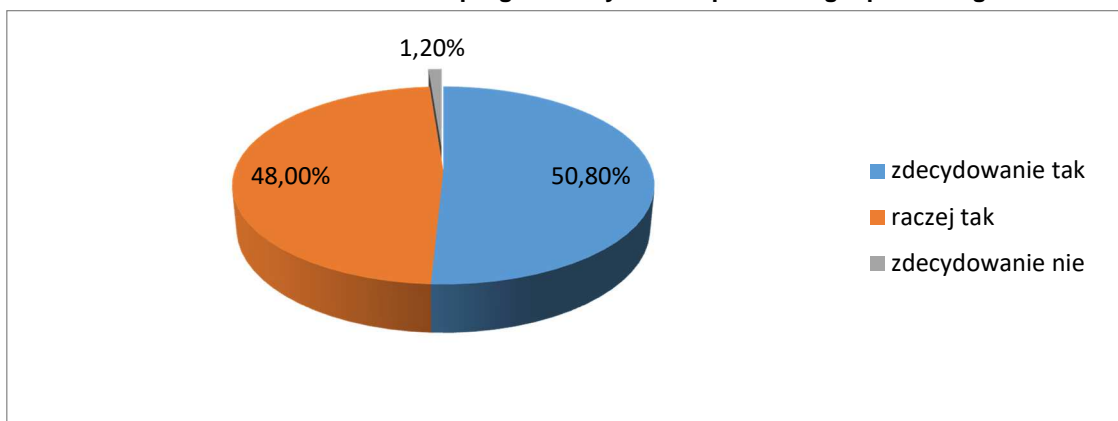
Wykres 12. Wskazanie najpoważniejszych problemów w sferze technicznej Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie czy Gmina Bukowsko wymaga programu ożywienia społeczno-gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego ankietowani najczęściej udzielali odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” (w sumie 99%).

Wykres 13. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego

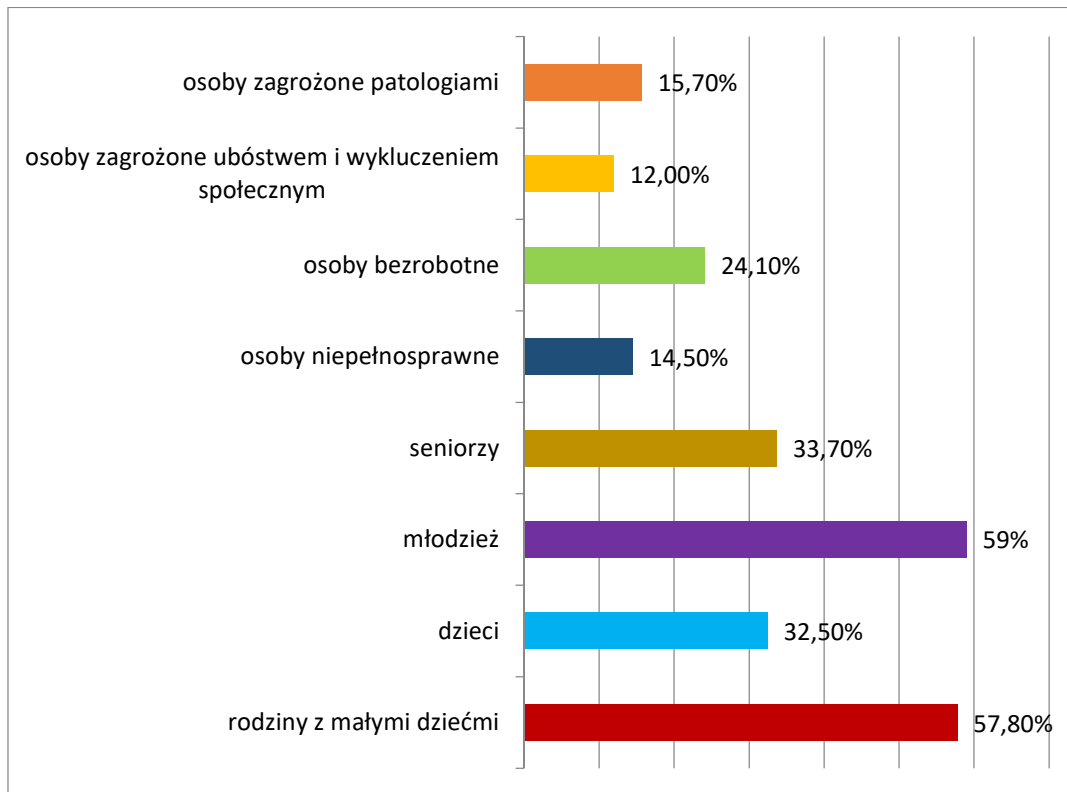
Źródło: Badanie ankietowe

Następnie poproszono ankietowanych o wskazanie tych grup społecznych, które ich zdaniem powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko. Respondenci mogli wskazać więcej niż jedną grupę. W odpowiedziach wskazano przede wszystkim na młodzież (59,0%) oraz na rodziny z dziećmi (57,8%). Na trzecim miejscu, znaleźli się seniorzy, dalej dzieci i osoby bezrobotne.

Wykres 14. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

I.6. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO

W dniu 07.02.2017 r. odbył się w Bukowsku warsztat diagnostyczny, którego celem była identyfikacja obszarów problemowych wraz ze wskazaniem głównych problemów, jakie na nich występują.

W trakcie warsztatu uczestnikom warsztatów została przedstawiona tematyka rewitalizacji oraz zostały przedstawione podstawowe definicje. Następnym etapem warsztatu była prezentacja wstępnych wyników analizy diagnostycznej. Po prezentacji uczestnicy w grupach identyfikowali obszary problemowe.

Zdaniem uczestników warsztatu najpilniejszej interwencji rewitalizacyjnej wymaga miejscowość Bukowsko. W trakcie warsztatu w następnej części uczestnicy zidentyfikowali problemy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym i rewitalizacji:

- ✓ w sferze społecznej:
 - wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia;
 - niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
 - znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem;
 - niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych;
 - brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia;
 - brak oferty opieki dla seniorów;
 - brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych;
 - niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych;
 - niski poziom integracji międzypokoleniowej;
 - niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców.

- ✓ w sferze środowiskowej:
 - nieekologiczne zachowania części mieszkańców;
 - bardzo niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obiektach komunalnych i gospodarstwach domowych;
 - przypadki spalania odpadów stałych w gospodarstwach domowych.

- ✓ w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej:
 - niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska;
 - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych;
 - niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych;
 - ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji;
 - zły stan techniczny niektórych zabytków.

- ✓ w sferze technicznej:
 - niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ;
 - zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole, domy ludowe i inne);
 - niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy;
 - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;

- niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;
 - niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.).
- ✓ w sferze gospodarczej:
- słaba kondycja finansowa lokalnych podmiotów – ograniczone możliwości inwestycyjne;
 - kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy;
 - sezonowość popytu na usługi i ofertę handlową;
 - brak atrakcyjnej infrastruktury turystycznej.

I.7. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI

Powyższa diagnoza pozwoliła na przeprowadzenie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji nastąpiło w oparciu o identyfikację wskaźników, które są mniej korzystne niż średnia dla gminy. Dodatkowo wyznaczając obszar zdegradowany i rewitalizacji uwzględniono wyniki badań społecznych oraz jakościowych. Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego problemem pierwszoplanowym dla podjęcia programu rewitalizacji jest wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym zidentyfikowano destrukcyjne procesy **społeczne**, przestrzenno-funkcjonalne, gospodarcze oraz środowiskowe, które doprowadziły do jego trwałej degradacji. W związku z tym, jako pierwsze przeanalizowano wskaźniki w sferze społecznej oraz gospodarcze.

Tabela 47. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk

Negatywnych cz. I

Lp.	Nazwa sołectwa	% mieszkańców gminy	Saldo migracji na 100 mieszkańców	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców	Wskaźnik obciążenia 2014	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnej	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w społeczeństwie	Bezrobocie 2016	Długotrwałe bezrobotni W 2016	Bezrobotni na 100 mieszkań w 2016	Łącznie
1	Bukowsko	33,99%	0,10	0,94	56,14	19,64%	22,04%	5,40%	65,15%	3,5	5
2	Dudyńce	3,29%	-4,63	0,00	45,38	20,77%	19,02	7,44%	44,44%	4,9	5
3	Karlików	2,09%	0,00	0,00	43,18	10,11%	17,09%	9,33%	28,57%	6,0	4
4	Nagórzany	5,90%	-0,31	-1,56	67,66	30,35%	21,21%	4,98%	60,00%	3,0	5
5	Nadolany	12,18%	0,00	0,17	68,40	25,43%	23,94%	5,62%	52,17%	3,4	6
6	Nowotaniec	7,72%	-1,64	2,05	49,65	25%	17,36%	2,58%	42,86%	1,6	3
7	Pobiedno	10,55%	1,63	2,72	60,87	22,28%	22,88%	3,53%	61,54%	2,2	3
8	Tokarnia	4,17%	-1,21	0,00	65,47	16,55%	29,18%	7,04%	60,00%	4,3	6
9	Wola Piotrowa	5,94%	-1,39	1,39	59,91	20,28%	22,29%	2,83%	33,33%	1,8	3
10	Wola Sękowa	3,95%	-0,15	-0,44	62,84	36,49%	16,29%	3,70%	20,00%	2,3	4
11	Wolica	5,74%	0,00	1,81	69,31	24,34%	24,61%	4,21%	50,00%	2,5	2
12	Zboiska	4,36%	-0,43	1,29	55,06	22,15%	20,49%	6,45%	70,00%	4,1	5
			-0,30	0,61	57,7	24,2%	22,87%	4,97%	49,01%	3,1	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

Tabela 48. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk negatywnych

Lp.	Nazwa sołectwa	Przestępstwa na 100 mieszkańców w w 2016	Niebieskie karty na 100 mieszkańców w w 2016	Czytelnictwo Na 100 mieszkańców w w 2016	Organizacje Na 100 mieszkańców w	Wnioski na 500+ na 100 mieszkańców w	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w w 2016	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w w 2016 z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 z powodu niepełnosprawności	Przedsiębiorstwa na 1000	Łącznie
1	Bukowsko	1,10	0,263	0,13	0,63	9,57	7,42	2,58	0,79	17,89	8
2	Dudyńce	0,00	0,000	0,03	1,63	3,56	2,17	0,00	1,63	27,17	2
3	Karlików	2,78	0,000	0,06	0,92	4,89	18,80	5,98	4,27	0,00	6
4	Nagórzany	0	0,000	0,25	1,51	27,15	2,73	1,21	0,00	9,09	2
5	Nadolany	0,44	0,147	0,06	0,29	13,30	11,31	3,08	1,91	19,09	6
6	Nowotaniec	0,46	0,231	0,14	0,69	10,24	3,47	1,85	0,46	20,83	2
7	Pobiedno	0,68	0,847	0,45	0,85	7,93	4,24	1,02	1,19	13,56	2
8	Tokarnia	1,29	1,717	0,04	1,28	9,43	10,73	5,15	0,86	51,50	5
9	Wola Piotrowa	0,00	0,602	0,08	0,9	20,51	5,72	2,71	1,81	21,08	3
10	Wola Sękowa	0,00	0,452	0,07	1,81	5,61	2,71	2,26	0,45	9,05	3
11	Wolica	0,62	0,000	0,02	0,63	10,61	17,76	4,67	4,36	3,12	7
12	Zboiska	2,87	0,000	1,67	1,23	4,40	8,2	0,41	2,46	24,59	2
		0,80	0,34	0,11	0,82	9,13	7,52	2,85	1,32	17,90	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

Tabela 49. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk negatywnych cz. III

Lp.	Nazwa sołectwa	Gęstość zaludnienia (os/ha)	Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gminy (%)	Łącznie
1.	Bukowsko	0,97	91,90	2
2.	Dudyńce	0,43	0,00	0
3.	Karlików	0,04	96,16	1
4.	Nagórzany	1,04	69,96	1
5.	Nadolany	0,99	76,67	1
6.	Nowotaniec	1	53,11	1
7.	Pobiedno	1	42,11	1
8.	Tokarnia	0,27	100	1
9.	Wola Piotrowa	0,39	100	1
10.	Wola Sękowa	0,13	100	1
11.	Wolica	0,56	74,41	0
12.	Zboiska	0,59	100,	1
		0,48	86,35	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

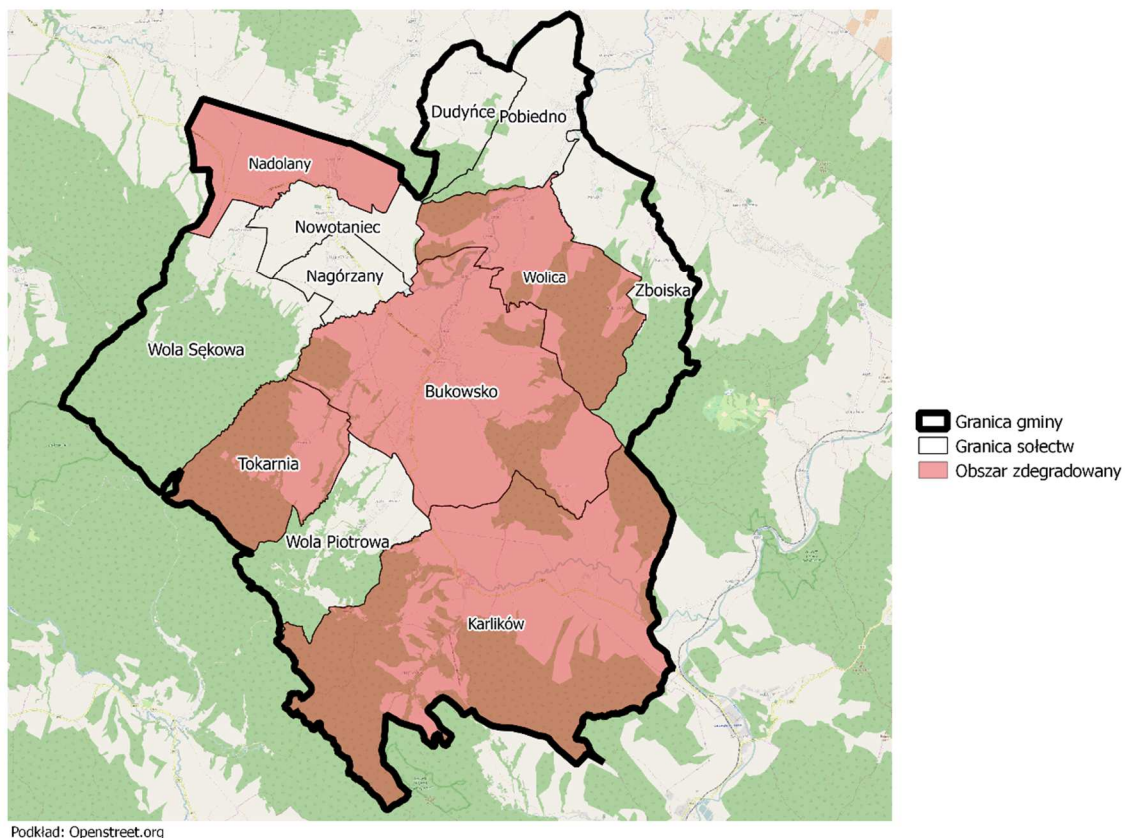
Tabela 50. Łączna liczba wskaźników poniżej średniej gminnej

Nazwa sołectwa	Społeczne	Gospodarcze	Przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	Środowiskowa	Liczba wskaźników poniżej średniej gminnej	Wskazanie obszaru zdegradowanego
Bukowsko	12	1	1	1	15	Degradacja
Dudyńce	7	0	0	0	7	Brak degradacji
Karlików	9	1	0	1	11	Degradacja
Nagórzany	6	1	1	1	8	Brak degradacji
Nadolany	12	0	1	0	13	Degradacji
Nowotaniec	5	0	1	0	6	Brak degradacji
Pobiedno	3	1	1	0	5	Brak degradacji
Tokarnia	11	0	0	1	12	Degradacja
Wola Piotrowa	6	0	0	1	7	Brak degradacji
Wola Sękowa	6	1	0	1	8	Brak degradacji
Wolica	8	1	0	0	9	Degradacja
Zboiska	6	0	1	1	8	Brak degradacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

Mapa 12. Obszar zdegradowany

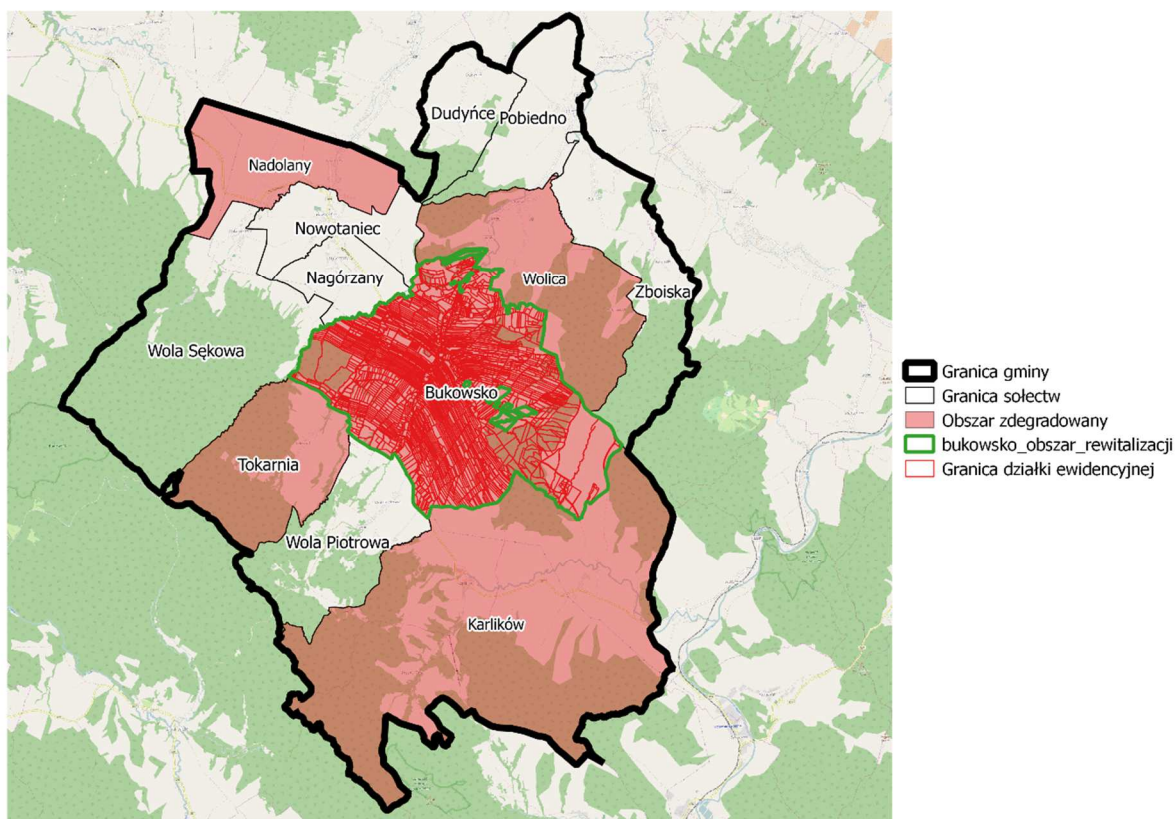
Źródło: opracowanie własne

Za obszar zdegradowany należy uznać sołectwa: Bukowsko, Nadolany, Karlików, Tokarnia oraz Wolnica. Obszar ten zamieszkiwany jest przez ponad 58% ludności. Jest to zdecydowanie więcej niż zakłada Instrukcja Programów Rewitalizacyjnych dopuszczających rewitalizację terenów zamieszkałych przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy. Dlatego należy zawęzić obszar rewitalizacji. Najwięcej negatywnych zjawisk zaobserwować można w sołectwie Bukowsko. Mimo to całe sołectwo wciąż przekracza dozwoloną liczbę mieszkańców.

Dlatego obszar z obszaru rewitalizacji należy wyłączyć numery domów: 1-17; 94-102; 176; 227-236; 238-240; 242-251; 253-259; 261-261a; 263. Obszar po wyłączeniu powyższych numerów domów zamieszkuje łącznie 1484 osoby, co stanowi 26% mieszkańców sołectwa.

Mapa 13. Obszar rewitalizacji na obszarze zdegradowanego

Podkład: Openstreet.org

Mapa 14. Obszar rewitalizacji Bukowsko

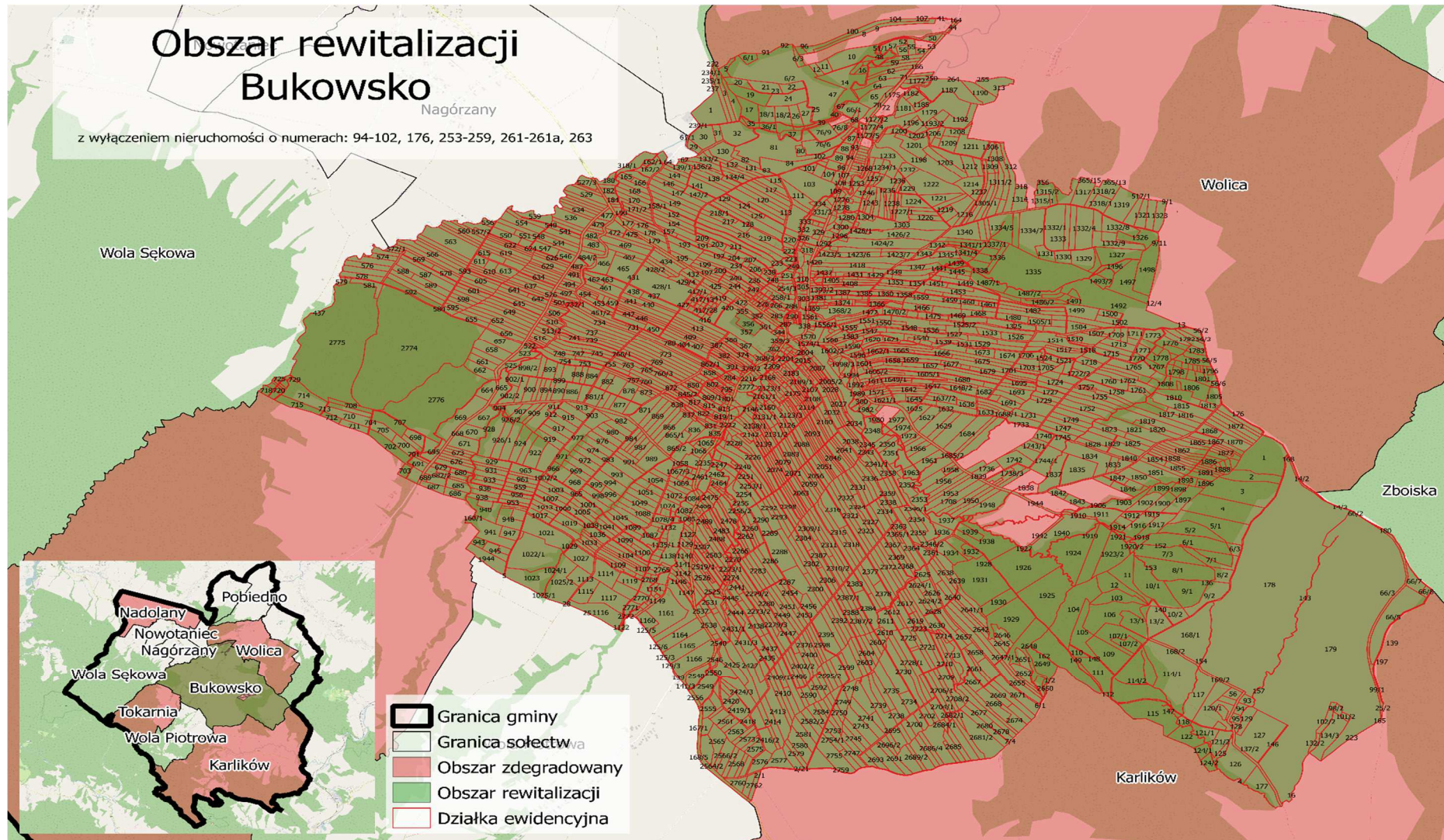

Tabela 51. Zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego

	Kategoria: Pomoc społeczna	Kategoria: Bezpieczeństwo publiczne	Kategoria: demografia	Kategoria: Bezrobocie
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem
Obszar rewitalizacji	10,4 (2014 rok)	1,74 (2014 rok)	33,95 (2014 rok)	61,79 (2014 rok)
Wskaźnik referencyjny				
Województwo Podkarpackie	6,1 (2014 rok)	1,32 (2014 r.)	27,9 (2014 rok)	61,5 (2014 rok)

Źródło: opracowanie własne

W związku z tym, iż na obszar rewitalizacji powinien również charakteryzować się potencjałami, w procesie pracy dokonano ich identyfikacji. Zidentyfikowane potencjały znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 52. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji

Zidentyfikowane potencjały:
<ul style="list-style-type: none"> · dobrze zachowane środowisko przyrodnicze, · położenie w sąsiedztwie Sanoka oraz Beskidu Niskiego – znany ośrodek sportów zimowych Karlików, · rosnący ruch turystyczny, · bogate tradycje związane z działalnością kół gospodyń wiejskich i ochotniczych straży pożarnych, · dużo towarowych gospodarstw rolnych.

Źródło: opracowanie własne

I.8. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

Osiągnięcie wizji będzie możliwe, jeżeli gmina sprostą większości zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych nastąpiła w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w tym badania społeczne ilościowe i jakościowe oraz przeprowadzoną wizję lokalną. Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:

- ✓ **w sferze społecznej:**
 - + zapewniona opieka nad dziećmi zwłaszcza w okresach wolnych od zajęć szkolnych lub w okresach nawału prac polowych;
 - + zapewniona opieka nad osobami starszymi, chorymi;
 - + ograniczanie zjawiska bezrobocia – stwarzanie przyjaznych warunków do podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej;
 - + aktywizacja zawodowa mieszkańców;
 - + ograniczanie niekorzystnych zjawisk społecznych – zwłaszcza w zakresie zabezpieczenia materialnego;
 - + aktywizowanie mieszkańców do działania na rzecz swoich środowisk;
 - + integrowanie mieszkańców;
 - + zwiększanie dostępności ofert z zakresu kultury, sportu i rekreacji;
- ✓ **w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej:**
 - + zwiększanie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych zwłaszcza związanych z wygodą i atrakcyjnością korzystania z nich oraz wykorzystania do celów integrowania mieszkańców;
 - + ograniczanie barier architektonicznych;
 - + rozwijanie zaplecza technicznego do rozwijania ofert z zakresu kultury, sportu i rekreacji;
 - + dbanie o zabytki;
 - + modernizowanie budynków publicznych, szczególnie pod kątem oszczędności energii, funkcjonalności i estetyki;
 - + rozwijanie zaplecza edukacyjnego, szczególnie związanego z zapewnieniem opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym;
- ✓ **w sferze gospodarczej:**
 - + wzmocnienie potencjału gospodarczego - wzrost przedsiębiorczości mieszkańców;
- ✓ **w sferze środowiskowej:**
 - + zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

II. OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY, W TYM STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY, STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ORAZ STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Lokalny Program Rewitalizacji to jeden z podstawowych programów operacyjnych gminy. Planowane działania w ramach LPR powinny wpisywać się w rozwojową politykę prowadzoną przez Gminę oraz wizję, która przedstawia pożądany efekt całego procesu. Jednocześnie planowane działania rewitalizacyjne powinny być spójne z założeniami głównych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie.

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 to jeden z podstawowych dokumentów planowania rozwoju gminy. Dokument ten został przyjęty uchwałą Rady Gminy Bukowsko nr XXII/127/2016 z dnia 8 lipca 2016 r.

W dokumencie została dokonana analiza sytuacji społeczno-gospodarczej całej gminy, wykonano analizę SWOT, a także określono misję, która brzmi następująco: Jesteśmy gminą położoną na Pogórzu Bukowskim – krainie pełnej podgórskiego kolorytu i niepowtarzalnych krajobrazów, z rozwiniętą ofertą turystyczną i przyjaznym dla ludzi rolnictwem, otwartą na inwestorów, jednocześnie dbającą o dziedzictwo lokalne i wysoką jakość życia mieszkańców.

Strategia określa także wizję rozwojową obejmującą obszary, w których zajdą pozytywne przemiany, tj. sfery:

- Zaspokojenie potrzeb mieszkańców,
- Potencjały i zasoby Gminy,
- Gospodarka i Promocja Gminy.

Na podstawie analizy oraz projekcji misji i wizji ujętej w strategii został wytyczony następujący obszar priorytetowy rewitalizacji:

- Miejscowość Bukowsko.

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 wskazuje na kluczowe potrzeby i oczekiwania mieszkańców, dlatego też spójność LPR z tym dokumentem jest niezwykle ważna.

Opracowana Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 w liście priorytetowych programów inwestycyjnych wskazuje m.in. cel operacyjny 2.2. Poprawa stanu i funkcjonalności obiektów komunalnych i przestrzeni publicznych 2.2.2. Rewitalizacja przestrzeni publicznych w centrach miejscowości oraz cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki centrów miejscowości 3.3.3. Rewitalizacja centrum Bukowska – modernizacja budynku administracyjnego UG wraz z zagospodarowaniem terenu i tworzeniem miejsc parkingowych dla centrum administracyjno-usługowego gminy oraz odnowieniem skweru zieleni.

Realizacja powyższych celów odbędzie się poprzez zapisane w dokumencie przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Zapisy LPR stanowią uszczegółowienie założeń polityki strategicznej rozwoju gminy. Dlatego też Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 jest komplementarna z celami LPR.

Zapisana w LPR wizja, cel nadrzędny oraz cele strategiczne i operacyjne z kierunkami działań rewitalizacyjnych są zbieżne z założeniami i zapisami Strategii Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 oraz stanowią o ich uszczegółowieniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 - 2018

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 – 2018 przyjęta uchwałą Rady Gminy Bukowsko nr: XXV/153/09 z dn. 10 lutego 2009 r.. to dokument, który składa się z trzech zasadniczych części: wstępnej, diagnostycznej oraz programowej. W części wstępnej zostały przedstawione podstawy prawne działania Gminy oraz zasady polityki społecznej na poziomie lokalnym. W części diagnostycznej została dokonana analiza danych. Dokonano również analizy SWOT, identyfikacji problemów oraz analizy zasobów umożliwiających rozwiązanie problemów społecznych. W części programowej została sformułowana misja, cele strategiczne i operacyjne oraz odpowiadające im kierunki działań, a także określono system monitorowania i wdrażania strategii.

Dokonana diagnoza w ramach LPR oraz sformułowane w nim cele są zbieżne z celami polityki społecznej Gminy Bukowsko. Jako kwestie kluczowe w diagnozie wskazano:

- ✓ ubóstwo,
- ✓ bezrobocie,
- ✓ niepełnosprawność,
- ✓ starość - marginalizacja osób starszych,
- ✓ pomoc dla rodzin i dzieci/potrzeba ochrony macierzyństwa,
- ✓ przemoc w rodzinie,
- ✓ przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- ✓ alkoholizm,
- ✓ narkomania i uzależnienia.

W części programowej misja brzmi następująco: Zintegrowany i spójny system realizacji polityki społecznej na terenie Gminy Bukowsko - podejmowanie wspólnych działań administracji samorządowej, partnerów społecznych i gospodarczych na rzecz rozwoju lokalnej demokracji, integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, równości szans edukacji w tym edukacji międzykulturowej i rozwoju. Przypisane do niej cele strategiczne i operacyjne brzmią następująco:

- *Cel główny strategiczny:* Redukowanie zjawiska ubóstwa;
- *Cel główny strategiczny:* Przeciwdziałanie bezrobociu;
- *Cel główny strategiczny:* Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integrację w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby;
- *Cel główny strategiczny:* Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą;
- *Cel główny strategiczny:* Zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie i złagodzenia jego skutków;
- *Cel główny strategiczny:* Promocja modelu rodziny dzieci oraz budowa oparcia społecznego;
- *Cel strategiczny główny:* Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Realizacja powyższych celów odbędzie się poprzez zapisane w dokumencie przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Zapisy LPR stanowią uszczegółowienie założeń polityki socjalnej gminy. Dlatego też Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 – 2018 jest komplementarna z celami LPR.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko zostało przyjęte Uchwałą Nr III/23/02 Rady Gminy Bukowsko z dnia 30 grudnia 2002 roku. Przedmiotem "Studium" jest określenie polityki przestrzennej gminy, tj. między innymi wskazanie tych obszarów gminy, które są najodpowiedniejsze do pełnienia określonych funkcji. Studium jest, zatem podstawowym dokumentem dotyczącym założeń polityki przestrzennej gminy. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko zawiera cele szczegółowe, które mają służyć realizacji celu głównego rozwoju Gminy Bukowsko, za który uznano osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju, zapewniającego zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców oraz warunków umożliwiających wzrost poziomu jakości życia, a także zachowania tzw. sprawiedliwości międzypokoleniowej, oznaczającej przede wszystkim:

- konieczność zachowania kapitału natury dla przyszłych pokoleń przez oszczędne gospodarowanie zasobami przyrody,
- jedynie częściowe wykorzystywanie potencjału środowiska,
- utrzymywanie dynamicznej równowagi środowiska,
- recykulację zasobów.

Tabela 53. Opis powiązań Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko z Lokalnym Programem Rewitalizacji

Cele szczegółowe SUiKZP Gminy Bukowsko	Cele strategiczne LPR	Cele operacyjne LPR
Zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców.	Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi 1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców
Dążenie do zapewnienia mieszkańcom, w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania na terenie gminy, głównie przez aktywizację przetwórstwa drzewnego, spożywczego i rozwoju funkcji turystycznej z towarzyszącymi usługami.	Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej
Ochrona środowiska przyrodniczego, jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych.	Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej
Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych.		2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych
Dążenie do zachowania bądź przywrócenia na niektórych obszarach ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji innych elementów zagospodarowania.		2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Wyposażenie obszaru w infrastrukturę społeczną, techniczną i ekonomiczną stosownie do występujących potrzeb.		2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki

Źródło: opracowanie własne

III. OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Wizja przedstawia pożądaną obraz rzeczywistości, który ma być osiągnięty poprzez realizację działań zapisanych w LPR. Jest ona opisem wizerunku obszaru rewitalizacji w przyszłości, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja jest możliwie szczegółową „fotografią” stanu i sytuacji obszaru rewitalizacji w 2023 roku. Jest to koncepcja motywująca, sformułowana w sposób pozytywny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań. Jest ukierunkowana prognostycznie, tak więc wskazuje generalny kierunek rozwoju gminy.

Wizja odnosi się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupia się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest szczególnie poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym oraz gospodarczym.

Zapisy wizji zostały opracowane przy aktywnym udziale interesariuszy zaangażowanych w powstawanie dokumentu: mieszkańców, władze samorządowe, przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych instytucji oraz podmiotów działających na obszarach zdegradowanych. Zapisy wizji mają charakter wypracowanego konsensusu, a wartości na podstawie, których wypracowano ostateczny kształt zapisów, są podzielane przez społeczność biorącą udział w pracach nad opracowaniem na każdym etapie partycypacji społecznej. Wizja stanu obszaru zdegradowanego w Bukowsku jest wizją korzystnej zmiany, której osiągnięcie wymaga podjęcia przez samorząd i społeczność lokalną konkretnych działań, które zostały zdefiniowane w niniejszym Programie Rewitalizacji.

Wymienieni wyżej interesariusze mają świadomość, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, sprawia, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym Programu. Zintegrowane działania ujęte w LPR mają, zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych stanów kryzysowych, tworząc tym samym trwałe fundament dla odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcyjnej i środowiskowej Bukowska, wskazanego jako obszar rewitalizacji.

Wizja obszaru rewitalizacji w Gminie Bukowsko – miejscowości Bukowsko to:

Wizja obszaru rewitalizacji	
Sfera społeczna	<p>W perspektywie roku 2023 obszar rewitalizacji w Bukowsku cechuje się zrównoważonym rozwojem, który jest prowadzony przy udziale aktywnej społeczności lokalnej, zaangażowanej w realizację projektów służących poprawie standardu i jakości życia, wzrostowi świadomości obywatelskiej mieszkańców oraz zmniejszonego bezrobocia.</p> <p>Obszar rewitalizacji, to obszar gdzie ograniczona została skala odnotowywanych zjawisk patologicznych, zahamowany został poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zapewniona jest opieka nad dziećmi i osobami starszymi przy aktywnym współdziałaniu instytucji publicznych i innych podmiotów, w tym lokalnych organizacji pozarządowych.</p>

<p>Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna</p>	<p>Obszar rewitalizacji, jako miejsce o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy Bukowsko ma zapewniony dostęp do podstawowej infrastruktury umożliwiającej samorządowi świadczenie na wysokim poziomie usług publicznych, gdzie utrzymana i uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyja integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu. Rozwinięta jest infrastruktura kultury, rekreacyjno-sportowa, turystyczna i edukacyjna oraz związana z ochroną środowiska.</p> <p>Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, budynki i budowle służące mieszkańcom zostały objęte ochroną, zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych.</p> <p>Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie gminnej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę włączenia ich do uczestnictwa w życiu społecznym. Wzrosła dostępność komunikacyjna obszaru. Wzrosła efektywność korzystania z gminnych obiektów budowlanych.</p> <p>Nieużytkowane dotychczas obiekty są zagospodarowane na nowe cele, w tym mieszkania dla osób będących w potrzebie.</p>
<p>Sfera środowiskowa</p>	<p>Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców przekłada się na wzrost troski o środowisko naturalne - tworzenie dobrych i bezpiecznych warunków życia dla obecnych i przyszłych mieszkańców.</p> <p>Prowadzone inwestycje infrastrukturalne wpływają na znaczne zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym w zakresie energetyki i termomodernizacji, wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii ograniczone zostało zjawisko niskiej emisji.</p> <p>Zieleń w przestrzeni publicznej jest uporządkowana i pielęgnowana, co znacznie podniosło jej atrakcyjność, stanowiąc popularne miejsce spędzania wolnego czasu i rekreacji mieszkańców.</p>
<p>Sfera gospodarcza</p>	<p>Dzięki prowadzonemu procesowi rewitalizacji obszar Bukowska odzyskał i wzmocnił tradycyjne funkcje: administracyjną, edukacyjną, kulturalną, a także gospodarczą. Odnowione przestrzenie sprzyjają rozwojowi handlu i usług, wpływają na wzrost opłacalności firm działających na tym terenie.</p> <p>Mieszkańcy obszaru i całej gminy chętniej podejmują samozatrudnienie, powstają podmioty ekonomii społecznej, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od lokalnego samorządu.</p> <p>Rozwój sektora MŚP przekłada się na wzrost zatrudnienia i poprawę sytuacji bytowej mieszkańców.</p>

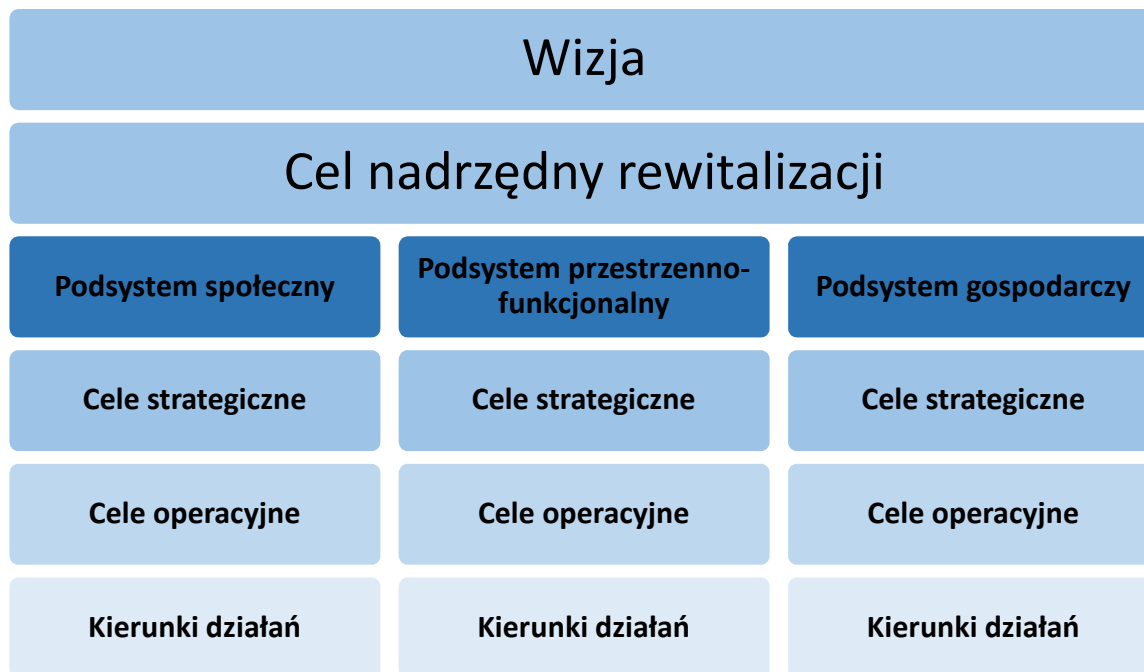
Przedstawiona Wizja odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odpowiada na problemy opisane w diagnozie oraz wskazane w pogłębionej analizie obszaru rewitalizacji. Jest odpowiedzią na to, jak mieszkańcy chcieliby widzieć Gminę po przeprowadzonych działaniach rewitalizacyjnych. Kluczowym zagadnieniem jest zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

IV. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Wizja przedstawia pożądaną stan obszaru rewitalizacji w przyszłości. Aby jego osiągnięcie było możliwe konieczne jest wyznaczenie celów rewitalizacji, które będą kierunkowały podejmowane działania. Poniżej prezentowana jest zakładana struktura rezultatów LPR.

Rysunek 1. Struktura rezultatów LPR

Cel nadrzędny rewitalizacji:

Obszar rewitalizacji w Bukowsku to bezpieczne i przyjazne miejsce, integrujące mieszkańców i przedsiębiorców, stwarzające warunki dla ich aktywności obywatelskiej i wszechstronnego rozwoju oraz otwarte na zainteresowanych jego wyjątkowymi walorami kulturowymi i przyrodniczymi.

Wyznaczony cel nadrzędny kieruje proces wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Wynika on ze zidentyfikowanych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych i ma przyczynić się do odnowy oraz ożywienia obszaru rewitalizacji. Powinien być on realizowany wspólnie z wszystkimi interesariuszami LPR.

Interesariuszami LPR zgodnie z Ustawą o rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- inni mieszkańcy Gminy Bukowsko,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej.

Cele rewitalizacji wskazują na rezultaty o kluczowym znaczeniu oraz długiej perspektywie czasowej. Ukierunkowują działania, których zadaniem jest wyprowadzanie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, a w rezultacie poprawy jego sytuacji, co w konsekwencji przekłada się na całą gminę. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne i przypisane im kierunki działań.

Cele operacyjne wskazują na sposób osiągnięcia celów strategicznych w zakresie przedsięwzięć właściwych dla wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne odnoszą się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupiają się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym.

Cele wyznaczone w poszczególnych podsystemach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 54. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach

Podsystem	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Spółeczny	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione usługi społeczne wysokiej jakości 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi 1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców
Przestrzenno-funkcjonalny i techniczny	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu 2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki
Gospodarczy	3. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne

W Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały wyznaczone 3 cele strategiczne w trzech podsystemach. Wyznaczone cele skupiają się na niwelowaniu zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych oraz wzmocnianiu istniejących potencjałów.

Kierunki działań przyporządkowane do poszczególnych celów stanowią ramowy plan działań i jednocześnie typy przedsięwzięć, które priorytetowo powinny być realizowane w obszarze rewitalizacji. Nie wszystkie wymienione tu działania zostały zaplanowane na etapie opracowania programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji gminy Bukowsko.

Podsystem społeczny

Aspekt społeczny jest priorytetowy w procesie prowadzenia rewitalizacji, dlatego też niezwykle ważne jest jego uwzględnienie we wszystkich wyznaczonych celach, które będą służyły osiągnięciu sformułowanej wizji obszaru po przeprowadzonym procesie rewitalizacji. Sformułowana wizja zakłada wzrost aktywności społeczności lokalnej, zaangażowanej w realizację projektów służących poprawie standardu i jakości życia, wzrost świadomości obywatelskiej mieszkańców oraz zmniejszone bezrobocie. Aktywne współdziałanie instytucji publicznych i innych podmiotów, w tym lokalnych organizacji pozarządowych będzie służyć ograniczaniu niekorzystnych zjawisk społecznych, w tym wykluczeniu społecznemu, a w konsekwencji wzrostowi poziomowi kapitału społecznego i ludzkiego. Wszystkie te aspekty znalazły swoje odzwierciedlenie w sformułowanych celach.

W ramach celu podejmowane będą te inicjatywy, których wspólnym zamierzeniem jest ograniczenie zjawiska bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, które dotyka znaczną część mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych, w tym ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, a także przez organizacje

pozarządowe działające w sferze społecznej. Podmioty te będą rozwijać formy współpracy środowisk działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Wsparciem zostaną objęte zwłaszcza osoby będące w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety), a także ich rodziny.

Tabela 55. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1

Cel strategiczny 1.: <i>Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją</i>	
Cel operacyjny 1.1.: Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców	
Kierunki działań	1.1.1. Zwiększenie ilości imprez kulturalnych i integrujących mieszkańców. 1.1.2. Rozwijanie oferty zajęć rozwojowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. 1.1.3. Aktywizacja organizacji społecznych m.in. poprzez zlecenie realizacji zadań własnych gminy. 1.1.4. Propagowanie i wspieranie powstawania podmiotów ekonomii społecznej. 1.1.5. Zapewnienie bogatej oferty spędzania czasu wolnego w udostępnionych obiektach rekreacyjno-sportowych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – działalność Fundacji „Latarnia” prowadzącej ośrodek resocjalizacyjny - Chrześcijański Dom „Przystań”; – bogate dziedzictwo kulturowe; – aktywna działalność jednostki OSP i Koła Gospodyń Wiejskich; – dobrze rozwinięta infrastruktura jednostki OSP; – bogate dziedzictwo kulturowe;
Cel operacyjny 1.2.: Zapewnione usługi społeczne wysokiej jakości	
Kierunki działań	1.2.1. Kompleksowe wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych bezrobociem, borykających się z problemami bytowymi oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem; – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – aktywne organizacje pozarządowe; – prowadzone działania i projekty przez ośrodek pomocy społecznej mające na celu włączenie społeczne osób wykluczonych; – wieloletnia współpraca gminy z PEFRON i PUP Sanok w zakresie wspierania tworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;
Cel operacyjny 1.3.: Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi	
Kierunki działań	1.3.1. Organizowanie dla dzieci i młodzieży atrakcyjnych zajęć w okresie wolnym od nauki, w czasie wzmocnionych prac połowych rodziców. 1.3.2. Rozszerzanie oferty spędzania czasu dla osób starszych oraz rozwijanie opieki nad nimi. 1.3.3. Zwiększenie jakości i dostępności infrastruktury podstawowej z zakresu usług publicznych, w tym opieki przedszkolnej.

Cel strategiczny 1.: Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją

	1.3.4. Pozyskiwanie zasobów pod adaptację na mieszkania chronione, kryzysowe i socjalne.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; – brak oferty opieki dla seniorów; – brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – istniejące obiekty nadające się do rozbudowy, przebudowy, adaptacji na rozwijanie infrastruktury opieki; – posiadanie przez gminę dokumentacji technicznej na niektóre zadania inwestycyjne związane z obszarem rewitalizacji; – dobry poziom skomunikowania transportem osobistym oraz transportem publicznym;

Cel operacyjny 1.4.: Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców

Kierunki działań	<p>1.4.1. Aktywizacja osób bezrobotnych w kierunku poszukiwania pracy (współorganizowanie kursów, szkoleń, doradztwa).</p> <p>1.4.2. Wspieranie osób prowadzących i podejmujących działalność gospodarczą.</p> <p>1.4.3. Propagowanie i wspieranie powstawania podmiotów ekonomii społecznej.</p> <p>1.4.4. Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie przekazywania informacji o ofertach pracy, ofertach szkoleń i innych.</p>
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> – wieloletnia współpraca gminy z PEFRON i PUP Sanok w zakresie wspierania tworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych; – wieloletnia współpraca z gminami sąsiednimi, w których funkcjonują podmioty ekonomii społecznej; – aktywnie działający Uniwersytet Ludowy Rzemiosła Artystycznego w Woli Sękowej;

Źródło: opracowanie własne

Podsystem przestrzenno-funkcjonalny i techniczny

Wyznaczony obszar rewitalizacji jest miejscem o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy Bukowsko. Realizacja celów i działań w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym przyczyni się do zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury umożliwiającej świadczenie usług publicznych na wysokim poziomie, utrzymania i uporządkowania przestrzeni publicznej, do rozwoju infrastruktury kultury, rekreacyjno-sportowej, turystycznej i edukacyjnej oraz związanej z ochroną środowiska.

Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, budynki i budowle służące mieszkańcom zostaną zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych.

Gminna infrastruktura i uporządkowana przestrzeń publiczna na obszarze rewitalizacji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców i wzmocnienia procesu integracji społecznej. Wzrośnie dostępność komunikacyjna obszaru i efektywność korzystania z gminnych obiektów budowlanych.

Działania te dotyczą wszystkich mieszkańców.

Tabela 56. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2

Cel strategiczny 2.: <i>Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru</i>	
Cel operacyjny 2.1: Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej	
Kierunki działań	2.1.1. Rozwijanie infrastruktury rekreacyjno-sportowej, turystycznej. 2.1.2. Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej - rozbudowa obiektu przedszkola w Bukowsku. 2.1.3. Rozwijanie infrastruktury opieki.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; - brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; - brak oferty opieki dla seniorów; - brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych; - niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; - ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; - niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.);
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - warunki techniczne istniejącego budynku przedszkola umożliwiające jego rozbudowę i przebudowę; - dostępne przestrzenie do rozwijania infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i opieki; - coraz prężniej działające kluby sportowe; - wysoki poziom usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – bardzo dobrze rozpoznane środowisko;
Cel operacyjny 2.2: Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych	
Kierunki działań	2.2.1. Modernizacja i przebudowa obiektów kubaturowych w celu zwiększenia efektywności energetycznej, przeciwdziałania niskiej emisji.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ; - zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodek zdrowia, przedszkole, dom ludowy i inne); - niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy; - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - istniejące projekty techniczne i decyzje administracyjne dotyczące projektów rewitalizacyjnych w przestrzeni publicznej obszaru; - istniejąca baza sportowo-rekreacyjna w szkołach i placówkach oświatowych;
Cel operacyjny 2.3: Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu	
Kierunki działań	2.3.1. Przebudowa ogólnodostępnych przestrzeni obszaru i

	<p>obiektów kubaturowych w celu poprawy estetyki i funkcjonalności oraz nadania nowych, atrakcyjnych funkcji o znaczeniu integracyjnym i oddziaływaniu na rozwój.</p>
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych; - niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - istniejące projekty techniczne i decyzje administracyjne dotyczące projektów rewitalizacyjnych w przestrzeni publicznej obszaru;

Cel operacyjny 2.4: Zachowane w dobrym stanie zabytki

Kierunki działań	2.4.1. Restaurowanie zabytków oraz miejsc historycznych, w tym obiektów sakralnych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan techniczny niektórych zabytków;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - przywiązanie mieszkańców do tradycji, wysoka dbałość o dziedzictwo kulturowe; - rosnące zainteresowanie turystów obszarem.

Źródło: opracowanie własne

Podsystem gospodarczy

Realizacja celów w podsystemie gospodarczym przyczyni się do wzmocnienia funkcji gospodarczej obszaru, ale też i całej gminy. Odnowione, przyjazne przestrzenie będą sprzyjać rozwojowi handlu i usług, wpłyną na wzrost opłacalności firm działających na tym terenie oraz na wzrost samozatrudnienia.

Poprawa warunków materialnych mieszkańców obszaru przyczyni się z kolei do poprawy ich warunków socjalno-bytowych.

Tabela 57. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3

Cel strategiczny 3.: Wzmocnienie potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 3.1.: Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej	
Kierunki działań	<p>3.1.1. Aktywizacja zawodowa oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców.</p> <p>3.1.2. Tworzenie warunków technicznych dla rozwoju sektora MSP.</p>
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	<ul style="list-style-type: none"> - słaba kondycja finansowa lokalnych podmiotów – ograniczone możliwości inwestycyjne; - kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy; - sezonowość popytu na usługi i ofertę handlową; - brak atrakcyjnej infrastruktury turystycznej;
Powiązanie z potencjałami	<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne położenie pod względem turystycznym; - wytyczone i oznakowane ścieżki spacerowe i rowerowe; - dobre połączenia komunikacyjne; - bliskość Sanoka - dużego ośrodka gospodarczego;

Źródło: opracowanie własne

V. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych został przeprowadzony w dniach 24.04.2017r. do 12.05.2017r. metodą uspołecznioną, co oznacza, że każdy interesariusz procesu rewitalizacji mógł przedstawić swój pomysł na działania rewitalizacyjne na warsztacie diagnostyczno-projektowym w dniu 24.04.2017r. lub wypełnione karty projektów rewitalizacyjnych można było składać:

- drogą elektroniczną – wysyłając formularz mailem, w tytule podając treść: „Zgłoszenie przedsięwzięcia rewitalizacyjnego”,
- drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Bukowsko, 38-505 Bukowsko 290 z dopiskiem: „Zgłoszenie przedsięwzięcia rewitalizacyjnego”,
- bezpośrednio na biuro podawcze w Urzędzie Gminy Bukowsko, w godzinach pracy urzędu.

Łącznie zostało złożonych 7 kart.

V.1. OPIS PLANOWANYCH PODSTAWOWYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym.

Lokalny Program Rewitalizacji zakłada realizację 6 przedsięwzięć rewitalizacyjnych i 2 uzupełniających, które przyczynią się w dużej mierze do zniwelowania narastających negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczynią się do trwałej odnowy rewitalizowanego obszaru poprzez uporządkowanie ładu przestrzennego i ożywienie gospodarcze. Realizacja przedsięwzięć zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom dbałości o przestrzeń publiczną oraz za rozwój obszaru rewitalizowanego, który ma w tym względzie szczególne znaczenie.

Tabela 58. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 1

Tytuł	Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii
Lokalizacja	Bukowsko, Nr ewid. działek: - zagospodarowanie placu w centrum wsi: 2196/11, 2196/13, 2196/15 - miejsca postojowe: 357, 361, 362
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail: sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	- nie dotyczy
Powiązanie z problemami	Działki nr ewid. 2196/11, 2196/13, 2196/15: teren w centrum wsi przy zabudowie usługowo-administracyjnej niezabudowany, na którym istnieje zieleń wysoka i zakrzaczenia wymaga przywrócenia funkcji spotkań społecznych poprzez wykonanie skweru z możliwością odpoczynku na ławkach w ramach spotkań mieszkańców Działki nr ewid.: 357, 361, 362 istniejące ciągi komunikacyjne wymagają odbudowy nawierzchni, dostosowania do korzystania przez osoby niepełnosprawne, wyznaczenie miejsc postojowych i ciągów pieszych. W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: - wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia;

	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych; - niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; - niski poziom integracji międzypokoleniowej; - niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. <p>W sferze technicznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; - niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; - ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; - niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy; - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych.
<p>Opis przedsięwzięcia</p>	<p>Celem jest poprawa ładu przestrzennego centrum wsi, wyeksponowanie istniejącej zabudowy zabytkowej (mur kościoła, dzwonnica). Obejmuje m.in. takie elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa alejek, nasadzenie zieleni niskiej, wykonanie małej architektury, wykonanie nowych nawierzchni ciągów komunikacyjnych; • budowa skweru do spotkań społecznych; • przebudowa istniejących ciągów komunikacyjnych dla pieszych i pojazdów, wyznaczenie miejsc parkingowych; • odtworzenie rynku bukowskiego, jako centrum spotkań społecznych o pow. 801 m²; • odświeżenie terenu przy istniejącej zabudowie zabytkowej kościoła parafialnego; • wykonanie nowych 25 miejsc postojowych. <p>Dzięki realizacji zadań w projekcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawi się estetyka i ład przestrzeni publicznych – centrum Bukowska; • zostanie wyeksponowana zabytkowa zabudowa; • zostanie przywrócona funkcja spotkań społecznych poprzez wykonanie skweru z możliwością odpoczynku na ławkach w ramach spotkań mieszkańców; • dokonane zostaną nasadzenia zieleni niskiej oraz zainstalowane zostaną elementy małej architektury; • przestrzeń publiczna zostanie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych; • zostaną wyznaczone miejsca postojowe i ciągi dla pieszych.
<p>Beneficjenci przedsięwzięcia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko; - klienci Urzędu Gminy w Bukowsku; - wierni korzystający z Kościoła parafialnego w Bukowsku, - turyści, - klienci okolicznych placówek handlowych i usługowych; - strażacy z OSP Bukowsko.
<p>Szacunkowe ramy finansowe</p>	<p>350 000 zł</p>

Okres realizacji	II kwartał 2018 - II kwartał 2019
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.
Sposób oceny i miary	– raport na podstawie monitoringu wizyjnego; – doroczne badanie frekwencji wiernych w kościele;
Rezultaty	– liczba użytkowników zrewitalizowanych przestrzeni rocznie – 20000 osób. – liczba klientów obsługiwanych przez Urząd Gminy rocznie - 2500;

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 59. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 2

Tytuł	Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko
Lokalizacja	Bukowsko, działka nr ewid. 1569, 1568 Pow. działek 7580 m ²
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	nie dotyczy
Powiązanie z problemami	<p>Istniejący budynek przedszkola, adaptowany z budynku mieszkalnego nie spełnia wymogów zgodnie ze swoim przeznaczeniem. W obecnym stanie nie jest możliwe zapewnienie opieki przedszkolnej wszystkim zainteresowanym dzieciom.</p> <p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; <p>W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; – ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; – zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole, domy ludowe i inne); – bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych; – niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne.
Opis przedsięwzięcia	<p>Celem przedsięwzięcia jest przebudowa z rozbudową istniejącego przedszkola z uzupełnieniem zagospodarowania przyległego terenu pod place zabaw i rekreację dla najmłodszych, z uwzględnieniem miejsca spotkań młodzieży i dorosłych. Założeniem jest stworzenie warunków rozwoju, edukacji, rekreacji, integracji społecznej w jednym kompleksie. Obejmuje m.in. takie elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa i rozbudowa budynku przedszkola o pow. 1213 m²;

	<ul style="list-style-type: none"> • powierzchnia komunikacyjna 858 m²; • powierzchnia placu integracji społecznej 1030 m²; • powierzchnia placu rekreacji dla dzieci 746 m²; • powierzchnia placu zabaw 472 m²; • teren zielony 3010 m². <p>Dzięki realizacji zadań w projekcie Gmina:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zorganizuje sześć oddziałów przedszkolnych dla dzieci z terenu gminy Bukowsko.
Beneficjenci przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko: dzieci przedszkolne, rodzice, kadra przedszkola; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	3 500 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2018 - II kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.
Sposób oceny i miary	<ul style="list-style-type: none"> – sprawozdanie z pracy dydaktyczno-wychowawczej przedszkola; – umowy o pracę;
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej - obecnie jest 71 w przyszłości 130 sama edukacja przedszkolna – wzrost zatrudnienia opiekunek i nauczycieli – jest teraz 8 osób potrzeba będzie ok.15

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 60. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 3

Tytuł	Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku
Lokalizacja	Bukowsko, Nr ewid. Działek 1061/2, 989 Pow. działek 19 007
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail: sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	nie dotyczy
Powiązanie z problemami	<p>Na działce 1061/2 znajduje się istniejąca scena plenerowa o konstrukcji drewnianej biologicznie zniszczona. Jej odbudowa ekonomicznie jest nieuzasadniona.</p> <p>Działka nr 989: obiekt boiska sportowego do piłki nożnej z zapleczem techniczno-sanitarnym. Budynek nie spełnia wymogów technicznych jak i sanitarnych. Jego remont jest ekonomicznie nieuzasadniony.</p> <p>W ramach przebudowy boiska Gmina Bukowsko wykonała całkowicie nową płytę boiska z systemem nawodnienia i drenażu. Wykonano również niezadaszone trybuny.</p> <p>Na działce istnieje wiele terenu niezagospodarowanego.</p> <p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. <p>W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.); - ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; - niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; - niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych.
Opis przedsięwzięcia	<p>Celem jest stworzenie głównego ośrodka sportowo-rekreacyjnego na bazie istniejącego boiska do gry w piłkę nożną. Przedsięwzięcie będzie służyć uzupełnieniu bazy sportowej przy Zespołach Szkół na terenie gminy oraz utworzenie miejsca do prowadzenia imprez masowych: sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych. Obejmować będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie miejsc postojowych i adaptacja terenu na plac treningowy dla gier zespołowych; • rozbiórkę istniejącej sceny plenerowej; • zagospodarowanie terenu stadionu i przyległych działek z utwardzonym placem trawiastym (geokrata); • budowę stałej sceny plenerowej wraz z zasilaniem energetycznym; • budowę budynku szatni z zapleczem sanitarnym dla sportowców wraz z zapleczem sanitarnym dla sceny plenerowej. <p>Parametry:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scena plenerowa o wymiarach 12,28m x 8,53 m; • budynek szatni o powierzchni użytkowej parteru 126,20 m² pow. użytkowego poddasza 112,18 m²; • komunikacja i place 729 m²; • powierzchnia zabudowy 272 m²; • powierzchnia boiska sportowego 7139 m².
Beneficjenci przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> - mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko: sportowcy, dzieci i młodzież; - szkoły z Bukowska i z gminy; - amatorzy sportu i rekreacji; - goście i turyści; - Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	1 500 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2020 - II kwartał 2023
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.
Sposób oceny i miary	<ul style="list-style-type: none"> - sprawozdanie z pracy – samodzielne stanowisko ds. kultury; - dokumentacja fotograficzna i filmowa; - kalendarz rozgrywek piłkarskich.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych – 20; - liczba uczestników imprez masowych – 10000.

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 61. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 4

Tytuł	Moje wakacje – inna niedziela
Lokalizacja	Bukowsko

Podmiot realizujący	Urząd Gminy w Bukowsku Bukowsko 290 38-505 Bukowsko
Potencjalni partnerzy	Rady Sołeckie wsi, Sołtysi wsi, Dyrektorzy Szkół
Powiązanie z problemami	<p>Okres wakacji dla dzieci mieszkających na wsi, to często okres ciężkiej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. W dni świąteczne rzadko odbywają się imprezy rozrywkowe adresowane do dzieci, a do tego brakuje zorganizowanych świetlic czy klubów. Z kolei rodzice są często zajęci prowadzeniem intensywnych prac polowych i nie mają możliwości zapewnienia dzieciom i młodzieży atrakcyjnych, a zwłaszcza bezpiecznych warunków spędzania wolnego czasu.</p> <p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej. <p>W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.); – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.
Opis przedsięwzięcia	<p>Założeniem projektu jest organizacja zajęć, adresowanych do dzieci i młodzieży z poszczególnych kolejnych wsi, z wykorzystaniem powstałej w Bukowsku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej. Zajęcia będą obejmować zabawy ruchowo-sportowe, gry i zabawy rozwijające wyobraźnię i kreatywność, rozwijające kompetencje społeczne, wycieczki krajoznawcze. Założenie projektu jest takie, aby każde dziecko miało możliwość uczestniczenia w zajęciach.</p> <p>W poszczególnych miejscowościach sołtysi ogłaszać będą kolejno ogłaszać nabór chętnych dzieci do udziału w zajęciach. Nauczyciele i rodzice w ramach wolontariatu pełnić będą rolę opiekunów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Pierwszeństwo w naborze będą miały dzieci pochodzące z rodzin patologicznych. Zakłada się, że tą formą wakacyjnego wypoczynku będzie zainteresowanych ponad 50% dzieci mieszkających na terenie gminy. Przedsięwzięcie będzie realizowane corocznie począwszy od 2018 r: do roku 2023.</p>
Beneficjenci przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> – dzieci i młodzież z miejscowości Bukowsko oraz pozostałych miejscowości Gminy Bukowsko; – rodzice dzieci i młodzieży korzystającej z zajęć; – szkoły z Bukowska i z gminy; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	90 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2018 - IV kwartał 2018
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.
Sposób oceny i miary	– sprawozdanie z pracy Stowarzyszenia;

	<ul style="list-style-type: none"> – dokumentacja fotograficzna i filmowa; – kalendarz imprez gminnych.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zorganizowanych imprez rekreacyjnych popularyzujących aktywność fizyczną – 8; – liczba uczestników imprez masowych – 2000.

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 62. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 5

Tytuł	Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.
Lokalizacja	Teren sołectwa Bukowsko
Podmiot realizujący	Stowarzyszenie: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Bukowskiej 38-505 Bukowsko 290
Potencjalni partnerzy	Gmina Bukowsko
Powiązanie z problemami	<p>Na terenie Bukowska istnieje sieć ścieżek historyczno-przyrodniczych i turystycznych, które są niestety zaniedbane, zarośnięte czy zaniedbane. Rosnąca moda na aktywność fizyczną oraz coraz większy ruch turystyczny są impulsem do przywrócenia i odbudowania tych szlaków – oraz zorganizowania miejsc odpoczynku na trasach, w tym odbudowanie tarasów widokowych.</p> <p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. <p>W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.); – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.
Opis przedsięwzięcia	<p>Celem tego przedsięwzięcia jest umocnienie więzi mieszkańców z „małą ojczyzną”, jaką jest ich miejsce pochodzenia, zorganizowanie możliwości aktywnego ciekawego miejsca dla spacerów w połączeniu z poznawaniem przyrody i historii miejscowości Bukowsko i okolicy. Przedsięwzięcie obejmować będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wytycznie tras; • oznakowanie tras; • opis historyczny i ciekawostki przyrodnicze z ich oznaczaniem na trasie; • wybudowanie dwóch tarasów widokowych; • wyprodukowanie ulotek informacyjnych
Beneficjenci przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko; – szkoły z Bukowska i z gminy; – amatorzy sportu i rekreacji; – goście i turyści; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	150 000 zł

Okres realizacji	II kwartał 2018 - IV kwartał 2018
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.
Sposób oceny i miary	<ul style="list-style-type: none"> - sprawozdanie z pracy Stowarzyszenia; - dokumentacja fotograficzna i filmowa; - kalendarz imprez gminnych.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych imprez rekreacyjnych popularyzujących atrakcyjność nowej formy spędzania czasu wolnego w połączeniu z aktywnością fizyczną – 7 - liczba uczestników imprez masowych – 1000 - 1500.

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 63. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 6

Tytuł	Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców
Lokalizacja	obiekty gminne: Urząd Gminy, obiekty oświatowe
Podmiot realizujący	Urząd Gminy w Bukowsku – GOPS Bukowsko Bukowsko 290 38-505 Bukowsko
Potencjalni partnerzy	Rady Sołeckie wsi, Sołtysi wsi, Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku.
Powiązanie z problemami	<p>W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; - niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych; - znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem; <p>W sferze gospodarczej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy.
Opis przedsięwzięcia	<p>Ważnym problemem na obszarze rewitalizacji jest wysokie bezrobocie, szczególnie ludzi młodych i w wieku średnim. To z kolei przekłada się na zagrożenie ubóstwem, a w konsekwencji wykluczeniem społecznym. To w wymiarze osobistym. W wymiarze społecznym rodzi taka sytuacja wysokie koszty społeczne związane chociażby z koniecznością świadczenia pomocy społecznej.</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza z tytułu trudności na rynku pracy.</p> <p>Wsparcie będzie odbywało się poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację spotkań i szkoleń w zakresie powrotu na rynek pracy, rozwój przedsiębiorczości; - prowadzenie spotkań z udziałem wykwalifikowanych osób np.: <ul style="list-style-type: none"> · psycholog, · znawców ekonomii społecznej · które zwalczyły problem bezrobocia; - prowadzenie spotkań z udziałem przedsiębiorców poszukujących pracowników. <p>Cel projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców.
Beneficjenci przedsięwzięcia	Mieszkańcy Bukowska oraz pozostałych miejscowości gminy - osoby bezrobotne, bierne zawodowo oraz poszukujące pracy, szczególnie z osoby młode i długotrwale bezrobotne.
Szacunkowe ramy	150 000,00 zł

finansowe	
Okres realizacji	I-IV kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Działanie 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy - projekty konkursowe. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy.
Rezultaty	– liczba zorganizowanych spotkań; – liczba zorganizowanych szkoleń; – liczba uczestników projektu; – liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem;
Sposób oceny i miary	– listy obecności

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia zostały ocenione merytorycznie oraz przyjęte, jako spójny i powiązany pakiet przedsięwzięć podstawowych (bez wyodrębnienia przedsięwzięć uzupełniających). Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

V.2. OPIS PLANOWANYCH UZUPEŁNIAJĄCYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. W ich realizacji zostanie uwzględniony szeroki aspekt partnerstwa z innymi podmiotami. Na etapie LPR nie są znane ich ramy finansowe oraz zakres organizacyjno-techniczny. Głównym założeniem przedsięwzięć uzupełniających będzie wzrost aktywności społecznej i świadomości obywatelskiej mieszkańców, a także wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej. Jednocześnie planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej.

Utworzenie nowych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, bez barier architektonicznych, bezpiecznych, stworzy możliwości do organizacji imprez i wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym czy rekreacyjnym. Jednocześnie zwiększą się możliwości spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

W związku z tym planowane są:

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 1: Gminne Zawody Strażackie

Na terenie gminy działa 10 jednostek OSP, w tym dwie z nich działa w Krajowym Systemie Ratowniczo-gaśniczym i jedynie te jednostki możemy zaliczyć do aktywnych. Pozostałe jednostki tylko sporadycznie uczestniczą w akcjach ratunkowych i nie przejawiają większej aktywności w swoich środowiskach. Występują problemy kadrowe, nie prowadzi się naborów członków, cyklicznych ćwiczeń bojowych, zaniedbywany jest sprzęt będący w ich posiadaniu.

Gminne Zawody Strażackie obejmą wszystkie gminne jednostki OSP i mają na celu ich uaktywnienie, tak w życiu społecznym jak i w działaniach ukierunkowanych na bezpieczeństwo przeciwpożarowe, przeciwpowodziowe itp. Organizacja tych zawodów przyczyni się do odnowy organizacyjnej w jednostkach, podjęcia treningów bojowych oraz zintegruje środowisko. Uczestnictwo w zawodach wywoła konieczność przeglądu i zadbania o sprzęt p.poż będący w dyspozycji jednostek. Uczestniczący w treningach automatycznie poprawią swoją sprawność fizyczną oraz bojową. Zakłada się, że w ostatecznym rozrachunku organizacja zawodów doprowadzi do aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, jednocześnie zwiększając poprawę bezpieczeństwa.

W ramach przedsięwzięcia we wszystkich gminnych jednostkach OSP będą prowadzone treningi przygotowawcze, natomiast częścią finalną będą zawody gminne, przeprowadzone w formie konkursowej na stadionie we Bukowsku.

Prognozowane rezultaty to:

- wzrost aktywizacji i integracji środowisk lokalnych,
- poprawa sprawności bojowej i fizycznej uczestników zawodów,
- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców,

- doposażenie jednostek w nowy sprzęt w ramach nagród w zawodach.

Wymierne rezultaty w tym zadaniu odnoszą się do list obecności (składów drużyn biorących udział w zawodach), protokołu z zawodów oraz listy nagród zakupionych w ramach konkursu.

Realizator przedsięwzięcia: Urząd Gminy w Bukowsku

Partner przedsięwzięcia: Jednostki OSP gm. Bukowsko

Lokalizacja przedsięwzięcia: Bukowsko – Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku.

Komplementarność z przedsięwzięciami podstawowymi:

- Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku,
- Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców.

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 2: Chleb Babuni i domowe produkty

Z uwagi na „tempo życia”, coraz mniej czasu poświęcamy zdrowemu odżywianiu. Pomimo tego, że jesteśmy mieszkańcami wsi i mamy łatwy dostęp do zdrowej żywności, z racji wygodnictwa najczęściej sięgamy po towar z półki sklepowej. Przez takie postępowanie dużo produktów, owoców, warzyw, marnuje się na naszych oczach. Często wspominamy zapach i smak chleba pieczonego przez nasze mamy i babcie, ale przy tym nie podejmujemy wysiłku aby samemu przygotowywać swoje produkty.

Głównym założeniem tego projektu jest zachęcenie mieszkańców gminy do wypieku „domowego” chleba oraz produkcji (przynajmniej na własny użytek) różnych produktów typu dżemy, kompoty, sałatki, kwaszone ogórki, kwaszona kapusta itp. na bazie własnych owoców i warzyw, w tym także owoców leśnych. Będziemy także upowszechniać obowiązujące przepisy w zakresie produkcji i sprzedaży własnych wyrobów. Projekt ma też na celu wzrost aktywizacji i integracji społeczności lokalnej, poprzez rywalizację konkursową w dążeniu do zwycięstwa. Mamy też nadzieję, że cykliczna realizacja tego projektu w kolejnych latach, przyczyni się do wzrostu zainteresowania naszą gminą ze strony turystów i agroturystów.

Do realizacji projektu przyczyni się organizacja jarmarku zdrowej żywności, podczas którego mieszkańcy gminy zgłoszą do konkursu przygotowane przez siebie potrawy i produkty. Powołana w tym celu komisja „kulinarna” dokona oceny i przyzna nagrody dla najlepszych. Imprezie towarzyszyć będzie wystawa rękodzieła, degustacja potraw (po zakończeniu konkursu) oraz koncert kapeli ludowej Bukowianie. Dla najmłodszych zorganizujemy „Wesołe miasteczko” z różnymi atrakcjami. Impreza będzie realizowana corocznie z wykorzystaniem powstałej bazy Centrum Sportowo-rekreacyjnego w Bukowsku.

Prognozowane rezultaty to m.in.:

- wzrost zainteresowania społecznego zdrową żywnością, przy tym uaktywnienie KGW;
- upowszechnienie wyrobu własnych produktów z wytwarzanych w gospodarstwie lub nawet własnym ogródku, owoców i warzyw;
- wzrost świadomości społecznej dotyczącej produkcji i sprzedaży własnych wyrobów – możliwość wykorzystywania istniejącego potencjału do rozwoju turystyki;
- przekazywanie tradycji kulinarnych następnym pokoleniom,
- aktywizacja i integracja społeczności lokalnej,
- wzrost zainteresowania gminą ze strony turystów.

Pomiarem osiągniętych rezultatów będą:

- listy uczestników konkursu,
- protokół komisji konkursowej,
- lista nagrodzonych osób,
- zebrane nieznane dotąd przepisy kulinarne, które będą publikowane na łamach gazety gminnej „Kwartalnik”.

Realizator przedsięwzięcia: Urząd Gminy w Bukowsku.

Partner przedsięwzięcia: Koła Gospodyń Wiejskich: „Bukowianki” z Bukowska, KGW z Nadolan i KGW z Nowotańca, Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Sanoku.

Lokalizacja przedsięwzięcia: Bukowsko – Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku

Komplementarność z przedsięwzięciami podstawowymi:

- Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku,
- Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców,
- Moje wakacje – inna niedziela.

VI. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niezwykle ważnym aspektem rewitalizacji jest zaplanowanie mechanizmów integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wdrożenie tego elementu będzie opierało się o następujące zasady:

- Kompleksowości,
- Komplementarności przestrzennej,
- Komplementarności problemowej,
- Komplementarności międzyokresowej,
- Komplementarności proceduralno-instytucjonalnej,
- Komplementarności źródeł finansowania,
- Koncentracji.

Rysunek 2. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych

1. **Zasada kompleksowości** – co oznacza, że w Programie rewitalizacji działania ujęte są w sposób kompleksowy nie pomijając aspektu społecznego, gospodarczego i przestrzennego (w tym również infrastrukturalnego, środowiskowego i kulturowego) związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Program złożony jest z różnorodnych przedsięwzięć mających przyczynić się w założeniu do kompleksowej interwencji na rzecz obszaru zdegradowanego. Program wyklucza realizację indywidualnych inwestycji nieskutkujących zmianami strukturalnymi w obszarze rewitalizacji.
2. **Zasada komplementarności przestrzennej** – polega na uwzględnieniu przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Istotne jest traktowanie przestrzeni, jako całości i zapobieganie realizacji projektów realizacyjnych w sposób punktowy. Efekty działań rewitalizacyjnych powinny również pozytywnie wpływać na całe otoczenie, a w konsekwencji na cała gmina.

Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji i charakteryzują się komplementarnością przestrzenną. Planowane działania mają przede wszystkim wymiar społeczny. Zostały one wypracowane w odpowiedzi na zdiagnozowane

problemy. Planowane działania będą oddziaływały na cały obszar rewitalizacji. Wszystkie działania będą prowadzone w taki sposób, aby niwelować zjawiska kryzysowe, a nie przenosić je w inne miejsca czy też doprowadzać do niepożądanych efektów takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie.

3. **Zasada komplementarności problemowej** – polega na konieczności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które się wzajemnie dopełniają pomiędzy różnymi sferami tematycznymi. Dodatkowo zasada ta wyraża się tym, że poszczególne przedsięwzięcia wpisują się w kierunki działań przewidziane do rewitalizacji, a co za tym idzie również w cele operacyjne i strategiczne. W związku z tym, że cele przypisane są bezpośrednio do podsystemów część projektów wpisuje się w więcej niż jeden cel. Wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć oraz powiązanie ich z celami tematycznymi zapobiega zjawisku fragmentaryzacji, a sam program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w sposób kompleksowy, zaś przyczyny zjawisk kryzysowych będą traktowane całościowo.

Tabela 64. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR

Przedsięwzięcie	Cel strategiczny	Cel operacyjny
Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne.
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu 2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki
Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Moje wakacje – inna niedziela	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta	2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu

	infrastruktura techniczna obszaru	
Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej
Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców 1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców
	2. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne

4. **Zasada komplementarności międzyokresowej** – polega na ocenie działań rewitalizacyjnych zrealizowanych w latach 2007-2013 oraz na zachowaniu ciągłości programowej. Wybrane do realizacji działania, chociaż nowe, w pewnej mierze stanowią już podjęte działania i inicjatywy we wcześniejszym okresie.

5. **Zasada komplementarności proceduralno-instytucjonalnej** – oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

Zasada ta została spełniona poprzez zaprojektowanie kompleksowego systemu zarządzania LPR. Struktura zarządzania LPR składać się będzie z następujących komórek:

- Wójt Gminy,
- Zespół ds. Rewitalizacji.

Szczegółowy opis struktury zarządzania realizacją LPR przedstawiony został w kolejnym rozdziale IX.

6. **Zasada komplementarności źródeł finansowania** – oznacza, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne są komplementarne po kątem źródeł finansowania. Planowane do realizacji przedsięwzięcia uwzględniają ich finansowanie z różnych źródeł wzajemnie się dopełniających. Uwzględnione jest finansowanie ze źródeł publicznych (krajowych, unijnych, środków własnych) oraz prywatnych bez ryzyka podwójnego finansowania.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

7. **Zasada koncentracji** – oznacza prowadzenie działań rewitalizacyjnych na terenach o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część obszaru zdegradowanego w miejscach szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk.

Wszystkie planowane działania rewitalizacyjne zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji i są kierowane do grup szczególnie narażonych na działanie zjawisk kryzysowych. Działania te są skoncentrowane terytorialnie.

VII. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

W procesie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych kluczowa jest dywersyfikacja źródeł finansowania. Finansowanie z różnych źródeł (komplementarność finansowa) sprawia, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna i bezpieczna (zwiększa szanse na powodzenie i pełną realizację założeń). Dywersyfikacja źródeł finansowania daje możliwość korzystania zarówno z funduszy komercyjnych, jak i niekomercyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą być realizowane przez różnorodne grupy podmiotów tj. przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Do pierwszego rodzaju źródeł finansowania (tj. komercyjnych) zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Ponadto wskazuje się, że niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych i pozarządowych. Na etapie realizacji zapisów LPR bardzo istotna jest współpraca różnych podmiotów gwarantująca powodzenie wdrażanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Wspomniany drugi rodzaj obejmuje źródła niekomercyjne. Wśród nich największe znaczenie mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie, środki budżetu Państwa. Należy wspomnieć o tym, że fundusze europejskie są wyposażone w dedykowane działania, które można wykorzystać planując i realizując działania rewitalizacyjne.

Poniższa tabela prezentuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne wraz z wartością, okresem realizacji oraz źródłami finansowania.

Tabela 65. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia	Źródła finansowania	Środki unijne w %		Budżet państwa w %	Środki własne (publiczne lub prywatne) w %	Środki unijne w zł		Budżet państwa w zł	Środki własne (publiczne lub prywatne) w zł
		EFS	EFRR			EFS	EFRR		
Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.	0%	95%	0%	5%	0,00	332 500,00	0,00	17 500,00
Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.	0%	95%	0%	5%	0,00	3 325 000,00	0,00	175 000,00
Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.	0%	95%	0%	5%	0,00	1 425 000,00	0,00	75 000,00
Moje wakacje – inna niedziela	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.	0%	95%	0%	5%	0,00	85 000,00	0,00	4 500,00
Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko.	0%	95%	0%	5%	0,00	142 500,00	0,00	75 000,00

Przedsięwzięcia	Źródła finansowania	Środki unijne w %		Budżet państwa w %	Środki własne (publiczne lub prywatne) w %	Środki unijne w zł		Budżet państwa w zł	Środki własne (publiczne lub prywatne) w zł
		EFS	EFRR			EFS	EFRR		
oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.									
Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców	Działanie 7.1 – Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy - projekty konkursowe. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy Bukowsko.	85%	0%	0%	15%	127 500,00	0,00	0,00	22 500,00
Łącznie		-	-	-	-	127 500,00	5 310 000,00	0,00	369 500,00

Źródło: Opracowanie własne

VIII. MECHANIZMY WŁĄCZANIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW ORAZ GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

VIII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI

8.1.1 Podstawowe założenia partycypacji

Ustawa o rewitalizacji⁶ wyraźnie zaznacza, że przeprowadzanie zarówno prac wstępnych, jak i samej rewitalizacji powinno zachodzić w sposób jawny, przejrzysty, z aktywnym udziałem interesariuszy – poprzez opiniowanie - uczestnictwo w konsultacjach i w pracach nad programem rewitalizacji.

Również „Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego”⁷ podkreśla, że partycypacja społeczna nie powinna ograniczać się jedynie do informacji i konsultacji podejmowanych przez władze lokalne działań, ale także dążyć do współdecydowania i kontroli obywatelskiej. Wiąże się to z włączaniem obywateli na każdym możliwym stopniu tworzenia programów rewitalizacji i realizacji działań w nich opisanych. Dzięki temu możliwe jest stworzenie efektywnego, bo odpowiadającego na potrzeby i oczekiwania interesariuszy, programu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji został dopasowany do potrzeb lokalnej społeczności dzięki przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy, która uwzględniała perspektywy różnych grup wiekowych, a także dzięki przeprowadzonym warsztatom. Część projekcyjna programu opracowywana była w dużej mierze przez interesariuszy, co skutkować będzie pozytywnym nastawieniem do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów. Aktywny udział różnych grup interesariuszy przewiduje się także w etapach wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. W przyszłości partycypacja będzie miała charakter kontroli obywatelskiej.

8.1.2 Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Podczas opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:

1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu.
2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy.
3. Równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji.
4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska).
5. Wieloaspektowość partycypacji.
6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów.
7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

8.1.3 Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Wieloaspektowość procesu rewitalizacji rodzi potrzebę aktywnego udziału wszystkich grup interesariuszy w jego planowaniu. Co do obszaru rewitalizacji różne osoby i podmioty mają bowiem różne potrzeby, preferencje, różne oczekiwania i punkty widzenia. Zaplanowano organizację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji w sposób umożliwiający aktywne włączenie się grup interesariuszy:

⁶ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777)

⁷ Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Rzeszów 2017

- różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, ZGRP, GOPS)
- przedsiębiorców i pracodawców,
- działacze organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- przedstawiciele kościołów i związków wyznaniowych.

Szczególną uwagę przywiązywać się będzie do aktywnego udziału bezpośrednich odbiorców działań na obszarze rewitalizacji, a więc jego mieszkańców, właścicieli, zarządców i użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym terenie. Rewitalizacja wyznaczonego obszaru będzie miała znaczenie dla rozwoju całej gminy, toteż partycypacja będzie mieć charakter otwarty.

VIII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE

8.2.1 Działania promocyjno-informacyjne

Informacje o postępach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji były na bieżąco publikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy Bukowsko: www.bukowsko.pl w zakładce „Lokalny Program Rewitalizacji”.

Niezbędnym etapem przygotowawczym do partycypacji społecznej w przygotowywaniu i wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji jest rozpowszechnianie informacji dotyczących procesu rewitalizacji i zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału w pracach. Dzięki nowoczesnemu kanałowi komunikacji, jakim jest m.in. Internet zwiększono zasięg działań informacyjno-promocyjnych – pozwoliło to dotrzeć do większej liczby mieszkańców.

8.2.2 Badania społeczne

W dniach od 01.02.2017-20.03.2017 roku przeprowadzone zostało badanie opinii mieszkańców gminy. Zrealizowano je poprzez metodę mixed-mode, która łączy techniki ankiet papierowych (SAQ) oraz internetowych do samodzielnego wypełnienia (CAWI).

Trafność postawionej diagnozy zależy w dużym stopniu od opinii i preferencji mieszkańców. Zebranie ankiet umożliwia także weryfikację i uzupełnienie otrzymanych danych. Wybór obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji w dużej mierze wynikał z uzyskanych w ankietach odpowiedzi. Badanie opinii lokalnych społeczności wytwarza pozytywne nastawienie do samego procesu rewitalizacji i przeprowadzanych w jego ramach prac. Ankiety do samodzielnego wypełnienia pozwoliły na uzyskanie rzeczywistych opinii lokalnej społeczności, bez efektu ankietarskiego, którego ryzyko występuje przy angażowaniu w przeprowadzanie badania ankietarów. Dzięki zastosowaniu ankiet internetowych respondenci mogli podzielić się opinią w dogodnym dla nich miejscu i czasie. Dodatkowo, ankiety internetowe wiążą się ze zwiększonym poczuciem anonimowości, co zwiększa poziom szczerości udzielanych odpowiedzi.

8.2.3 Spotkanie konsultacyjne nr 1 - warsztat diagnostyczny

Było to pierwsze spotkanie z mieszkańcami, odbyło się 7 lutego 2017 r. w o godz. 17-tej w Bukowsku. Późna pora została nieprzypadkowo wybrana – chodziło o umożliwienie uczestnictwa wszystkim zainteresowanym, w tym osobom pracującym. Warsztat ten był poprzedzony spotkaniem wewnętrznym w dniu 20 stycznia 2017r. z przedstawicielami wydziałów Urzędu Gminy Bukowsko i jednostek organizacyjnych, w czasie, którego zaprezentowano podstawowe informacje na temat rewitalizacji, zarysowano kierunki działań rewitalizacyjnych i zgłoszone wstępne propozycje obszarów rewitalizacji.

Spotkanie z mieszkańcami 7. lutego zostało poprowadzone przez zewnętrznych konsultantów, we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy. Uczestnikami były osoby reprezentujące różne środowiska – radni, lokalni działacze, mieszkańcy, nauczyciele: łącznie udział wzięło 28 osób.

Spotkanie to służyło zdiagnozowaniu problemów dotyczących lokalną społeczność, zgłębieniu specyfiki występujących we wskazanym obszarze zjawisk kryzysowych, a także wypracowaniu wspólnej wizji kompleksowych działań rewitalizacyjnych, których realizacja posłuży ożywieniu gospodarczemu i społecznemu, a przede wszystkim wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców. Informacja o spotkaniu konsultacyjnym była szeroko rozpowszechniona. Ogłoszenie o spotkaniu zostało zamieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Podczas spotkania zaprezentowano etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji i podstawowe informacje o samym procesie rewitalizacji. Pokazano również wstępne wyniki diagnozy opierające się zarówno na analizie danych zastanych jak i opracowaniu badań ankietowych. Uczestnicy warsztatów zostali poproszeni o wskazanie obszarów zdegradowanych oraz kolejności, według, której powinny być poddane procesowi rewitalizacji, a następnie o wskazanie obszarów do rewitalizacji i scharakteryzowaniu ich pod względem funkcji, jaką pełnią oraz pod względem ich potencjałów.

Warsztaty diagnostyczne są formą jakościowego badania potrzeb i preferencji społeczności lokalnych, pokrewną metodologii action research. Technika ta ma charakter partycypacyjny i aktywizujący, wykorzystuje efektu synergii, zwiększonej motywacji i poczucia bezpieczeństwa uczestników warsztatów. Przeprowadzenie spotkania umożliwiło uzupełnienie analiz o dane jakościowe. Warsztaty miały charakter otwarty, co pozwoliło na zestawienie różnych punktów widzenia.

Zdjęcie 1. Warsztat diagnostyczny

Źródło: zasoby UG Bukowsko

8.2.4 Spotkanie konsultacyjne nr 2 - warsztat projektowy

Było to kolejne spotkanie z mieszkańcami, odbyło się 24 kwietnia 2017 r. w o godz. 10-tej w Urzędzie Gminy Bukowsko. Spotkanie to zostało poprowadzone przez zewnętrznych konsultantów, we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy. Uczestnikami były osoby reprezentujące różne środowiska – radni, lokalni działacze, mieszkańcy, nauczyciele: łącznie udział wzięło 37 osób.

Celem warsztatu było:

1. Prezentacja wyników z poprzedniego warsztatu oraz omówienie stanu prac nad LPR.
2. Prezentacja kart przedsięwzięć – zakresu informacji niezbędnych do scharakteryzowania projektów.
3. Formułowanie propozycji działań rewitalizacyjnych.

Przedstawiono zidentyfikowane problemy występujące na tym terenie w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uczestnicy warsztatów zostali następnie poproszeni o określenie wizji obszaru w 2023 r. oraz działań, jakie należy podjąć, by wizję zrealizować. Działania te przyporządkowywane były do poszczególnych sfer rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na zakończenie spotkania zaprezentowano uczestnikom kartę przedsięwzięć i poinformowano o możliwości wypełnienia w formie papierowej lub elektronicznej oraz o sposobach dostarczenia ich do UG.

Następnie w ramach pracy grupowej uczestnicy wspólnie z władzami gminy, z pracownikami UG identyfikowali możliwe, a zwłaszcza potrzebne projekty. Takie podejście pozwoliło na weryfikację pojedynczo zgłaszanych propozycji oraz końcowe wypracowanie konsensusu. Warsztaty przyczyniły się także do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Dzięki warsztatom finalna część Lokalnego Programu Rewitalizacji – wizja obszaru i projekty do realizacji są efektem wypracowanym przez mieszkańców. Wspólna praca wzmocniła partnerskie relacje między władzami samorządowymi a obywatelami.

Zdjęcie 2. Warsztat projektowy

Źródło: zasoby UG Bukowsko

8.2.5 Konsultacje społeczne – zgłaszanie uwag on-line, papierowo

W dniach 08.02-06.03.2017 r. odbyły się konsultacje społeczne obszaru rewitalizacji. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Lokalny Program Rewitalizacji” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

W dniach 24.04-05.05.2017 r. możliwe było składanie kart przedsięwzięć – drogą on-line poprzez zakładkę „Lokalny Program Rewitalizacji” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Wpłynęło 7 kart.

W dniach 06.06-20.06.2017 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu LPR gminy Miejsce Piastowe na lata 2017-2023. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Rewitalizacja” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga

VIII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrażanie, monitoring oraz ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowana z możliwie najszerszym udziałem interesariuszy, którzy będą źródłem pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o zmianach, które zaszły na podobszarach rewitalizacji. Związane jest to przede wszystkim z koniecznością powodzenia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w długookresowej perspektywie, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości finansowania niektórych z nich.

Na powyższym etapie przewidywane są otwarte spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji, a także sprawozdania partnerów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie planowane jest badanie ankietowe opinii społecznej na temat realizowanych projektów i efektów ich wdrażania.

IX. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji jest zadaniem trudnym i skomplikowanym. Ma na to wpływ duża liczba partnerów uczestniczących w jego realizacji oraz multidyscyplinarny charakter przedsięwzięć, które zostały przewidziane do realizacji.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji zadaniem własnym Gminy jest m.in. tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji.

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzona w oparciu o następujące zasady:

1. **Kompleksowość** – realizacja działań i projektów wieloaspektowo, z perspektywy całej gminy; zasada jest weryfikowana na poziomie Programu, a nie pojedynczych projektów.
2. **Koncentracja terytorialna** – LPR realizowany jest na wskazanym obszarze kryzysowym, który charakteryzuje się szczególnymi warunkami w skali gminy. Jednocześnie zachowana jest koncentracja środków na zadania priorytetowe o największych korzyściach społecznych.
3. **Komplementarność** – projekty realizowane w ramach różnych działań i priorytetów wzajemnie się uzupełniają; inwestycje publiczne są realizowane równoległe z projektami wspierającymi i towarzyszącymi partnerów zewnętrznych.
4. **Partnerstwo** – do realizacji LPR włączają się partnerzy społeczni, gospodarczy i instytucjonalni. Warunkiem skutecznego partnerstwa jest otwarta i ciągła komunikacja.
5. **Współpraca** – współdziałanie wewnątrz komórek i jednostek organizacyjnych LPR, pomiędzy partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi; realizacja zasady dotyczy zarówno ustalania priorytetów, realizacji projektów, jak i mierzenia ich efektów.
6. **Stały monitoring** realizacji programu rewitalizacji i jego ewaluacja.

Główne strony współpracy przy wdrażaniu Programu Rewitalizacji:

1. Poszczególne wydziały Urzędu Gminy w Bukowsku oraz jego jednostki organizacyjne.
2. Zarządy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.
3. Beneficjenci zewnętrzni odpowiadający za realizację projektów rewitalizacyjnych tj. instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, organizacje samorządu gospodarczego, fundacje i stowarzyszenia, lokalni przedsiębiorcy, parafie, osoby prywatne.
4. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
5. Inni interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Głównym celem wdrażania LPR jest budowanie partnerstwa między koordynatorem procesu - Urzędem Gminy Bukowsko a innymi podmiotami publicznymi oraz prywatnymi i pozarządowymi działającymi w gminie. Właściwe zarządzanie wdrażaniem wymaga przyjęcia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych prezentowanych poniżej.

IX.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Dla sprawnego wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie powołany Zespół ds. Rewitalizacji (Projektowy). Będzie on stanowił organ pomocniczy Wójta Gminy Bukowsko do podejmowania decyzji w sprawie wdrażania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017 – 2023”.

Zespół będzie się składał z przedstawicieli Władz Urzędu Gminy oraz interesariuszy procesu rewitalizacji. Do głównych zadań zespołu należało będzie przede wszystkim koordynowanie wszystkich działań związanych z wdrażaniem Programu, bieżąca ocena i monitorowanie procesu rewitalizacji, reagowanie na wszystkie pojawiające się problemy i wdrażanie środków zaradczych. Ponadto zespół ds. Rewitalizacji będzie odpowiadał za informację i promocję wszystkich działań rewitalizacyjnych, będzie czynnie współpracował z osobami wdrażającymi projekty infrastrukturalne i społeczne w miejscowości Bukowsko.

We współpracy przy wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji kluczowa jest komunikacja dwustronna Gmina - mieszkańcy, niewystarczające jest jedynie informowanie lokalnej społeczności, konieczne jest umożliwienie zainteresowanym aktywnego udziału na każdym etapie procesu rewitalizacji. Realizacja tego założenia nastąpi w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji, w skład którego wejdą:

- Wójt Gminy Bukowsko – będzie to osoba odpowiedzialna za wdrożenie zapisów LPR. Do głównych zadań będzie należało:
 - zwoływanie spotkań,
 - nadzór nad przebiegiem prac i wdrażaniem LPR,
 - akceptowanie rezultatów częściowych i końcowych,
 - rozwiązywanie bieżących i przeciwdziałanie potencjalnym problemom,
 - podejmowanie decyzji o zmianie LPR,
 - reprezentowanie projektu na zewnątrz i promowanie celów, koncepcji, rozwiązań i rezultatów,

Konsultanci ds. Rewitalizacji - będzie to trzon Zespołu. W jego skład wejdą przedstawiciele Władz Gminy tj. Zastępca Wójta, Sekretarz Gminy i Skarbnik. W skład Zespołu zakłada się włączenie pracowników następujących komórek organizacyjnych Gminy:

- Referat Inwestycji Planowania Przestrzennego Spraw Komunalnych i Ochrony Środowiska UG;
- Stanowisko ds. Promocji i Kultury UG;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Zespół Szkół Bukowsko.

Do ich zadań należeć będzie:

- Działalność informacyjno-promocyjna;
- Przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;
- Monitorowanie i ocena stopnia (prowadzenie audytów) realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Audyty będą przeprowadzane w pierwszym kwartale kolejnego roku począwszy od roku 2018 i będą obejmowały całość działań wykonanych w roku poprzednim;
- Nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
- Wnioskowanie do Wójta Gminy Bukowsko i Rady Gminy Bukowsko o uzasadnione zmiany w treści LPR;
- Sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- Sołtys Bukowska, jako miejscowości, w której zlokalizowany jest obszar rewitalizacji - głównym zadaniem lidera, którego zadaniem jest zapewnienie rozwoju wsi, dlatego zasadnym jest włączenie go w proces rewitalizacji. Do pozostałych zadań Sołtysa w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą:
 - uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności;
 - prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

IX.2. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Podstawowymi instrumentami wdrażania LPR są kluczowe przedsięwzięcia, które zostały wyłonione w procesie partycypacji społecznej na etapie programowania.

Zakłada się, że przedsięwzięcia będą finansowane przez poszczególne podmioty ze sfery publicznej, prywatnej i pozarządowej – poszczególnych wnioskodawców przedsięwzięć ujętych w programie. Współfinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez podmioty z trzech sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego) będzie wyrazem partnerstwa.

Realizacja projektów będzie również finansowana ze środków UE, jak i środków z funduszy celowych. Zróżnicowanie i zachowanie niezależności źródeł finansowania jest niezbędne w poprawnym zarządzaniu i realizacji projektów rewitalizacyjnych. Za pozyskiwanie informacji dotyczących konkursów organizowanych w ramach programów krajowych, RPO Województwa Podkarpackiego oraz przygotowanie wniosków o dofinansowanie i ich realizację będą odpowiedzialni indywidualnie poszczególni właściciele (wnioskodawcy) przedsięwzięć, znajdujących się w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Wsparcie ekspertów zewnętrznych w przygotowaniu projektów, dokumentacji oraz wniosków aplikacyjnych o współfinansowanie przedsięwzięć z środków zewnętrznych będzie następowało w drodze nawiązywanej indywidualnie współpracy (na własną odpowiedzialność i własny koszt) przez poszczególnych właścicieli (wnioskodawców) przedsięwzięć, znajdujących się w LPR.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmują całą perspektywę czasową LPR. Poniżej prezentowany jest harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 66. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii								
Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko								
Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku								
Moje wakacje – inna niedziela								
Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.								
Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców								

Źródło: Opracowanie własne

X. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Monitorowanie skuteczności działań rewitalizacyjnych jest konieczne z punktu widzenia osiągnięcia celów rewitalizacji, jak również zachowywania efektywności wykorzystania środków finansowych. System monitoringu będzie również wspomagał koordynację działań, ułatwiał zarządzanie nimi oraz wspierał budowanie opartego na odpowiedzialności partnerstwa różnych podmiotów. Podstawą do opracowania systemu monitoringu jest logika interwencji, w której ponoszone nakłady umożliwiają wypracowanie określonych produktów, które z kolei przekładać się mają na rezultaty (skutki bezpośrednie dla bezpośrednich odbiorców) oraz oddziaływanie (skutki długookresowe o bardziej uniwersalnym zasięgu).

Lokalny Program Rewitalizacji podlega ocenie pod względem aktualności jego założeń, a także postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Monitoring Programu ma na celu wykrywanie nieprawidłowości oraz podejmowanie działań naprawczych. Odpowiedni system monitorowania i ewaluacji Programu Rewitalizacji zapobiega ewentualnej dezaktualizacji jego założeń. Ocena skuteczności Programu nastąpi w oparciu o wartości wskaźników, które zostały przyjęte jako mierniki przeprowadzania procesu rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane w celu monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- **Trafności** - czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- **Mierzalności** - powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiających ich weryfikację;
- **Wiarygodności** - czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- **Dostępności** - powinny być łatwe do wygenerowania.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie dwóch rodzajów wskaźników: wskaźnika produktu oraz rezultatu. Wskaźniki wyróżniono zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym. Wskaźniki produktu odnoszą się do wszystkich produktów, które powstały w trakcie realizowania Programu oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Mierzony jest w jednostkach rzeczowych. Natomiast wskaźnik rezultatu dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Informuje o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. W poniższej tabeli zestawiono wskaźniki produktu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji, a także wskaźniki rezultatu w celu monitoringu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 67. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć

Cel strategiczny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Rezultatu	10,4	10,00	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	Liczba użytkowników zrewitalizowanych przestrzeni rocznie	Rezultatu	4000	20000	Urząd Gminy
3. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem	Rezultatu	61,79	61,00	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźniki oddziaływania to długofalowe skutki podjętych interwencji i prowadzonych działań dla obszaru w szerszym kontekście czasowym i przestrzennym. Osiągnięcie wskaźników oddziaływania jest faktycznie poza kontrolą instytucji wdrażających program. Jest to spowodowane tym, że poza realizowanymi przedsięwzięciami istnieje wiele czynników makrospołecznych i makroekonomicznych, które mają wpływ na ogólną sytuację w Programie tj. jego strukturę demograficzną, system gospodarowania i strukturę gospodarki, dochody ludności i tym podobne.

Monitoring i ocena realizowanych działań pozwolą na wprowadzanie koniecznych korekt w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości oraz zmian zachodzących w społeczności lokalnej i przestrzeni. Zmiany mogą wynikać bezpośrednio z wyników monitoringu. Wnioskować o nie mogą także członkowie Zespołu Projektowego, jeśli zmiany te wynikają z uwarunkowań zewnętrznych. Każda zmiana Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga jednak zatwierdzenia przez uchwałę Rady Gminy.

Monitorowanie metodą jakościową będzie odbywało się za pomocą danych jakościowych mierzących skuteczność prowadzonych działań, tj. systematycznym prowadzeniu badań społecznych (wywiadów, spotkań) z odbiorcami rewitalizacji.

W ramach LPR będą prowadzone audyty, które pozwolą na ocenę stopnia jego realizacji oraz sformułowanie rekomendacji zawierających możliwe kierunki zmian (zgodnie z wynikami oceny). Za przeprowadzenie audytów będzie odpowiadał Wójt Gminy. Będą one dokonywane w pierwszym kwartale każdego roku poczynając od roku 2018.

Narzędziami monitoringu i ewaluacji LPR będą także okresowe otwarte spotkania organizowane przez Urząd Gminy dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a także sprawozdania partnerów rewitalizacji dotyczące realizowanych przez nich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Okresowe sprawozdania dotyczące realizacji LPR będą przedkładane do akceptacji Wójtowi oraz zamieszczane na stronie internetowej i BIP Urzędu Gminy.

W przypadku zaistnienia potrzeby aktualizacji Zespół zgłosi wniosek do Wójta, a ten przedłoży projekt do uchwalenia przez Rady Gminy. W proces aktualizacji LPR będą angażowani wszyscy interesariusze rewitalizacji, którzy będą informowani na bieżąco o przebiegu procesu wdrażania i monitoringu LPR. Aktualizacja programu zostanie dokonana zgodnie z obowiązującymi w danym momencie wytycznymi oraz regulacjami prawnymi.

Materiał zebrany w procedurze monitoringu będzie podstawą do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) skuteczności działań rewitalizacyjnych zarówno po ich zakończeniu (ewaluacja ex-post), jak również w wyznaczonych momentach jej realizacji (ewaluacja mid-term).

Ocena (ewaluacja) procesu rewitalizacji jest sformalizowaną oceną stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji w danej chwili i będzie dokonywana w oparciu o odpowiednio zaplanowane badania społeczno-ekonomiczne, które będą dotyczyły w szczególności następujących kryteriów:

- skuteczności i efektywności procesu rewitalizacji,
- użyteczności, trwałości i trafności osiągniętych rezultatów.

Do oceny będą miały zastosowanie oparte na wytycznych Komisji Europejskiej poniższe kryteria:

- trafność (ang. relevance) – czy cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców)?
- efektywność (ang. efficiency) – czy działania rewitalizacyjne są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- skuteczność (ang. effectiveness) – czy wdrażanie działań rewitalizacyjnych przyczynia się do realizacji założonych celów strategicznych?
- użyteczność (ang. utility) – czy realizacja działań rewitalizacyjnych przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- trwałość (ang. sustainability) – czy pozytywne skutki działań rewitalizacyjnych mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Procedura monitorowania i oceny:

Tabela 68. Kroki w procedurze monitorowania i oceny

Pozyskiwanie i dokumentowanie danych		Zakres monitoringu
1.	Gromadzenie danych i ich weryfikacja	
2.	Porównywanie danych ze wskaźników z zakładanymi wartościami planowanymi (o ile zostały określone)	
3.	Przeprowadzenie badań opinii mieszkańców, opracowanie raportów	Zakres oceny
4.	Opracowanie wniosków na podstawie wskaźników monitoringu oraz badań opinii	
5.	Udostępnienie wniosków z oceny	Wykorzystanie wyników oceny
6.	Weryfikacja i aktualizacja Programu, w tym działań rewitalizacyjnych	
7.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w ramach aktualizacji Programu	
8.	Realizacja działań rewitalizacyjnych określonych w Programie	

Źródło: opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wprowadzanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu jest Rada Gminy Bukowsko, która będzie to czyniła to na wniosek Wójta. Wójt może wystąpić z wnioskiem podjętym na skutek analizy raportów opracowywanych okresowo na podstawie wyników monitoringu LPR i sytuacji w gminie.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji LPR, stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy powinna uchylić uchwałę w sprawie LPR w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Jednakże Program nie może być uchylony w wymaganym okresie zachowania trwałości produktów będących wynikiem zrealizowanych przedsięwzięć w ramach dofinansowania z środków RPO Województwa Podkarpackiego lub programów krajowych.

XI. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Na podstawie decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie program nie wymaga przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności w gminie Bukowsko w podziale na miejscowości (stan na 31.12.2016)	5
Tabela 2. Współczynnik feminizacji.....	5
Tabela 3. Współczynnik feminizacji wg sołectw 2016.....	5
Tabela 4. Saldo migracji.....	6
Tabela 5. Wskaźnik urodzin w stosunku do zgonów, przyrost naturalny.....	7
Tabela 6. Przyrost naturalny i saldo migracji w 2014 roku.....	8
Tabela 7. Ludność w przedziałach wiekowych. Stan na 31.12.2016.....	9
Tabela 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego.....	9
Tabela 9. Wskaźnik obciążenia demograficznego wg sołectw.....	9
Tabela 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w latach wg sołectw.....	10
Tabela 11. Bezrobocie na 100 mieszkańców w 2016.....	11
Tabela 12. Bezrobocie w gminie.....	12
Tabela 13. Udział osób zarejestrowanych w liczbie ludzi w wieku produkcyjnym.....	14
Tabela 14. Stopa bezrobocia w sołectwach.....	14
Tabela 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie.....	14
Tabela 16. Liczba gospodarstw, osób oraz procent objętych pomocą środowiskową.....	15
Tabela 17. Liczba rodzin i dzieci, na które rodzice otrzymują świadczenia.....	16
Tabela 18. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania.....	16
Tabela 19. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców.....	16
Tabela 20. Niepełnosprawni w gminie wg sołectw (korzystający z pomocy społecznej).....	17
Tabela 21. Wnioski 500 plus.....	17
Tabela 22. Liczba gospodarstw, osób oraz procent objętych pomocą środowiskową.....	18
Tabela 23. Liczba rodzin i dzieci, na które rodzice otrzymują świadczenia.....	19
Tabela 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców... ..	19
Tabela 25. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców.....	21
Tabela 26. Niepełnosprawni w gminie wg sołectw (korzystający z pomocy społecznej).....	22
Tabela 27. Wnioski 500 plus.....	22
Tabela 28. Przestępczość w Gminie Bukowsko.....	23
Tabela 29. Rodzaje popełnianych przestępstw.....	24
Tabela 30. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów.....	24
Tabela 31. Wyniki sprawdzianu po gimnazjum.....	25
Tabela 32. Organizacje.....	25
Tabela 33. Frekwencja wyborcza.....	28
Tabela 34. Czytelnictwo.....	28
Tabela 35. Powierzchnia i gęstość zaludnienia wg sołectw.....	30
Tabela 36. Struktura użytkowania gruntów.....	32
Tabela 37. Dostęp do kanalizacji.....	33
Tabela 38. Dostęp do gazu.....	33
Tabela 39. Dostęp do wodociągów.....	33
Tabela 40. Zabytki nieruchomości w gminie.....	34
Tabela 41. Podmioty gospodarcze w gminie.....	35
Tabela 42. Liczba aktywnych podmiotów wpisanych do Rejestru REGON na 100 mieszkańców.....	35
Tabela 43. Wskaźniki w podmiotach gospodarczych.....	36
Tabela 44. Azbest w gminie.....	37
Tabela 45. Liczba zgłoszeń i ton usuniętego azbestu w 2016.....	37
Tabela 46. Obszary chronione w sołectwach.....	38
Tabela 47. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk.....	52
Tabela 48. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk negatywnych.....	53
Tabela 49. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości powyżej średniej oraz zaznaczeniem sołectw o największym natężeniu zjawisk negatywnych cz. III.....	54
Tabela 50. Łączna liczba wskaźników poniżej średniej gminnej.....	54
Tabela 51. Zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego.....	58
Tabela 52. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji.....	58

Tabela 53. Opis powiązań Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko z Lokalnym Programem Rewitalizacji.....	62
Tabela 54. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach.....	66
Tabela 55. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1	67
Tabela 56. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2	69
Tabela 57. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3	70
Tabela 58. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 1	71
Tabela 59. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 2	73
Tabela 60. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 3	74
Tabela 61. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 4	75
Tabela 62. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 5	77
Tabela 63. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 6	78
Tabela 64. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR	82
Tabela 65. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	85
Tabela 66. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	94
Tabela 67. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć	95
Tabela 68. Kroki w procedurze monitorowania i oceny.....	97

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Płeć respondentów	41
Wykres 2. Wiek respondentów	42
Wykres 3. Liczba lat zamieszkiwania w Gminie	42
Wykres 4. Status zawodowy respondentów	42
Wykres 5. Wykształcenie mieszkańców	43
Wykres 6. Miejsce zamieszkania respondentów	43
Wykres 7. Ogólna ocena życia w gminie.....	44
Wykres 8. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Bukowsko	45
Wykres 9. Wskazanie najpoważniejszych problemów środowiskowych Gminy Bukowsko.....	45
Wykres 10. Wskazanie najpoważniejszych problemów gospodarczych Gminy Bukowsko.....	46
Wykres 11. Wskazanie najpoważniejszych problemów przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Bukowsko	46
Wykres 12. Wskazanie najpoważniejszych problemów w sferze technicznej Gminy Bukowsko	47
Wykres 13. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego	47
Wykres 14. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko	48

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1. Migracje ludności na pobyt stały	6
Schemat 2. Piramida wieku dla gminy Bukowsko w 2015 oraz prognoza w 2025 (powiat Sanok)	8
Schemat 3. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.....	15
Schemat 3. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.....	18

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura rezultatów LPR	65
Rysunek 2. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych	81

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Warsztat diagnostyczny	89
Zdjęcie 2. Warsztat projektowy.....	90